

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av folkpensionslagen och lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner samt vissa andra lagar

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att folkpensionslagen, lagen om garantipension, lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner, lagen om handikappförmåner, sjukförsäkringslagen, lagen om utkomstskydd för arbetslösa och lagen om främjande av sjukpensionärers återgång i arbete ändras.

Enligt propositionen höjs den nedre åldersgränsen för folkpension, garantipension, sjukdagpenning och Folkpensionsanstaltens rehabiliteringspenningförmåner från 16 år till 18 år. I fråga om den nedre åldersgräns på 18 år som i regel tillämpas på utbetalning av arbetslöshetsförmåner begränsas dessutom de undantag som i vissa fall tillåter utbetalning av arbetslöshetsförmåner till personer under 18 år jämfört med nuläget. Förmånerna enligt lagen om handikappförmåner ändras så att handikappbidrag i fortsättningen betalas som handikappbidrag för barn till personer under 18 år och som handikappbidrag för vuxna till personer som fyllt 18 år. Den nedre åldersgränsen för vårdbidrag för pensionstagare höjs på motsvarande sätt till 18 år. Personer som får handikappförmåner kommer således i fortsättningen att omfattas av förmåner avsedda för vuxna vid 18 års ålder i stället för som nu vid 16 års ålder.

Syftet med propositionen är att få åldersgränserna att motsvara den tidpunkt då läroplikten för unga enligt läropliktslagen senast upphör. Även föräldrarnas underhållsskyldighet fortsätter under samma tid. När det gäller arbetslöshetsförmåner kommer vissa undantagssituationer där arbetslöshetsförmån kan betalas till en person under 18 år att kvarstå.

Förslagen baserar sig i fråga om folkpension, Folkpensionsanstaltens rehabiliteringspenning och handikappförmånerna på planen för de offentliga finanserna för 2025–2028. För att de ändringar som baserar sig på skrivningarna i planen ska kunna genomföras på ett med tanke på socialförsäkringssystemet konsekvent sätt och med beaktande av jämlikhetsaspekterna, höjs även den nedre åldersgränsen för garantipension och sjukdagpenning samt begränsas de undantag som gäller utbetalning av arbetslöshetsförmåner till personer under 18 år.

Dessutom görs det vissa tekniska ändringar i folkpensionslagen.

Giltighetstiden för lagen om främjande av sjukpensionärers återgång i arbete ska förlängas till utgången av 2025.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2025 och avses bli behandlad i samband med den.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2025. Ändringarna i lagen om handikappförmåner avses dock träda i kraft den 1 januari 2027 och den ändring som gäller förlängning av giltighetstiden för lagen om främjande av sjukpensionärers återgång i arbete ska

träda i kraft innan den lag som ändringen gäller upphör att gälla dvs. före den 31 december 2024.

I fråga om folkpension, garantipension, sjukdagpenning och Folkpensionsanstaltens rehabiliteringspenningförmåner tillämpas ändringarna med stöd av övergångsbestämmelserna på dem som är födda 2009 eller därefter. I fråga om arbetslöshetsförmåner tillämpas ändringen på dem som är födda 2008 eller därefter. Utbetalningen av de handikappförmåner som redan betalas ut fortsätter fram till nästa lagenliga justering eller tills förmånen enligt lag upphör. Ändringarna påverkar således inte förmåner som redan beviljats.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING	6
1 Ärendets bakgrund och beredning	6
1.1 Bakgrund	6
1.2 Beredning	8
2 Nuläge och bedömning av nuläget	8
2.1 De förmåner som är föremål för ändringsförslagen	8
2.1.1 Sjukpension enligt folkpensionslagen	8
2.1.1.1 Allmänt	8
2.1.1.2 Den nedre åldersgränsen för sjukpension	9
2.1.1.3 Regleringen om när rätten till sjukpension börjar enligt 15 § i folkpensionslagen	9
2.1.1.4 Kravet på bosättningsstid enligt folkpensionslagen	10
2.1.1.5 Bestämmelserna i folkpensionslagen om avvägning av folkpension och familjepension till personens boendetid i Finland	10
2.1.2 Garantipension	11
2.1.2.1 Allmänt	11
2.1.2.2 Rätten till garantipension i synnerhet ur åldersgränsernas synvinkel	11
2.1.2.3 Kravet på bosättningsstid enligt lagen om garantipension	12
2.1.3 Information om mottagare av folkpension och garantipension som är under 18 år	12
2.1.4 Sammanfattande synpunkter om folkpension och garantipension	13
2.1.5 Rehabiliteringspenningförmåner	13
2.1.5.1 Allmänt	13
2.1.5.2 Information om mottagare av rehabiliteringspenningförmåner under 18 år	16
2.1.6 Sjukdagpenning	16
2.1.6.1 Allmänt	16
2.1.6.2 Information om mottagare av sjukdagpenning som är under 18 år	18
2.1.7 Handikappförmåner	19
2.1.7.1 Allmänt	19
2.1.7.2 Kravet på bosättningsstid enligt lagen om handikappförmåner	21
2.1.7.3 Information om mottagare av handikappförmåner under 18 år	21
2.1.8 Arbetslöshetsskyddet	22
2.1.8.1 Allmänt	22
2.1.8.2 Information om mottagare av arbetslöshetsförmåner under 18 år	23
2.2 Andra förhållanden som centralt påverkar en minderårig ung persons ställning	23
2.2.1 Regleringen om beviljande av vissa förmåner	23
2.2.1.1 Allmänt bostadsbidrag	23
2.2.1.2 Bostadsbidrag för pensionstagare	24
2.2.1.3 Studiestöd	25
2.2.1.4 Utkomststöd	26
2.2.1.5 Vissa andra förmåner	27
2.2.2 Läroplikten	28
2.2.3 Underhållsskyldighet	29
2.2.4 Stöd till klienten för rehabilitering och studier	29
2.2.5 Om vissa socialtjänster	33

2.2.5.1 Socialservice för barn och familjer	33
2.2.5.2 Funktionshinderservice	33
2.2.5.3 Arbetsverksamhet för personer med utvecklingsstörning	35
2.2.6 De grundläggande principerna i regleringen om klientavgifter och avgifterna för vissa centrala tjänster	35
2.2.6.1 Allmänt	35
2.2.6.2 Jämnstora och inkomstrelaterade avgifter	36
2.2.6.3 Boendetjänster enligt socialvårdslagen	37
2.2.6.4 Stöd för boendet enligt lagen om funktionshinderservice	38
2.2.6.5 Socialservice för barnfamiljer	38
2.2.6.6 Specialomsorg	38
2.3 Bedömning av nuläget	39
2.3.1 Åldersgränserna för förmånerna – olika synpunkter	39
2.3.2 Synpunkter som särskilt gäller rehabiliteringspenning	40
2.3.3 Synpunkter som särskilt gäller handikappförmåner	42
3 Målsättning	42
4 Förslagen och deras konsekvenser	43
4.1 De viktigaste förslagen	43
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna	44
4.2.1 Att observera i konsekvensbedömningen	44
4.2.2 Ekonomiska konsekvenser	45
4.2.2.1 Konsekvenser för de offentliga finanserna	45
4.2.2.2 Konsekvenser för privata hushåll	46
4.2.2.3 Konsekvenser för företag	53
4.2.3 Samhälleliga konsekvenser	53
4.2.3.1 Likabehandlingskonsekvenser	53
4.2.3.2 Konsekvenser för övriga grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter	54
4.2.4 Könskonsekvenser	55
4.2.5 Konsekvenser för barn och ungdomar	55
4.2.6 Konsekvenser för personer med funktionsnedsättning	59
4.2.7 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet	61
5 Alternativa handlingsvägar	61
5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser	61
5.2 Den nedre åldersgränsen för förmåner som motsvarar förmånerna i propositionen i övriga nordiska länder	63
5.2.1 Sjukpensions- och sjukdagpenningar	63
5.2.2 Rehabiliteringspenningförmåner	64
5.2.3 Handikappförmåner	64
5.2.4 Förmåner inom arbetslöshetsskyddet	65
6 Remissvar	65
6.1 Remissvar gällande ändringarna av åldersgränser	65
6.2 Remissvar gällande förlängningen av lagen om främjande av sjukpensionärers återgång i arbete	67
7 Specialmotivering	69

7.1 Folkpensionslagen	69
7.2 Lagen om garantipension.....	70
7.3 Lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner	71
7.4 Lagen om handikappförmåner	71
7.5 Sjukförsäkringslagen	74
7.6 Lagen om utkomstskydd för arbetslösa	75
7.7 Lagen om främjande av sjukpensionärers återgång i arbete	75
8 Bestämmelser på lägre nivå än lag	75
9 Ikraftträdande	75
10 Förhållande till andra propositioner	77
10.1 Propositionens beroende av andra propositioner	77
10.2 Förhållande till budgetpropositionen	77
11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	77
11.1 Bedömningsgrund	77
11.1.1 Jämlikhet	77
11.1.2 Rätten till social trygghet	78
11.1.3 Rätten till eget språk och egen kultur	79
11.1.4 FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning	80
11.1.5 FN:s konvention om barnets rättigheter	81
11.2 Bedömning	82
LAGFÖRSLAG	86
1. Lag om ändring av folkpensionslagen	86
2. Lag om ändring av lagen om garantipension	88
3. Lag om ändring av 17 och 20 § i lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner	90
4. Lag om ändring av lagen om handikappförmåner	91
5. Lag om ändring av 8 kap. 2 och 11 § i sjukförsäkringslagen	95
6. Lag om ändring av 3 kap. 1 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa	96
7. Lag om ändring av 12 § i lagen om främjande av sjukpensionärers återgång i arbete	97
BILAGA	98
PARALLELLTEXTER	98
1. Lag om ändring av folkpensionslagen	98
2. Lag om ändring av lagen om garantipension	102
3. Lag om ändring av 17 och 20 § i lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner	105
4. Lag om ändring av lagen om handikappförmåner	107
5. Lag om ändring av 8 kap. 2 och 11 § i sjukförsäkringslagen	113
6. Lag om ändring av 3 kap. 1 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa	115
7. Lag om ändring av 12 § i lagen om främjande av sjukpensionärers återgång i arbete	117

MOTIVERING

1 Ärendets bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

I statsminister Orpos regeringsprogram konstateras att över de senaste cirka femton åren har skuldkvoten inom de offentliga finanserna ökat avsevärt. Enligt regeringsprogrammet har den offentliga sektorns utgifter ökat snabbare än inkomsterna i och med att försörjningskvoten försämrats och ett stort strukturellt underskott har uppkommit i de offentliga finanserna. De utgifter som befolkningens stigande ålder medför kommer att fortsätta öka över de kommande åren och årtiondena. Det ökande skuldbeloppet tillsammans med den höga räntenivån medför dessutom en betydande ökning av statens utgifter för skuldhantering. Inom de närmaste åren kommer den offentliga ekonomin därtill att belastas av flera omfattande upphandlingar som hänför till säkerhet. Om inte betydande åtgärder vidtas kommer de offentliga finanserna alltför snart att ha stora underskott och skuldkvoten kommer att fortsätta öka, vilket försämrar den offentliga ekonomins förutsättningar att trygga välfärdssamhällets funktionsförmåga under och efter eventuella kriser. I programmet konstateras vidare att även om sysselsättningsgraden har ökat betydligt under de senaste åren är arbetslöshetsgraden fortfarande hög och det råder brist på kompetent arbetskraft.

Enligt regeringsprogrammet är prioriteringarna i regeringens ekonomiska politik ekonomisk stabilitet, sysselsättning, ekonomisk tillväxt och att välfärdstjänsterna tryggas. I sitt program förbinder sig regeringen till att balansera upp de offentliga finanserna för att säkerställa medborgarnas välfärd och en hållbar ekonomisk utveckling. Regeringens sysselsättnings- och tillväxtåtgärder i kombination med direkta anpassningsåtgärder skapar förutsättningar för en balansering av de offentliga finanserna år 2031.

Vidare innehåller regeringsprogrammet en riktlinje om att ett stopp för utvecklingen med avseende på skuldsättningen förutsätter att de offentliga finanserna stärks med sammanlagt nio miljarder euro över två valperioder. Regeringens mål är att stärka de offentliga finanserna med sex miljarder euro inom denna valperiod. Enligt regeringsprogrammet är målet på längre sikt att balansera upp de offentliga finanserna och vända skuldkvoten i en sjunkande riktning till samma nivå som i resten av Norden. I regeringsprogrammet och planen för de offentliga finanserna för åren 2024–2027 har regeringen fattat beslut om anpassningsåtgärder, som har som mål att stärka de offentliga finanserna på ett sätt som stabiliserar skuldkvoten.

Propositionen baserar sig till centrala delar på planen för de offentliga finanserna som styrks för åren 2025–2028 och som statsrådet fattade ett beslut om den 25 april 2024. Enligt skrivningen i planen höjs åldersgränsen för folkpension och Folkpensionsanstaltens rehabiliteringspenning från nuvarande 16 år till 18 år. Motsvarande höjning av åldersgränsen görs enligt skrivningen också i lagstiftningen om handikappförmåner. Ändringarna i handikappförmånerna görs genom att höja den övre åldersgränsen för handikappbidrag för personer under 16 år så att förmånen beviljas som handikappbidrag för barn till personer under 18 år. Personer som fyllt 18 år får i fortsättningen samma förmåner som personer som fyllt 16 år får för tillfället.

För att ovan redogjorda ändringar ska kunna göras jämlikt med tanke på de olika klientgruppernas ställning och på ett sätt som är konsekvent med tanke på den helhet som utgörs av systemet för den sociala tryggheten, föreslås också att den nedre åldersgränsen för garantipension och sjukdagpenning höjs från 16 år till 18 år. På grund av samma orsaker föreslås att man från 3 kap. 1 § 1 mom. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002) avlägsnar

möjligheten att bevilja en arbetslöshetsförmån till en arbetssökande under 18 år, som avbrutit fullgörandet av sin läroplikt så som föreskrivs i 7 § i läropliktslagen (1214/2020). I lagen om utkomstskydd för arbetslösa bevaras dock fortfarande möjligheten att bevilja en arbetslöshetsförmån till en arbetssökande som har fyllt 17 år och som fullgjort sin läroplikt med godkänt resultat.

När åldersgränsen för rehabiliteringspenning som betalas av Folkpensionsanstalten stiger, betalas också den anknutna ersättningen för uppehälle och det anknutna rehabiliteringsunderstödet enligt prövning i fortsättningen endast till myndiga personer. Detta är på grund av att syftet med propositionen inte är att ändra villkoren för att bevilja dessa förmåner, förutom i fråga om åldersgränsen.

I samband med ramförhandlingarna i april 2024 bedömdes att den sammantagna konsekvensen av de planerade ändringarna genererar en besparing på omkring 5,5 miljoner euro i förmånsutgifterna år 2025, en besparing på omkring 31 miljoner euro år 2026 och en årlig besparing på omkring 45,8 miljoner euro från och med år 2027. I takt med att propositionen har preciserats, kan besparingen bedömas vara något större än detta. Beloppet av besparingen höjs i synnerhet av att den nedre åldersgränsen också för sjukdagpenning föreslås att höjas från 16 år till 18 år. De uppskattade ekonomiska konsekvenserna redogörs närmare i avsnittet om detta i propositionen.

När den nedre åldersgränsen för folkpension, garantipension, sjukdagpenning och Folkpensionsanstaltens rehabiliteringspenningförmåner som betalas enligt lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner (566/2005) höjs till 18 år i enlighet med propositionen, motsvarar detta den ålder då läroplikten för en ung person senast upphör enligt läropliktslagen. I praktiken är det också vanligast att läroplikten för en ung person upphör precis vid 18 års ålder, eftersom det för att läroplikten ska upphöra innan detta enligt 2 § i läropliktslagen förutsätts att den läropliktige med godkänt resultat avlagt en examen enligt lagen om studentexamen (502/2019) eller lagen om yrkesutbildning (531/2017) eller avlagt en motsvarande utbildning på Åland eller utomlands.

Utbildnings- och kompetenskraven i arbetslivet har ökat. I regeringens proposition om utvidgande av läroplikten kopplades målet om att höja finländarnas utbildnings- och kompetensnivå till bland annat det att sysselsättningsgraden bland dem som avlagt endast grundskolans lärokurs hela tiden hade sjunkit och att de arbeten som kräver endast en låg utbildnings- och kompetensnivå minskat (RP 173/2020 rd, s. 83). Också de krav som följer av fullgörandet av läroplikten bidrar för närvarande till att begränsa de faktiska förutsättningarna för en ung person under 18 år att försörja sig med arbete. Numera försörjer sig minderåriga unga personer väldigt sällan själva, oberoende av deras hälsotillstånd eller arbetsförmåga, även om de kan arbeta samtidigt som de fullgör läroplikten. En minderårig ung person förmodas i princip inte heller kunna göra detta, utan en ung person har en i lagen föreskriven rätt att få tillräckligt underhåll av sina föräldrar tills han eller hon fyller 18 år. Med beaktande av dessa förhållanden anses det vara motiverat att i fortsättningen avgränsa betalningen av folkpension, garantipension, sjukdagpenning och Folkpensionsanstaltens rehabiliteringspenningförmåner till myndiga personer, vilket också för närvarande är huvudregeln för utkomstskyddet för arbetslösa. Det anses vara motiverat att höja åldersgränsen också för handikappförmånerna på motsvarande sätt.

Med denna proposition genomförs också skrivningen i regeringsprogrammet om att regeringen avlägsnar eventuella överlappningar i förmånerna för yrkesinriktad rehabilitering, vilka beror på förlängningen av läroplikten.

I regeringsprogrammet finns därtill en skrivning om ett mål om att reformera den sociala tryggheten med hjälp av en modell med allmänt stöd. Målet med denna reform är att få till stånd ett allmänt stöd som ersätter nuvarande förmåner inom grundskyddet och förbättra arbetets lönsamhet, göra den sociala tryggheten smidigare och förenkla förmånerna. Enligt regeringsprogrammet sker övergången till detta stegvis genom att grunderna för att fastställa stöden slås samman, med beaktande av de randvillkor som statsfinanserna ställer. Också den föreslagna harmoniseringen av åldersgränserna så att de i fortsättningen motsvarar åldersgränsen för myndighet genomför målet om att förtydliga den helhet som utgörs av den sociala tryggheten. De ändringar som föreslås för åldersgränserna kan därtill vara ägnade åt att underlätta beredningen av det allmänna stödet, som är ett mål i regeringsprogrammet.

Den temporära lagen om främjande av sjukpensionärs återgång i arbete (738/2009) gäller fram till utgången av 2024. I lagen föreskrivs det om samordning av invalid- och sjukpension och arbetsinkomster.

I enlighet med regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering inför regeringen en linjär modell för partiell sjuk- eller invalidpension och full sjuk- eller invalidpension som är kostnadseffektiv med tanke på de offentliga finanserna och stöder samordningen av lön och pension så att det alltid lönar sig att arbeta. Regeringen möjliggör dessutom en flexibel återgång från sjuk- och invalidpension till arbetslivet genom att den temporära bestämmelsen om att en sjuk- eller invalidpension kan lämnas vilande blir permanent.

Med anknytning till skrivningen i regeringsprogrammet ska en linjär modell börja beredas som ett alternativ till att göra den gällande lagen om främjande av sjukpensionärs återgång i arbete permanent. Med anledning av tidsplanen för beredningen anses det vara ändamålsenligt att förlänga den gällande lagens giltighetstid med ett år. Situationen kan bedömas på nytt i ett senare skede.

1.2 Beredning

Propositionen har beretts som ett tjänsteuppdrag vid social- och hälsovårdsministeriet. I samband med beredningen hördes frivilligorganisationer vid det samråd som ordnades den 6 juni 2024 och de centrala arbetsmarknadsorganisationerna vid det möte som ordnades den 7 juni 2024.

Social- och hälsovårdsministeriet begärde med en begäran om utlåtande som publicerades den 26 juni 2024 utlåtanden om utkastet till proposition. Remisstiden var mellan den 26 juni och den 7 augusti 2024.

Dokumentunderlaget för beredningen av regeringens proposition sparas i statsrådets Projektportal med koden STM081:00/2024.

Förslaget om förlängning av giltighetstiden för lagen om främjande av sjukpensionärs återgång i arbete har beretts separat och dokumentunderlaget för beredningen av detta förslag sparas i statsrådets Projektportal med koden STM033:00/2021.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 De förmåner som är föremål för ändringsförslagen

2.1.1 Sjukpension enligt folkpensionslagen

2.1.1.1 Allmänt

Syftet med sjukpension enligt folkpensionslagen (568/2007) är att trygga försörjningen för en person som är bosatt i Finland under en tid av arbetsoförmåga.

Enligt folkpensionslagen beviljas sjukpension för viss tid eller tills vidare. Sjukpension som beviljats för viss tid kallas för rehabiliteringsstöd. Med sjukpension avses i denna proposition sjukpension som beviljats för viss tid och också tills vidare, på samma sätt som regleringen i folkpensionslagen.

Det fulla beloppet av folkpension är 775,70 euro per månad 2024, om mottagaren av folkpension inte är gift, i ett samboförhållande eller i ett registrerat partnerskap. Om mottagaren av folkpension är gift, i ett samboförhållande eller i ett registrerat partnerskap, är beloppet 692,54 euro per månad år 2024.

2.1.1.2 Den nedre åldersgränsen för sjukpension

I 12 § i folkpensionslagen finns bestämmelser om rätten till sjukpension. Enligt bestämmelsen har en person som har fyllt 16 år och är arbetsoförmögen rätt till sjukpension, som kan fortsätta fram till ålderspension enligt folkpensionslagen. Pensionen kan dock beviljas till personer under 20 år med de förutsättningar som föreskrivs i 16 § i folkpensionslagen.

Enligt 16 § 1 mom. i folkpensionslagen kan sjukpension som beviljas till en person under 20 år börja tidigast från ingången av månaden efter den under vilken hans eller hennes rätt till rehabiliteringspenning enligt lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner upphörde. Om en persons yrkesinriktade rehabilitering fortsätter när han eller hon fyller 20 år beviljas inte sjukpension förrän rehabiliteringen eller utbetalningen av rehabiliteringspenning upphör.

Enligt 16 § 2 mom. i folkpensionslagen kan sjukpension dock beviljas den som fyllt 16 år och som enligt utredningar inte anses ha möjligheter till yrkesinriktad rehabilitering eller vars yrkesinriktade rehabilitering avbrutits på grund av sjukdom eller upphört som resultatlös.

Den nedre åldersgränsen för beviljande av sjukpension sänktes från 18 år till 16 år då lagen om folkpension (347/1956) år 1956 stiftades. Folkpensionssystemet var då på många sätt annorlunda än nu: exempelvis deltog de försäkrade i finansieringen av folkpensionen med folkpensionsavgifter som togs ut av dem. Beloppet av försäkringspremien berodde på den försäkrades årsinkomster och personer utan inkomster kunde befrias från avgiften. Folkpensionen omfattade också en del som fastställdes utifrån de betalade försäkringspremierna. Dessa särdrag har sedermera avlägsnats från folkpensionssystemet och pensionsförmånerna enligt detta system finansieras numera ur statens medel. Den nedre åldersgränsen för sjukpension sänktes i samband med reformen år 1956 på motsvarande sätt som den nedre åldersgränsen för försäkringsskyldigheten. När den nedre åldersgränsen för beviljande av folkpension och försäkringsskyldigheten var den samma, kunde sjukpension beviljas permanent till arbetsoförmögna direkt då försäkringen började.

2.1.1.3 Regleringen om när rätten till sjukpension börjar enligt 15 § i folkpensionslagen

I 15 § i folkpensionslagen finns bestämmelser om hur eventuell rätt till sjukdagpenning för den som ansöker om sjukpension påverkar den tidpunkt då rätt till sjukpension börjar. Om en sökande av sjukpension inte har rätt till sjukdagpenning, påverkar den kalkylmässiga maximitiden för sjukdagpenning enligt sjukförsäkringslagen (1224/2004) enligt bestämmelserna den tidpunkt då rätt till sjukpension börjar på samma sätt som rätten till sjukdagpenning för personer som är berättigade till sjukdagpenning. I bestämmelsen finns därtill föreskrifter om hur rehabiliteringspenning som betalas efter maximitiden för sjukdagpenningen påverkar den tidpunkt då rätt till sjukpension börjar.

Enligt huvudregeln i 15 § 1 mom. i folkpensionslagen beviljas sjukpension tidigast från ingången av månaden efter den för vilken sökanden på grund av sjukdom, lyte eller skada sist i enlighet med 8 kap. 2 § i sjukförsäkringslagen hade haft rätt till sjukdagpenning. Om den som ansöker om sjukpension inte har rätt till sjukdagpenning, förutsätts på motsvarande sätt i regel att den kalkylmässiga maximitiden för sjukdagpenningen har upphört, innan rätten till sjukpension kan börja.

Om sökandens arbetsförmåga har inträtt innan han eller hon fyllt 15 år, krävs ingen maximitid enligt sjukförsäkringslagen eller någon motsvarande tid enligt 3 mom. i bestämmelsen. Följaktligen ska en väntetid inte ställas för personer som blivit arbetsförmögna i en ålder under 15 år då de fyller 16 år (RP 124/1995 rd, s. 7).

Sjukpension kan beviljas oberoende av om rätten till sjukdagpenning eller den kalkylmässiga maximitiden upphört också då den som ansökt om pension beviljats invalidpension enligt arbetspensionslagarna eller då den som ansöker om pension uppnått ålderspensionsåldern enligt arbetspensionslagarna och får ålderspension enligt arbetspensionslagarna. Det finns bestämmelser om de sista nämnda undantagen i bestämmelsens 1 och 4 mom.

Om den som ansöker om sjukpension på grund av sjukdom, lyte eller skada fått rehabiliteringspenning som betalas av Folkpensionsanstalten eller rehabiliteringspenning enligt arbetspensionslagarna efter maximitiden för sjukdagpenning för tiden för yrkesinriktad rehabilitering, kan sjukpension med stöd av 2 mom. i bestämmelsen beviljas tidigast från ingången av månaden efter den månad då rätten till rehabiliteringspenning upphört.

2.1.1.4 Kravet på bosättnings tid enligt folkpensionslagen

I 9 § i folkpensionslagen finns bestämmelser om kravet på bosättnings tid och situationer där kravet på bosättnings tid inte tillämpas.

En förutsättning för att bevilja folkpension och barnförhöjning enligt folkpensionslagen är att sökanden bott i Finland i minst tre år efter att ha fyllt 16 år. Kravet på bosättnings tid tillämpas dock inte på en person vars arbetsförmåga börjat då han eller hon bott i Finland och innan han eller hon har fyllt 19 år. Kravet på bosättnings tid tillämpas inte heller på en person som ansöker om sjukpension och fått handikappbidrag för personer under 16 år då han eller hon har fyllt 16 år.

I fråga om familjepension är kravet på bosättnings tid i tillämpliga delar det samma. En förmånslätare av familjepension ska ha bott åtminstone i tre år i Finland efter att ha fyllt 16 år. Också en efterlevande make eller maka ska för att få efterlevandepension ha bott i Finland i minst tre år före förmånslätarens död innan han eller hon har fyllt 16 år. Om den efterlevande maken eller maken har bott utomlands då förmånslätaren avlidit, ska han eller hon dessutom ha

flyttat till Finland inom ett år efter förmånslåtarens död. I fråga om barnpension förutsätts att barnet bott i Finland då förmånslåtarens avlidit eller flyttat till Finland inom ett år från förmånslåtarens död. Kravet på bosättnings tid tillämpas dock inte på en förmånslåtare, som då han eller hon avled var under 19 år, eller på en efterlevande make eller maka, som var under 19 år då förmånslåtarens avled.

2.1.1.5 Bestämmelserna i folkpensionslagen om avvägning av folkpension och familjepension till personens boendetid i Finland

Det finns bestämmelser om avvägning av folkpension och familjepension till den tid som personen bott i Finland i 21, 32 och 44 § i folkpensionslagen.

I beräkningen av den tid som en person bott i Finland för att avgöra en ansökan om folkpension eller efterlevandepension beaktas den tidsperiod som fastställts närmare i lagen för olika situationer efter att personen har fyllt 16 år. Om den tid som avses i 1 mom. är mindre än 80 procent av den totala tiden mellan det att personen fyllde 16 år och det att folkpensionen eller garantipensionen började eller personen fyllde 65 år, multipliceras beloppet av den fulla folkpensionen med en avvägningskoefficient. Avvägningskoefficienten räknas enligt de närmare föreskrifterna i bestämmelsen.

Barnpension avvägs till den tid som förmånslåtarens bott i Finland enbart i de situationer som avses i 44 § 1 mom. i folkpensionslagen, varvid avvägningskoefficienten fastställs på motsvarande sätt som för efterlevandepension.

2.1.2 Garantipension

2.1.2.1 Allmänt

Syftet med garantipension är att trygga försörjningen för en pensionstagare som bor i Finland genom att betala pension ur statens medel till honom eller henne, om hans eller hennes pension i övrigt inte räcker till skälig försörjning. Enligt lagen om garantipension (703/2010) minskar så gott som alla andra pensioner och ersättningar till en person till fullt belopp garantipensionens belopp.

Beloppet av full garantipension är 976,59 euro per månad år 2024.

2.1.2.2 Rätten till garantipension i synnerhet ur åldersgränsernas synvinkel

Det finns bestämmelser om rätten till garantipension i 7 § i lagen om garantipension.

Rätten till garantipension kan enligt 7 § 1 mom. i lagen om garantipension basera sig på annan pension som personen får. I momentet definieras de pensioner som kommer i fråga. Då en persons rätt till garantipension uppkommer utifrån en annan pension som han eller hon får, ställs i lagen endast en ytterligare förutsättning i fråga om ålderspensionstagarens ålder: för att rätt till garantipension ska uppkomma utifrån ålderspension, ska personen därtill ha uppfyllt den nedre åldersgränsen för ålderspension som föreskrivits för hans eller hennes åldersklass i 11 § i lagen om pension för arbetstagare (395/2006). I de situationer som avses i 7 § 1 mom. i lagen om garantipension är det alltså i allmänhet av avgörande betydelse i fråga om uppkomsten av rätt till garantipension om sökanden uppfyller villkoren för någon pension som berättigar till garantipension, inklusive eventuella förutsättningar som anknyter till åldern.

I 7 § 2 mom. i lagen om garantipension finns å sin sida bestämmelser om invandrades rätt till garantipension. Enligt 5 § i lagen om garantipension avses med invandrare en person som fyllt 16 år och flyttat till Finland och som inte får folkpension. I motiveringarna till bestämmelsen preciseras att man som invandrare betraktar en person som fyllt 16 år och flyttat till Finland och inte får folkpension på grund av att han eller hon har flyttat till Finland under sin tid med pension eller vid en ålder på över 65 år, då sådan bosättningstid som inverkar på folkpensionens belopp inte längre räknas denna person till godo (RP 50/2010 rd, s. 16).

Rätt till garantipension innehas för det första av en invandrare som uppnått ålderspensionsåldern enligt 10 § i folkpensionslagen. Därtill har en invandrare som fyllt 16 år och som är arbetsoförmögen så som avses i 12 § i folkpensionslagen rätt till garantipension. I dessa fall kan arbetsoförmögenheten inte basera sig på specialbestämmelsen i 12 § 4 mom. i folkpensionslagen, vilken gäller permanent blindade, rörelsehindrade eller personer i hjälplöst tillstånd.

Med stöd av 7 § 2 mom. i lagen om garantipension tillämpas på garantipension som beviljas till en invandrare utifrån arbetsoförmåga vad som föreskrivs om sjukpension i 13–16 och 18 § i folkpensionslagen. Följaktligen är rehabiliteringspenning och yrkesinriktad rehabilitering primära också i förhållande till garantipension som beviljas till invandrare utifrån arbetsoförmåga och Folkpensionsanstalten har en skyldighet att utreda sökandens rehabiliteringsmöjligheter innan ett pensionsbeslut meddelas.

2.1.2.3 Kravet på bosättningstid enligt lagen om garantipension

Det krav på bosättningstid som tillämpas på beviljande av garantipension motsvarar kravet på bosättningstid för folkpension: i regel är en förutsättning för beviljande av garantipension att sökanden bott i Finland i minst tre års tid efter att ha fyllt 16 år.

Också undantagen från kravet på bosättningstid är samma som i fråga om folkpension. Tre års boende i Finland förutsätts dock inte av en person vars arbetsoförmåga börjat då han eller hon bott i Finland och innan han eller hon fyllt 19 år. Detta förutsätts inte heller av en person som ansöker om sjukpension och har fått handikappbidrag för personer under 16 år enligt lagen om handikappförmåner då han eller hon fyllt 16 år.

Garantipension avvägs inte till den tid som personen bott i Finland.

2.1.3 Information om mottagare av folkpension och garantipension som är under 18 år

Under år 2023 uppgick antalet mottagare av folkpension under 18 år till 673. Antalet mottagare av garantipension under 18 år uppgick å sin sida till 603 personer. Alla personer under 18 år, som under denna tidpunkt fick garantipension, fick också folkpension. Antalet minderåriga mottagare av folkpension eller folk- och garantipension uppgick följaktligen till sammanlagt 673 personer i slutet av år 2023.

Enligt lagen kan rätten till garantipension för en person under 18 år basera sig också på pension enligt 7 § 1 mom. 4 och 5 punkterna i lagen om garantipension (till exempel full invalidpension enligt arbetspensionslagarna eller full lagstadgad olycksfallspension som baserar sig på arbetsoförmåga). Dessa situationer är dock i praktiken väldigt sällsynta. Till exempel i slutet av år 2023 fanns det inte en enda person under 18 år till vilken invalidpension enligt arbetspensionslagarna betalats. En person kan i dessa situationer därtill ha rätt till folkpension.

Av de personer under 18 år som fick folkpension i slutet av år 2023 hade största delen (528 personer) beviljats sjukpension enligt folkpensionslagen utifrån en sjukdom i sjukdomshuvudgruppen "Psykiska sjukdomar och syndrom samt beteendestörningar" (F00–F99). Andra centrala sjukdomshuvudgrupper utgjordes av "Medfödda missbildningar, deformiteter och kromosomavvikelser" (Q00–Q99), 97 personer med en sjukdom i denna grupp fick folkpension, och "Sjukdomar i nervsystemet" (G00–G99), 31 personer fick folkpension utifrån en sjukdom i denna grupp.

Inom sjukdomshuvudgruppen Psykiska sjukdomar och syndrom samt beteendestörningar är orsakerna till beviljande av sjukpension enligt folkpensionslagen fördelade enligt följande; medelsvår, svår och grav psykisk utvecklingsstörningen (F71–F73) 313 personer, lindrig psykisk utvecklingsstörning (F70) 64 personer, annan psykisk utvecklingsstörning (F78, F79) 87 personer, störningar av psykisk utveckling (F80–F89) 59 personer, schizofreni, schizotypa störningar och vanföreställningssyndrom (F20–F48, F60–F60, F90–F98) under 5 personer; andra sjukdomar som hör till den huvudgrupp under 5 personer.

2.1.4 Sammanfattande synpunkter om folkpension och garantipension

Beviljande av sjukpension enligt folkpensionslagen till unga personer begränsas redan för närvarande av specialbestämmelsen om rätten till sjukpension för en person under 20 år i 16 § i folkpensionslagen. Enligt bestämmelsen är rehabiliteringspenning som betalas av Folkpensionsanstalten och yrkesinriktad rehabilitering primära i förhållande till beviljande av sjukpension. Sjukpension kan dock enligt den gällande regleringen beviljas till en ung person som fyllt 16 år då den unga personen inte anses ha möjlighet till yrkesinriktad rehabilitering eller då den yrkesinriktade rehabiliteringen för en ung person avbrutits på grund av en sjukdom eller upphört utan resultat. Samma begränsningar gäller för garantipension som beviljas utifrån arbetsförmåga till en invandrare under 20 år. Unga personer under 18 år som får folkpension eller folk- och garantipension bildar en avsevärt liten grupp av personer.

Det finns bestämmelser om åldersgränserna för beviljande av garantipension enbart för invandrare. En arbetsförmögen invandrare ska ha fyllt 16 år för att få garantipension. En invandrare kan få garantipension också efter att ha uppnått ålderspensionsåldern enligt 10 § i folkpensionslagen. Om personens rätt till garantipension uppstår utifrån en annan pension, finns inte någon separat åldersgräns för garantipension.

2.1.5 Rehabiliteringspenningförmåner

2.1.5.1 Allmänt

I oktober 1991 trädde lagen om rehabiliteringspenning (611/1991) i kraft och den hade som mål att trygga utkomsten under rehabilitering. Enligt lagen om rehabiliteringspenning skulle syftet med rehabilitering som berättigar till rehabiliteringspenning vara att hålla kvar rehabiliteringsklienten i arbetslivet, eller att göra det möjligt för honom att återvända till eller placera sig i arbetslivet. Därtill fanns det bestämmelser om rehabiliteringsstöd enligt prövning, som kunde betalas för tiden efter rehabiliteringen. Samma grundläggande principer övergick till den gällande lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner (nedan *rehabiliteringslagen*), som trädde i kraft i början av år 2006.

Vid den tidpunkt då lagen om rehabiliteringspenning stiftades ansågs tryggande av försörjningen under rehabiliteringstiden vara behövligt enligt regeringens proposition 259/1990 rd, eftersom deltagarna ansågs ha kostnader på grund av rehabiliteringsåtgärderna i viss mån,

men framför allt för uppehållet såväl för deltagarna som för deras familj samt också inkomstbortfall för den tid som ägnats åt rehabilitering. Vid den tidpunkten ansågs att uteblivet utkomstskydd under rehabiliteringstiden var ägnat åt att orsaka osäkerhet för rehabiliteringsklienten, minskad rehabiliteringsvilja och ojämlikhet mellan rehabiliteringsklienterna. I vissa fall ansågs bristen på utkomst under rehabiliteringstiden ha bildat ett hinder för att ansöka om rehabilitering. Personer med rätt till sjukdagpenning hade enklare än andra personer styrts till exempelvis rehabiliteringsperioder som ordnas av hälso- och sjukvården. (RP 259/1990 rd, s. 6–7).

Enligt 17 § 2 mom. i den gällande rehabiliteringslagen har en rehabiliteringsklient mellan 16–67 år rätt till en *rehabiliteringspenningförmån*. Med rehabiliteringspenningförmån avses enligt 4 § 1 mom. 3 punkten i rehabiliteringslagen rehabiliteringspenning som betalas av Folkpensionsanstalten, ersättning för uppehälle och rehabiliteringsunderstöd enligt prövning. Begreppet rehabiliteringspenning omfattar också rehabiliteringspenning för unga, rehabiliteringspenning till pensionstagare och partiell rehabiliteringspenning, även om separata bestämmelser gäller för förutsättningarna att bevilja dessa.

Rätt till *rehabiliteringspenning* föreligger för rehabiliteringsklienten för den tid som han eller hon på grund av deltagande i rehabilitering är förhindrad från att arbeta för egen eller någon annans räkning. En rehabiliteringspenningförmån kan betalas högst till utgången av den kalendermånad då rehabiliteringsklienten fyller 68 år.

Vid den tidpunkten då lagen om rehabiliteringspenning stiftades motiverades inte explicit varför uttryckligen 16 år föreskrevs som den nedre åldersgränsen för rehabiliteringspenningen och rehabiliteringsunderstöd enligt prövning. Därtill kan det utifrån regeringens proposition om rehabiliteringspenninglagen utläsas att det beslutades att föreskriva att den nedre åldersgränsen för rehabiliteringspenning är 16 år, eftersom rehabiliteringspenning, som ett medel för att trygga försörjningen, kopplades uttryckligen till rehabilitering med sikte på arbete. (RP 259/1990 rd, s. 11, 18 och 28). Då den gällande rehabiliteringslagen stiftades, överfördes den nedre åldersgränsen i oförändrad form.

Rehabiliteringspenning beviljas enligt 17 § 3 mom. i rehabiliteringslagen för tiden för rehabilitering utifrån de grunder som föreskrivs i 18 och 19 § i rehabiliteringslagen.

Enligt 32 § 1 mom. i rehabiliteringslagen uppgår rehabiliteringspenningen till minst beloppet av den sjukdagpenning som rehabiliteringsklienten enligt sjukförsäkringslagen hade varit berättigad till om han eller hon hade blivit arbetsoförmögen när rehabiliteringen började. Enligt 3 mom. i samma paragraf uppgår rehabiliteringspenningen alltid till minst beloppet av dagpenning enligt 11 kap. 10 § i sjukförsäkringslagen. År 2024 är minimibeloppet av rehabiliteringspenningen 31,99 euro per vardag. Penningbeloppet justeras genom att iakta lagen om folkpensionsindex (456/2001). I enlighet med lagen om indexjustering åren 2024–2027 av vissa förmåner och belopp som är bundna vid folkpensionsindex och levnadskostnadsindex (1296/2023) görs i princip inte indexjusteringar av beloppet av rehabiliteringspenning till minimibelopp under åren 2024–2027.

Rehabiliteringspenning för pensionstagare är lägre än vad som föreskrivits i 32 § eftersom det i 34 § i rehabiliteringslagen föreskrivs att trots vad som föreskrivs i 32 § är rehabiliteringspenningen för pensionstagare per dag en tjugofemtedel av en tiondel av summan av de i denna paragraf avsedda månatliga pensionerna, om en rehabiliteringsklient får, full invalidpension eller arbetslivspension enligt arbetspensionslagarna, sjukpension enligt 12 § i folkpensionslagen, med undantag för sjukpension enligt 4 mom. i den paragrafen eller sådan

garantipension enligt lagen om garantipension som beviljas utöver de pensioner som nämns i denna paragraf.

Trots vad som föreskrivs i 32 § 3 mom. är beloppet av den rehabiliteringspenning som betalas som *partiell rehabiliteringspenning* enligt 32 a § i rehabiliteringslagen hälften av det belopp som bestäms i enlighet med 32 § och som rehabiliteringsklienten hade haft rätt till om klienten på grund av rehabiliteringen hade varit förhindrad att arbeta på heltid den dagen. Rehabiliteringspenning till pensionstagare fastställs dock på så sätt som redogjorts ovan enligt 34 §.

Rehabiliteringspenning för unga är en rehabiliteringspenning som beviljas utifrån andra förutsättningar än övriga rehabiliteringspenningar. Enligt 20 § 1 mom. i rehabiliteringslagen beviljas rehabiliteringspenning för unga i syfte att säkerställa yrkesinriktad rehabilitering och främja möjligheterna att få arbete för en försäkrad som fyllt 16 år och vars arbets- och studieförmåga och förtjänstmöjligheter eller möjligheter att välja yrke och arbete är väsentligt försämrade på grund av sjukdom, lyte eller kroppsskada på det sätt som avses i 6 § i rehabiliteringslagen och som på basis av intensifierad bedömning av arbetsförmågan är i behov av intensifierad rehabilitering. Dessutom förutsätts det att en individuell studie- och rehabiliteringsplan upprättats för den försäkrade.

Enligt 20 § 2 mom. i rehabiliteringslagen betalas rehabiliteringspenning för unga högst till utgången av den månad då den försäkrade fyller 20 år. Om den försäkrade deltar i rehabilitering när han eller hon fyller 20 år, fortsätter betalningen av rehabiliteringspenning till utgången av den månad under vilken pågående rehabilitering avslutas. Med detta avses avläggandet av hela den i studie- och rehabiliteringsplanen angivna examen som den försäkrade har godkänts att studera för innan han eller hon har fyllt 20 år.

När rehabiliteringspenningen för unga trädde i kraft som en ny förmån från och med början av år 1999, gällde den enbart för personer i åldern 16–17 år. De unga personer som hör till målgruppen för förmånen hade i allmänhet inte kunnat få ett beslut om yrkesinriktad rehabilitering och följaktligen inte heller rehabiliteringspenning som beviljas utifrån den, eftersom de i regel ännu gick i grundskolan, eftersom det var möjligt att förlänga läroplikten för unga personer med en funktionsnedsättning ända tills 17 års ålder enligt grundskolelagen (476/1983). Syftet med rehabiliteringspenningen för unga var att en ung person, vars arbetsförmåga enligt de närmare föreskrifterna är väsentligt nedsatt på grund av sjukdom, lyte eller skada och som betraktas som svårt funktionshindrad, ska ha möjlighet till aktiv yrkesinriktad rehabilitering i stället för eventuell övergång till sjukpension. Sedermera, från och med den 1 april 2002, höjdes den övre åldersgränsen för rehabiliteringspenning för unga till 20 år.

Beloppet av rehabiliteringspenning för unga fastställs på samma sätt som övriga rehabiliteringspenningar.

Enligt 30 § 1 mom. i rehabiliteringslagen kan till en rehabiliteringsklient som har fått rehabiliteringspenning för tiden efter rehabiliteringen betalas rehabiliteringsunderstöd enligt prövning, om detta är synnerligen behövligt för att klienten skall få arbete. Rehabiliteringsunderstöd enligt prövning betalas dock inte för den tid då klienten är berättigad till arbetslöshetsförmån enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Enligt 30 § 2 mom. i rehabiliteringslagen motsvarar rehabiliteringsunderstöd enligt prövning högst mottagarens rehabiliteringspenning uträknad för sex månader. Understödet bestäms som ett engångsbelopp och betalas i en eller flera poster.

I 31 § i rehabiliteringslagen föreskrivs att till en rehabiliteringsklient kan som *ersättning för uppehålle* betalas 9 euro per dag för extra rehabiliteringskostnader i syfte att säkerställa deltagande i rehabilitering. Ersättning för uppehålle kan betalas för den tid som undersökningar och prov för utredning av rehabiliteringsbehovet och rehabiliteringsmöjligheterna eller öppenvårdsrehabilitering eller annan motsvarande rehabilitering pågår. Ersättning för uppehålle betalas inte för deltagande i yrkesutbildning, läroavtalsutbildning eller annan motsvarande långvarig rehabilitering. Ersättning för uppehålle betalas till en rehabiliteringsklient som har rätt till rehabiliteringspenning för rehabiliteringstiden och vars rehabiliteringspenning utan avdrag uppgår till högst det belopp som anges i 32 § 3 mom.

När föreskrifterna om ersättning för uppehålle stiftades, motiverades ersättningen med att deltagande i rehabilitering för rehabiliteringsklienten kan orsaka rese- och näringskostnader som inte ersätts, kostnader till följd av utbildning på en främmande ort och andra kostnader, såsom anskaffning av utrustning som behövs för att delta i rehabiliteringen. Sådana extra kostnader som orsakas av rehabilitering kan inte beaktas då storleken på rehabiliteringspenning fastställs och för att deltagandet i rehabilitering på grund av dessa kostnader inte skulle äventyras, föreslogs att bestämmelser stiftas om ersättning för uppehålle. (RP 184/2000 rd, s. 19).

Ersättningen för uppehålle är 9 euro per dag. Ersättningsbeloppet är inte indexbundet.

Rehabiliteringspenningförmåner enligt den gällande rehabiliteringslagen finansieras via den lagstadgade arbetsinkomstförsäkringen i sjukförsäkringen. De försäkrade och arbetsgivaren deltar i insamlingen av de medel som behövs för betalningen av förmånerna med försäkringspremier och försäkringsavgifter. Staten finansierar en del av rehabiliteringspenningförmånerna. Ur sjukförsäkringen betalas rehabiliteringspenningförmåner enligt rehabiliteringslagen och sjuk- och föräldradagpenningar. Enligt 18 kap. 5 § 2 mom. i sjukförsäkringslagen börjar skyldigheten att betala sjukförsäkringens dagpenningspremie från ingången av den månad som följer på den månad då den försäkrade fyller 16 år och upphör efter den kalendermånad då den försäkrade fyller 68 år. Med stöd av 18 kap. 15 § i sjukförsäkringslagen bestäms sjukförsäkringens dagpenningspremie utifrån den försäkrades skattepliktiga löneinkomst och företagarinkomst, om inte något annat föreskrivs i sjukförsäkringslagen. Utifrån 3 mom. i samma paragraf tas dagpenningspremie inte ut om det sammanlagda beloppet av den årliga löne- och företagarinkomsten understiger 16 499 euro (i 2024 års nivå).

2.1.5.2 Information om mottagare av rehabiliteringspenningförmåner under 18 år

Under år 2023 fick sammanlagt 9 730 personer under 18 år *rehabiliteringspenning*. Av dem fick endast några personer rehabiliteringspenning till ett belopp som överstiger minimibeloppet.

Under år 2023 fick 1 471 personer under 18 år så kallad vanlig *rehabiliteringspenning*, det vill säga annan än rehabiliteringspenning för unga. För de personer som fick vanlig rehabiliteringspenning utifrån yrkesinriktad rehabilitering (inte yrkesinriktad rehabilitering för unga personer), var den absolut största sjukdomshuvudgruppen F00–F99 Psykiska sjukdomar och syndrom samt beteendestörningar (593 personer). Vanlig rehabiliteringspenning kan dock också fås utifrån yrkesinriktad rehabilitering för unga (sammanlagt 767 personer år 2023). I dessa fall specificerades inte diagnosinformationen, eftersom den inte behövs för att bevilja rehabilitering.

Rehabiliteringspenning till pensionstagare betalades inte till en enda person under 18 år under år 2023.

Partiell rehabiliteringspenning betalades inte till en enda person under 18 år under år 2023.

År 2023 fick 8 449 personer under 18 år *rehabiliteringspenning för unga*. Av mottagarna av rehabiliteringspenning för unga fick största delen (7 769 personer) förmånen utifrån en sjukdom i sjukdomshuvudgruppen ”Psyksiska sjukdomar och syndrom samt beteendestörningar” (F00–F99). De största diagnosgrupperna i dessa vara F90 Hyperkinetiska störningar, F84 Genomgripande utvecklingsstörningar och F32 Depressiv episod.

Rehabiliteringsunderstöd enligt provning betalades inte alls till personer under 18 år under år 2023.

År 2023 fick färre än 10 personer under 18 år *ersättning för uppehälle* och beloppet av Folkpensionsanstaltens ersättningar till mottagare av rehabiliteringspenning som var yngre än 18 år var totalt under 5 000 euro år 2023.

2.1.6 Sjukdagpenning

2.1.6.1 Allmänt

Sjukdagpenning enligt sjukförsäkringslagen (1224/2004) betalas enligt 8 kap. 1 § 1 mom. i sjukförsäkringslagen för att ersätta inkomstbortfall vid arbetsoförmåga. Enligt 4 § i samma kapitel innehas rätt till dagpenning för en försäkrad för den tid han eller hon är förhindrad att utföra sitt arbete på grund av arbetsoförmåga till följd av sjukdom. Med arbetsoförmåga avses ett sådant av sjukdom framkallat tillstånd under vilket den försäkrade, medan sjukdomen varar, är oförmögen att utföra sitt vanliga arbete eller därmed nära jämförbart arbete.

Enligt 8 kap. 2 § 1 mom. i sjukförsäkringslagen innehas rätt till sjukdagpenning av varje 16–67-årig försäkrad som är bosatt i Finland, förutsatt att arbetsoförmågan till följd av sjukdom har inträtt efter det att den försäkrade har fyllt 16 år. Enligt bestämmelsen kan dagpenning betalas högst till utgången av den kalendermånad då den försäkrade fyller 68 år. I 2 mom. i samma paragraf föreskrivs att har arbetsoförmåga till följd av sjukdom inträtt efter det att den försäkrade har fyllt 15 år och fortgår sjukdomen efter det att han eller hon har fyllt 16 år, har den försäkrade rätt att få sjukdagpenning för tiden för arbetsoförmåga efter det han eller hon uppnått sistnämnda ålder högst till utgången av den kalendermånad som föregår den månad då arbetsoförmågan kommer att ha fortgått ett år.

Den nedre åldersgränsen på 16 år för sjukdagpenning enligt sjukförsäkringslagen har gällt redan i den sjukförsäkringslag som föregick den gällande sjukförsäkringslagen (364/1963), med andra ord från och med år 1964. När sjukförsäkringslagen från år 1964 stiftades innehöll regeringens proposition inte någon explicit motivering till varför uttryckligen 16 år föreskrevs som nedre åldersgräns för sjukdagpenningen. Regeringens proposition innehåller dock en hänvisning till den dåvarande övre åldersgränsen på 16 år för barnbidrag och den nedre åldersgränsen på 16 år för rätten till folkpension. (RP 129/1962 rd, s. 1 och 5). Den nedre åldersgränsen överfördes i oförändrad form till den sjukförsäkringslag som varit i kraft från år 2005.

Sjukdagpenningens belopp fastställs utifrån den försäkrades årsinkomst i enlighet med 11 kap. i sjukförsäkringslagen. Med årsinkomst avses inkomsterna som betalats under de 12 kalendermånader som föregår kalendermånaden före begynnelsestidpunkten för arbetsoförmågan eller rätten till förmån. I årsinkomsten inräknas så som fastställs närmare i 11 kap. i lagen de löneinkomster som betalats under dessa tolv månader, arbetsinkomst enligt den pensionslag för företagare eller jordbruksföretagare vilken var i kraft under denna tid, försäkringslön som hänför sig till denna tid eller ersättningar för inkomstbortfall och

förmånsinkomster under denna tid. I vissa situationer som föreskrivs närmare i lagen kan en dagpenningförmån undantagsvis fastställas utifrån inkomsterna från de tre månaderna innan arbetsförmågan eller förmånsrätten börjat, ändrade till en årsinkomst. Minimibeloppet av sjukdagpenning är enligt 11 kap. 10 § i sjukförsäkringslagen 31,99 euro per vardag år 2024. Penningbeloppet justeras genom att iakttas lagen om folkpensionsindex (456/2001). I enlighet med lagen om indexjustering åren 2024–2027 av vissa förmåner och belopp som är bundna vid folkpensionsindex och levnadskostnadsindex (1296/2023) görs i princip inte indexjusteringar av beloppet av sjukdagpenning till minimibelopp under åren 2024–2027.

Enligt 8 kap. 11 § i sjukförsäkringslagen är syftet med *partiell sjukdagpenning* att stödja sådana 16–67-åriga försäkrade som är arbetsförmögna i enlighet med 4 § att stanna kvar i arbetslivet och återgå till heltidsarbete. I 11 kap. 14 § i sjukförsäkringslagen föreskrivs att trots vad som föreskrivs någon annanstans i sjukförsäkringslagen är beloppet av den partiella sjukdagpenningen alltid hälften av beloppet av den sjukdagpenning som omedelbart föregår den partiella sjukdagpenningen eller hälften av beloppet av den sjukdagpenning som den försäkrade hade haft rätt till när rätten till partiell sjukdagpenning började. I beloppet av sjukdagpenningen beaktas dock inte sådana i 12 kap. i sjukförsäkringslagen avsedda förmåner som är primära i förhållande till sjukdagpenningen. Beloppet av den partiella sjukdagpenningen är alltid minst hälften av sjukdagpenningens minimibelopp enligt 10 §.

Sjukdagpenning finansieras via den lagstadgade arbetsinkomstförsäkringen i sjukförsäkringen, såsom rehabiliteringspenningförmåner enligt rehabiliteringslagen, och de regler som gäller finansiering och avgifterna av arbetsinkomstförsäkring, vilka beskrivits i perioden av nuläget som gällde rehabiliteringsförmåner, gäller också för sjukdagpenning.

Lagstiftningen om sjukdagpenning innehåller också bestämmelser om utredning av rehabiliteringsbehovet, vars syfte är att främja återgången till arbete eller studier genom att utreda möjligheterna till rehabilitering. Enligt 12 kap. 6 § 1 mom. i sjukförsäkringslagen ska Folkpensionsanstalten vid behov utreda en försäkrads behov av rehabilitering, dock senast när antalet dagar som räknas in i maximitiderna för sjukdagpenning och partiell sjukdagpenning överstiger 60 dagar. Folkpensionsanstalten ska dessutom vid behov utreda den försäkrades behov av rehabilitering när antalet dagar som räknas in i maximitiderna för sjukdagpenning och partiell sjukdagpenning överstiger 150 eller 230 dagar.

I 12 kap. 6 § 2 mom. i sjukförsäkringslagen föreskrivs att Folkpensionsanstalten skall omedelbart när 150 dagpenningdagar gått till ända underrätta den som beviljat pensionen enligt 3 § 1 mom. i samma kapitel om att primärtiden upphört. Den försäkrade skall samtidigt informeras om möjligheterna att få rehabilitering och att söka annan ersättning.

Enligt 12 kap. 6 § 3 mom. i sjukförsäkringslagen får avvikelser från anmälningsskyldigheten enligt 2 mom. göras om: 1) arbetsförmågan uppenbarligen upphör inom en månad efter det att 150 dagpenningdagar gått till ända, 2) den försäkrade har sökt yrkesinriktad rehabilitering eller därtill anknuten medicinsk rehabilitering, eller 3) den försäkrade har sökt i 8 kap. 6 § 1 mom. 2, 3 eller 4 punkten avsedd rehabiliteringspenning eller ersättning för inkomstbortfall. Enligt 4 mom. i samma paragraf skall den försäkrade dock omedelbart informeras om möjligheterna att få rehabilitering och att söka annan ersättning, om arbetsförmågan fortgår eller ansökan om rehabilitering eller rehabiliteringspenning avslås.

2.1.6.2 Information om mottagare av sjukdagpenning som är under 18 år

Under år 2023 uppgick antalet mottagare av sjukdagpenning under 18 år till 786. Av dem fick 715 sjukdagpenning till minimibeloppet. Av alla mottagare av sjukdagpenning under 18 år hade

165 personer varit löntagare, 1 person företagare, jordbrukare eller näringsidkare, 2 personer arbetslösa och 593 personer hade varit studerande innan de blev arbetsoförmögna.

De största huvudgrupperna för sjukdomar för mottagare av sjukdagpenning under 18 år var följande: F00–F99 Psykiska sjukdomar och syndrom samt beteendestörningar (532 personer), S00–T98 Skador, förgiftningar och vissa andra följder av yttre orsaker (129 personer), M00–M99 Sjukdomar i muskuloskeletala systemet och bindväven (38 personer).

I huvudgruppen F00–F99 Psykiska sjukdomar och syndrom samt beteendestörningar utgjordes de största diagnosgrupperna av: F11–F16, F18, F19 Psykiska störningar och beteendestörningar orsakade av droger (under 5 personer), F20–F29 Schizofreni, schizotypa störningar och vanföreställningssyndrom (32 personer), F30–F39 Förstämningssyndrom (affektiva syndrom) (222 personer), F40–F48 Neurotiska, stressrelaterade och somatoforma syndrom (203 personer), F60–F69 Personlighetsstörningar och beteendestörningar hos vuxna (under 5 personer) Andra sjukdomar som hör till huvudgruppen F00–F99 (118 personer). En person kan ha flera diagnoser under ett år, varför det sammanräknade antalet personer är större än ovan nämnda 532 personer.

Partiell sjukdagpenning betalades inte till en enda person under 18 år under år 2023.

Under år 2023 betalades sjukdagpenning i 123 fall till arbetsgivaren för en förmånstagare under 18 år. Det sammanlagda beloppet var 37 243 euro. I genomsnitt betalades sjukdagpenning i dessa fall för 10 vardagar under år 2023.

2.1.7 Handikappförmåner

2.1.7.1 Allmänt

Syftet med den gällande lagen om handikappförmåner (570/2007) är att stödja i Finland bosatta funktionshindrade eller långvarigt sjuka personers förmåga att klara av sitt dagliga liv, deras deltagande i arbetslivet eller studier, upprätthållandet av deras funktionsförmåga samt deras boende hemma, rehabilitering och vård. Handikappförmånerna enligt lagen om handikappförmåner består av handikappbidrag för personer under 16 år, handikappbidrag för personer över 16 år, vårdbidrag för pensionstagare samt veteran tillägg som en del av vårdbidraget. Handikappbidragen och vårdbidraget för pensionstagare har enligt personens behov av stöd graderats i bidrag till grundbelopp, förhöjt belopp och högsta belopp.

Handikappförmånerna är statsfinansierade förmåner på grund av deras samhällseliga karaktär. Det tre olika förmånerna i systemet med handikappförmåner kompletterar varandra på så sätt att målet är att med dessa bidra till att säkerställa stöd till en person med funktionsnedsättning och en långtidssjuk under livets olika skeden.

Målet med *handikappbidrag för personer under 16 år* är att stödja ett barn med en långtidssjukdom eller en funktionsnedsättning att klara av sitt dagliga liv. Handikappbidrag för personer under 16 år betalas då vården, omvårdnaden och rehabiliteringen i anslutning till sjukdom, lyte eller skada som diagnosticerats på behörigt sätt för ett barn under 16 år i minst sex månader innebär större belastning och bundenhet än vad som är vanligt jämfört med friska barn i samma ålder.

Handikappbidrag för personer under 16 år föregicks av vårdbidrag för barn, som baserade sig på lagen om vårdbidrag för barn (444/1969), som sedermera hävts. Vårdbidrag för barn betalades för att ersätta ekonomisk eller annan särskild belastning som orsakas av vård och

rehabilitering av ett barn under 16 år som har en sjukdom eller funktionsnedsättning och som bor i Finland. Då lagen om vårdbidrag för barn stiftades hänvisade man till att det föreslagna vårdbidraget för barn var en förmån som anknyter till folkpensionssystemet och som skulle betalas till barn i åldern 3–15 år. Enligt regeringens proposition var vårdbidraget för barn avsett för barn som då de fyller 16 år kommer att få sjukpension enligt folkpensionslagen med hjälp- och vårdtillägg. (RP 80/1969 rd, s. 1). Vid den tidpunkten var den nedre åldersgränsen för folkpension 16 år.

Beloppen av handikappbidrag för personer under 16 år var under år 2024 följande: grundbidrag 108,89 euro per månad, förhöjt bidrag 254,10 euro per månad, det högsta bidraget 492,71 euro per månad. Penningbeloppen justeras enligt lagen om folkpensionsindex (456/2001).

Målet med *handikappbidrag för personer över 16 år* är att stödja personer med en långvarig sjukdom eller funktionsnedsättning, vilka inte är i pension, att klara av det dagliga livet, delta i arbetslivet, studera, bevara funktionsförmågan, bo hemma samt att genomgå rehabilitering och vård. Handikappbidrag betalas då sökanden har nedsatt funktionsförmåga på grund av sjukdom, lyte eller skada i åtminstone ett år utan avbrott och dessutom förutsätts det att sökandens sjukdom, lyte eller skada medför olägenhet, hjälpbehov eller behov av handledning och tillsyn.

Handikappbidraget för personer över 16 år föregicks av handikappbidrag enligt den lag om handikappbidrag (124/1988) som sedermera hävts. Syftet med handikappbidrag enligt lagen om handikappbidrag var att stödja personer med en funktionsnedsättning i åldern 16–64-år att klara av vardagen, arbetet och studierna. Bidrag beviljades dock inte om personen fick sjukpension enligt folkpensionslagen eller invalidpension enligt arbetspensionslagarna eller individuell förtidspension eller särskilt stöd för invandrare utifrån arbetsoförmåga. Enligt förarbetena till lagen om handikappbidrag handlade det om en förmån för personer i arbetsför ålder (RP 126/1987 rd, s. 5). Lagen om invalidpenning (374/1951), som föregick lagen om handikappbidrag, innehöll bestämmelser om att förutsättningen för invalidpenning enligt denna lag var förvärvsarbete eller arbete som utförts hemma för den egna familjens räkning. I lagen om hjälp till blindas (331/1941), som föregick den, föreskrevs å sin sida att den nedre gränsen för att få understöd för blindas enligt denna lag var 16 år och att mottagaren dessutom skulle förvärvsarbete eller delta i yrkesundervisning. Före lagen om hjälp till blindas var den nedre åldersgränsen för understöd till blindas enligt statsrådets beslut 18 år. I förarbetena till lagen om hjälp till blindas (RP 27/1941 rd, s. 1) konstaterades dock att det finns fall där det är ändamålsenligt att understöda en ung person att få yrkesundervisning redan då personen fyllt 16 år, varför det föreslogs att den nedre åldersgränsen sänks med två år, det vill säga till samma ålder som också enligt barnskyddslagen var den övre åldersgränsen för barn. I förarbetena konstaterades också att den nedre åldersgränsen för att få understöd för blindas i Sverige var 16 år vid den tidpunkten.

Beloppen av handikappbidrag för personer över 16 år var under år 2024 följande: grundbidrag 108,89 euro per månad, förhöjt bidrag 254,10 euro per månad, det högsta bidraget 492,71 euro per månad. Penningbeloppen justeras enligt lagen om folkpensionsindex (456/2001).

Vårdbidrag för pensionstagare kan beviljas till en person som fyllt 16 år och får pension eller ersättning från Finland eller utlandet som berättigar till vårdbidrag för pensionstagare. Det finns bestämmelser om eventuella åldersgränser för dessa pensioner och ersättningar i den lagstiftning som gäller för dessa. Rätt till sjukpension enligt till exempel folkpensionslagen kan uppkomma från och med 16 års ålder, sjukpension enligt arbetspensionslagstiftningen från och med 17 års ålder, medan det inte finns någon nedre åldersgräns för ersättningar som betalas utifrån lagstiftningen om olycksfall i arbetet och yrkessjukdomar. Målet med vårdbidrag för pensionstagare är att stödja en pensionstagare med en långvarig sjukdom eller

funktionsnedsättning att klara av det dagliga livet och att bevara sin funktionsförmåga, bo hemma samt att genomgå rehabilitering och vård. Vårdbidrag för pensionstagare betalas då sökanden har nedsatt funktionsförmåga i åtminstone ett år och dessutom förutsätts det att personens sjukdom, lyte eller skada medför hjälpbehov eller behov av handledning och tillsyn.

Vårdbidrag för pensionstagare föregicks av det vårdbidrag för pensionstagare som betalades enligt bestämmelserna i folkpensionslagen från år 1956. Vårdbidrag ansågs ursprungligen vara en del av folkpensionen, men sedermera ändrades bestämmelserna i folkpensionslagen från år 1956 så att bidraget, oberoende av betalning av folkpension, kunde beviljas till personer över 65 år eller till yngre arbetsoförmögna personer, som i övrigt uppfyller förutsättningarna för att få vårdbidrag för pensionstagare. Med bidraget stöddes vården av en pensionstagare som bor hemma och som har en sjukdom eller en funktionsnedsättning och ersattes specialkostnader som orsakades för dem av sjukdomen eller funktionsnedsättningen. Eftersom vårdbidraget ursprungligen var en del av folkpensionen, har det haft samma nedre åldersgräns som sjukpension som betalas enligt folkpensionslagen.

Beloppen av vårdbidrag till pensionstagare är år 2024 följande: grundbidrag 83,34 euro per månad, förhöjt bidrag 181,56 euro per månad, det högsta bidraget 383,92 euro per månad. Till personer som får vårdbidrag till förhöjt eller högsta belopp enligt 9 § och extra fronttillägg enligt lagen om frontmannapension (119/1977) betalas vårdbidraget förhöjt med ett veteran tillägg. Veterantillägget uppgår till 125,79 euro per månad år 2024. Penningbeloppen justeras genom att iakttas lagen om folkpensionsindex (456/2001).

När lagen om handikappförmåner stiftades, samlades, som en del av den helhet som syftade till att modernisera och förtydliga lagstiftningen om utkomstskydd, bestämmelserna som gällde handikappförmåner och som var åtskilda från varandra från tre lagar: lagen om vårdbidrag för barn, lagen om handikappförmåner och 1956 års folkpensionslag (RP 90/2006 rd, s. 1 och 16). När lagen om handikappförmåner stiftades behölls i stor utsträckning förutsättningarna för beviljande av förmåner i de olika lagarna om handikappförmåner utan att ingripa i åldersgränserna och utan att heller motivera åldersgränserna vid den tidpunkten.

2.1.7.2 Kravet på bosättningsstid enligt lagen om handikappförmåner

Så som i folkpensionslagen finns det bestämmelser om kravet på bosättningsstid också i lagen om handikappförmåner. Enligt 6 § 1 mom. i lagen om handikappförmåner är en förutsättning för att bevilja en handikappförmån att sökanden bott i Finland i minst tre år efter att ha fyllt 16 år. Den vars sjukdom har brutit ut eller funktionshinder uppkommit när han eller hon varit bosatt i Finland och ännu inte fyllt 19 år har rätt till handikappförmån utan att kravet på bosättningsstid uppfylls. Med stöd av 6 § 2 mom. i lagen om handikappförmåner har en person dock dessutom utan att kravet på bosättningsstid uppfylls rätt till: 1) handikappbidrag för personer under 16 år, 2) handikappbidrag för personer över 16 år, om personen får handikappbidrag för personer under 16 år när han eller hon fyller 16 år och 3) vårdbidrag för pensionstagare, om han eller hon får handikappbidrag för personer under 16 år när han eller hon fyller 16 år.

2.1.7.3 Information om mottagare av handikappförmåner under 18 år

I december 2023 fick sammanlagt 47 324 personer *handikappbidrag för personer under 16 år*.

De största huvudgrupperna för sjukdomar var följande: F00–F99 Psykiska sjukdomar och syndrom samt beteendestörningar (33 641 personer), E00–E90 Endokrina sjukdomar, nutritionsrubbningar och ämnesomsättningsjukdomar (4 591 personer), K00–K93 Matmältningsorganens sjukdomar (3 001 personer), Q99 Medfödda missbildningar,

deformiteter och kromosomavvikelser (2 164 personer) och G00–G99 Sjukdomar i nervsystemet (1 314 personer).

De vanligaste underklasserna till huvudsjukdomsgruppen F00–F00 var följande: F80–F89 Störningar av psykisk utveckling (15 205 personer) och F90–F98 Beteendestörningar och emotionella störningar med debut vanligen under barndom och ungdomstid (13 825 personer).

I december 2023 fick sammanlagt 8 047 personer handikappbidrag för personer under 16 år i åldersklasserna 14–16 år. Handikappbidrag för personer under 16 år kan fås ännu i 16 års ålder därför att bidraget enligt 33 § 2 mom. i lagen om handikappförmåner upphör senast från ingången av den månad som följer efter den under vilken barnet fyller 16 år.

I åldersklasserna 14–16 år var de största sjukdomshuvudgrupperna: F00–F99 Psykiska sjukdomar och syndrom samt beteendestörningar (5 220 personer), E00–E99 Endokrina sjukdomar, nutritionsrubbningar och ämnesomsättningssjukdomar (1 211 personer) och K00–K93 Matmältningsorganens sjukdomar (806 personer).

I åldersklasserna 14–16 år var de vanligaste underklasserna i sjukdomshuvudgrupperna F00–F99: F90–F98 Beteendestörningar och emotionella störningar med debut vanligen under barndom och ungdomstid (2 256 personer), F80–F89 Störningar av psykisk utveckling (1 397 personer), F70–F79 Psykisk utvecklingsstörning (835 personer), F40–F48 Neurotiska, stressrelaterade och somatoforma syndrom (331 personer) och F30–F39 Förstämmningssyndrom (239 personer).

Handikappbidrag för personer över 16 år erhöles i december 2023 av sammanlagt 2 815 personer under 18 år.

Numerärt sett var de största huvudgrupperna för sjukdomar: F00–F99 Psykiska sjukdomar och syndrom samt beteendestörningar (2 497 personer), Q00–Q99 Medfödda missbildningar, deformiteter och kromosomavvikelser (108 personer) och G00–G99 Sjukdomar i nervsystemet (100 personer).

De vanligaste underklasserna till huvudsjukdomsgruppen F00–F00 var följande: F80–F89 Störningar av psykisk utveckling (766 personer), F90–F98 – Beteendestörningar och emotionella störningar med debut vanligen under barndom och ungdomstid (632 personer), F70–F79 Psykisk utvecklingsstörning (461 personer), F40–F48 Neurotiska, stressrelaterade och somatoforma syndrom (272 personer) och F30–F39 Förstämmningssyndrom (243 personer).

Vårdbidrag för pensionstagare fick i december 2023 av sammanlagt 648 personer under 18 år.

Numerärt sett var de största huvudgrupperna för sjukdomar: F00–F99 Psykiska sjukdomar och syndrom samt beteendestörningar (508 personer), Q00–Q99 Medfödda missbildningar, deformiteter och kromosomavvikelser (93 personer) och G00–G99 Sjukdomar i nervsystemet (29 personer).

De vanligaste underklasserna till huvudsjukdomsgruppen F00–F00 var följande: F70–F79 Psykisk utvecklingsstörning (443 personer) och F80–F89 Störningar av psykisk utveckling (57 personer).

2.1.8 Arbetslöshetsskyddet

2.1.8.1 Allmänt

Det finns bestämmelser om de allmänna begränsningarna för att få en arbetslöshetsförmån med anledning av åldern på mottagaren av en arbetslöshetsförmån i 3 kap. 1 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Enligt 1 mom. i paragrafen beviljas inte arbetslöshetsförmåner till en arbetssökande som inte har fyllt 18 år. Arbetslöshetsförmåner kan dock beviljas en arbetssökande som fyllt 17 år och som har fullgjort sin läroplikt eller som har avbrutit fullgörandet av sin läroplikt på det sätt som anges i 7 § i läropliktslagen.

Arbetslöshetsförmånerna utgörs av arbetslöshetsdagpenning och arbetsmarknadsstöd. Arbetslöshetsdagpenning betalas antingen som grunddagpenning eller som inkomstrelaterad dagpenning för personer som är försäkrade i en arbetslöshetskassa. En ytterligare förutsättning för betalning av arbetslöshetsdagpenning är att arbetsvillkoret, och i fråga om inkomstrelaterad dagpenning, att villkoret för medlemskap i arbetslöshetskassan, är uppfyllt. Arbetsmarknadsstöd betalas till en person som inte är etablerad på arbetsmarknaden eller till en person som fått arbetslöshetsdagpenning i den maximitid som föreskrivs i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

I 2 kap. 13 § 4 mom. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa föreskrivs att en ung person under 18 år som efter grundskolan eller gymnasiet inte har genomgått någon utbildning som leder till examen och som ger yrkesfärdigheter inte har rätt till arbetsmarknadsstöd på grundval av arbetslöshet. Arbetsmarknadsstöd kan dock betalas ut till en ung person under 18 år utan utbildning för tiden för sysselsättningsfrämjande service.

Enligt 7 § 1 mom. i läropliktslagen har en läropliktig rätt att avbryta fullgörandet av läroplikten för viss tid: 1) på grund av en långvarig sjukdom eller skada som hindrar fullgörandet av läroplikten, 2) under moderskaps-, faderskaps- eller föräldraledigheten, 3) under en tillfällig vistelse utomlands som varar i minst en månad, om den läropliktige utomlands deltar i utbildning och 4) på grund av något annat vägande skäl som hänför sig till den läropliktiges livssituation och som hindrar fullgörandet av läroplikten. Enligt 2 mom. i paragrafen har en läropliktig rätt att avbryta fullgörandet av läroplikten tills vidare, om den sjukdom eller skada som hindrar fullgörandet av läroplikten är av bestående natur.

Arbetsmarknadsstödet och grunddagpenningen uppgår år 2024 till 37,21 euro per dag. Penningbeloppet justeras genom att iaktta lagen om folkpensionsindex (456/2001). I enlighet med lagen om indexjustering åren 2024–2027 av vissa förmåner och belopp som är bundna vid folkpensionsindex och levnadskostnadsindex (1296/2023) görs i princip inte indexjusteringar av arbetsmarknadsstödet och grunddagpenningens belopp under åren 2024–2027.

2.1.8.2 Information om mottagare av arbetslöshetsförmåner under 18 år

År 2023 fick 140 personer under 18 år en arbetslöshetsförmån. Av dem fick 139 arbetsmarknadsstöd. Denna siffra omfattar såväl personer som fullgjort läroplikten som personer som avbrutit fullgörandet av den och statistiken redogör inte för orsaken till att personen är berättigad till förmånen.

2.2 Andra förhållanden som centralt påverkar en minderårig ung persons ställning

I detta avsnitt betraktas sådana centrala förhållanden som anknyter till den rättsliga ställningen för en minderårig ung person och utkomsten för den minderåriga unga personen och hans eller

hennes familj och som inte omfattas av ändringsförslagen i propositionen. De omständigheter som beskrivs här utgör grunden för bedömningen av konsekvenserna av de föreslagna ändringarna nedan i avsnittet om propositionens huvudsakliga konsekvenser.

2.2.1 Regleringen om beviljande av vissa förmåner

2.2.1.1 Allmänt bostadsbidrag

Allmänt bostadsbidrag betalas ur statens medel i enlighet med lagen om allmänt bostadsbidrag (938/2014) för att sänka hushållets boendeutgifter. Bostadsbidrag beviljas utifrån förutsättningarna för beviljande i lagen om bostadsbidrag.

Personer som varaktigt bor i samma bostad hör till samma hushåll, såvida inte annat följer av 4 § 1 mom. i lagen om bostadsbidrag, i praktiken till exempel av ett separat hyresavtal för de boende. Föräldrarna och deras barn och mor- eller farföräldrar och barnbarn hör dock till samma hushåll om de bor i samma bostad, oberoende av till exempel separata hyreskontrakt eller arrangemang för att betala hyra. Detta gäller såväl föräldrarnas minderåriga som föräldrarnas myndiga barn. Om en person under 18 år bor med sin förälder eller sina föräldrar, hör han eller hon följaktligen till samma hushåll som hans eller hennes förälder eller föräldrar då bostadsbidrag beviljas.

När bostadsbidraget räknas beaktas som månadsinkomster de bruttoinkomster som hushållets medlemmar får kontinuerligt eller årligen på återkommande sätt, med undantag för de prioriterade inkomster som föreskrivits i 15 § i lagen. Inkomsterna för en person under 18 år beaktas dock inte då bostadsbidrag beviljas, förutom då en minderårig ansöker om stöd. När en minderårig person som får en egen förmån (till exempel folkpension eller sjukdagpenning) bor med sin förälder eller sina föräldrar, har hans eller hennes förmån följaktligen inte en sänkande inverkan på hushållets bostadsbidrag, om hushållet ansöker om bostadsbidrag och det beviljas utifrån förutsättningarna för fastställande av bostadsbidrag.

Ett minderårigt barn anses i regel höra till sin förälders hushåll, även om han eller hon bor självständigt. Det är dock möjligt att bevilja eget allmänt bostadsbidrag, om den minderårige har förvärvsinkomst eller inkomster som är jämfällbara med eller som ersätter förvärvsinkomst (till exempel arbetsmarknadsstöd) i en sådan utsträckning att han eller hon anses försörja sig själv självständigt och själv ansvar för sina boendeutgifter. Allmänt bostadsbidrag kan beviljas också till exempel då studiestöd beviljats till en minderårig som bor självständigt. Det faktum att statsborgen för studielån beviljats till en minderårig anses vara tillräckligt för att bevilja bostadsbidrag, oberoende av om den unga personen lyfter studielånet. Om en minderårig ung person får förmåner, kan han eller hon med andra ord få allmänt bostadsbidrag om han eller hon bor självständigt.

Om en minderårig ung person dock får pension enligt 8 § 1 mom. i lagen om bostadsbidrag för pensionstagare (till exempel folkpension), omfattas han eller hon av bostadsbidraget för pensionstagare om han eller hon bor självständigt.

Högst de maximiboendeutgifter som föreskrivits i lagen beaktas som boendeutgifter, som fastställs enligt vad som föreskrivs närmare i lagen om bostadsbidrag. Om ett hushåll omfattar en person med funktionsnedsättning, vars behov av utrymme är särskilt stort på grund av de hjälpmedel som behövs eller assistansen av personen med funktionsnedsättning, beaktas maximiboendeutgifterna enligt ett huvudtal som är en person större än hushållets storlek.

2.2.1.2 Bostadsbidrag för pensionstagare

Bostadsbidrag för pensionstagare betalas ur statens medel i enlighet med lagen om bostadsbidrag för pensionstagare (571/2007) för att sänka personens boendeutgifter. Beviljande av bostadsbidrag för pensionstagare avgörs med stöd av de förutsättningar för fastställande av förmånen vilka föreskrivits i lagen.

Bostadsbidrag enligt lagen om bostadsbidrag för pensionstagare beviljas inte till en person med rätt till bostadsbidrag enligt lagen om allmänt bostadsbidrag. Rätt till bostadsbidrag för pensionstagare innehas av en person som bor ensam och får pension enligt 8 § 1 mom. i lagen om bostadsbidrag för pensionstagare (till exempel folkpension). Därtill innehas rätt till bostadsbidrag för pensionstagare av gifta makar eller sambor, av vilka den ena eller båda två får den avsedda pensionen, eller hushåll där alla får den avsedda pensionen.

Barnfamiljer omfattas följaktligen av bostadsbidrag för pensionstagare endast i den sällsynta situationen att såväl det minderåriga barnet som hans eller hennes föräldrar som bor i samma hushåll får pension som berättigar till bostadsbidrag för pensionstagare. En minderårig pensionstagare som bor självständigt kan få bostadsbidrag för pensionstagare.

När bostadsbidrag för pensionstagare räknas beaktas de boendeutgifter som fastställts i 5 § i lagen som boendeutgifter. Dessa utgörs av bland annat hyra eller vederlag som betalas för en bostad eller boendeutgiftsandelen i serviceavgiften för en boendeserviceenhet, vatten- och uppvärmningskostnader som betalas separat och tomthyra. När bostadsbidraget räknas beaktas som årsinkomster de bruttoinkomster som sökanden och hans eller hennes make eller maka eller sambo får kontinuerligt eller årligen på återkommande sätt, med undantag för de prioriterade inkomster som avses i 14 § i lagen.

Bostadsbidrag enligt lagen om bostadsbidrag för pensionstagare betalas i princip inte till en person som är i kontinuerlig offentlig anstaltsvård enligt 7 § i lagen. När lagen tillämpas avses med anstaltsvård verksamhet som omfattar uppehälle, vård och omvårdnad på ett sjukhus, i en vårdanstalt eller i en annan motsvarande verksamhetsenhet. Anstaltsvård är offentlig bland annat då vård ges i en social- eller hälsovårdsanstalt som drivs av staten eller ett välfärdsområde eller i en annan anstalt där staten bekostar den vård som ges i den. Om en person som beviljats bostadsbidrag för pensionstagare övergår till kontinuerlig offentlig anstaltsvård, avbryts utbetalningen av bostadsbidrag från och med den tionde månaden efter det att vården inletts.

2.2.1.3 Studiestöd

Syftet med studiestöd enligt lagen om studiestöd (65/1994) är att trygga utkomsten under studier efter den grundläggande utbildningen. Rätt till studiestöd föreligger då en person studerar på heltid och studiernas totala längd är minst två månader och personens studier framskrider tillräckligt och han eller hon behöver ekonomiskt stöd. Utkomsten för en studerande på heltid utgörs ofta av studiestöd, allmänt bostadsbidrag och eventuella egna inkomster. Studiestöd enligt lagen om studiestöd består av studiepenning, bostadstillägg och statsborgen för studielån. Stödbeloppet påverkas av studerandens ålder, civilstånd, boendeform och utbildningsgrad.

När en studerande bor hos sin förälder och är under 20 år, är beloppet av studiestödet 0–109,02 euro per månad. Om studerandens föräldrar separerat, beaktas enbart inkomsterna för den förälder hos vilken studeranden bor. Om en ny make eller maka till föräldern bor i samma hushåll, beaktas också hans eller hennes inkomster. Studiepenningens belopp kan höjas eller sänkas utifrån föräldrarnas inkomster. Basbeloppet av studiepenningen för en person som är under 18 år och som bor självständigt är 113,57 euro per månad och det kan höjas om föräldrarna

har låga inkomster. I så fall är det högst 279,38 euro per månad, då läromaterialtillägget beaktas. Läromaterialtillägg beaktas enbart för en studerande som har en familj med låga inkomster och som genomgår annan än avgiftsfri utbildning. Beloppet av statsborgen för studielån är 400 euro per månad för en person under 18 år. Studiepenning beviljas inte till en studerande, för vars underhåll barnbidrag enligt lagen om barnbidrag (796/1992) eller en motsvarande utländsk förmån betalas. En studerande som omfattas av barnbidrag kan dock få statsborgen för studielån, om de skattepliktiga förvärvs- och kapitalinkomsterna för föräldrarna sammanlagt underskrider 64 400 euro per år.

Bostadstillägg enligt studiestödslagen beviljas till en studerande som studerar utomlands eller i landskapet Åland (210 euro per månad) och en studerande som studerar på en avgiftsbelagd linje vid en folkhögskola eller ett idrottsutbildningscenter eller vid Sameområdets utbildningscentral och bor i läroanstaltens elevhem (88,87 euro per månad). Avsikten är att överföra andra studeranden än studeranden som tar hand om ett barn från det allmänna bostadsbidraget till studiestödets bostadstillägg den 1 augusti 2025. Regeringen planerar att till riksdagen överlämna en proposition med förslag till lag om ändring av lagarna om studiestöd och allmänt bostadsbidrag under höstsessionsperioden 2024.

För att få studiestöd anses det vara tillräckligt för att studierna framskrider, om studerandens studietid på heltid inte väsentligt kommer att överskrida den stödtid som fastställts för de aktuella studierna. Den examensspecifika stödtiden för en yrkesinriktad grundexamen och gymnasieutbildning är 4 läsår, varefter stöd kan beviljas för en period på högst 12 månader.

Studieframstegen följs läsårsvis. Av gymnasieelever förutsätts åtminstone 20 studiepoäng och av studeranden i yrkesutbildning åtminstone 20 kompetenspoäng. Om studieprestationerna underskrider det ovan nämnda, skickar Folkpensionsanstalten en begäran om utredning till studeranden. En studerande kan dock ha rätt till studiestöd, även om hans eller hennes studier inte framskrider tillräckligt, om han eller hon lägger fram en godtagbar orsak till att studierna framskrider långsammare. En godtagbar orsak kan vara att den studerande insjuknat eller en annan omständighet som försämrar studieförmågan och som kan jämföras med en sjukdom, en svår livssituation eller en annan särskild orsak som tillfälligt påverkat studieframstegen.

Studiestödet dras in för studeranden som inte har tillräckliga studieprestationer och inte lagt fram en godtagbar orsak till att studierna framskrider långsammare. Efter att studiestödet dragits in, kan det beviljas på nytt då studeranden har tillräckliga studieprestationer. Studiestöd kan beviljas på nytt efter att det dragits in också då studeranden har en godtagbar orsak till de svaga studieprestationerna efter att studiestödet dragits in. Det är också möjligt att själv avbryta studiestödet under tiden för en sjukdom.

2.2.1.4 Utkomststöd

Enligt lagen om utkomststöd (1412/1997) föreligger rätt till utkomststöd för var och en som är i behov av stöd och inte kan få sin utkomst genom förvärvsarbete, verksamhet som företagare, med hjälp av andra förmåner som tryggar utkomsten, genom andra inkomster eller tillgångar, genom omvårdnad från en sådan persons sida som är försörjningspliktig gentemot honom eller på något annat sätt. En förälder har en skyldighet att dra försorg om underhållet av egna barn och adopterade barn enligt bestämmelserna om lagen om underhåll för barn (704/1975). Makar är å sin sida underhållsskyldiga gentemot varandra enligt bestämmelserna i äktenskapslagen (234/1929).

En person i åldern 17–64 år som ansöker om utkomststöd är skyldig att anmäla sig som arbetssökande så som avses i lagen om ordnande av arbetskraftsservice (380/2023), såvida han

eller hon inte omfattas av en grund för avvikelse enligt 2 a § i lagen om utkomststöd. Skyldigheten föreligger inte till exempel då den som ansöker om stöd studerar på heltid.

Utkomststöd är en familjespecifik förmån och oftast beaktas utgifterna för ett minderårigt barn i beslutet om utkomststöd för barnets familj. Detta kan vara fallet även till exempel i en situation där barnet bor en del av veckan i ett elevhem. Ett minderårigt barns inkomster beaktas i beräkningen av utkomststödet för familjen enbart under förutsättningen att de är större än ringa och regelbundna. Om ett minderårigt barns inkomster ska beaktas i beräkningen av utkomststöd för familjen, beaktas de endast till beloppet av de utgifter som hänför sig till honom eller henne i beräkningen (i praktiken till beloppet av den kalkylmässiga grunddel som beaktats för barnet och övriga grundläggande utgifter som beaktats för barnet).

Om ett barn dock bor självständigt, bildar han eller hon en egen utkomststödsfamilj och stödet räknas enbart utifrån barnets inkomster, medel och utgifter.

Alltid när ett barn bor åtskild från sin ena förälder eller sina båda föräldrar, utreds underhållsförmågan hos den förälder eller de föräldrar som inte bor med barnet. Om en förälder de facto försummar sin underhållsskyldighet, bedöms barnets situation individuellt och utreds möjligheten att av föräldern återkräva det stöd som beviljas.

Om en minderårig är sambo med en annan person, bildar de inte en gemensam utkomststödsfamilj innan bägge uppnått myndighetsåldern. Om en minderårig dock har ett gemensamt barn med sin sambo och barnet bor med dem, bildar de en gemensam utkomststödsfamilj och en gemensam beräkning för utkomststödet görs för dem. Också i så fall ska underhållsförmågan för de minderåriga parternas föräldrar utredas. Om en minderårig ingått äktenskap och bor i ett gemensamt hushåll med sin make eller maka, bildar de en gemensam utkomststödsfamilj och en gemensam beräkning görs för dem. När en ung person ingått äktenskap, upphör underhållsskyldigheten för hans eller hennes föräldrar och den överförs till maken eller maken.

När ett minderårigt barn bor ensam eller hos en annan person än sin egen förälder, görs en egen beräkning av utkomststödet för barnet, i vilken det fastställs om barnets inkomster och tillgångar är tillräckliga för de nödvändiga utgifter som definierats i lagen om utkomststöd. I den egna beräkningen för barnet är det möjligt att beakta enbart de inkomster och tillgångar som barnet de facto har tillgång till, såsom utbetalat underhållsbidrag, barnbidrag som betalats till barnets konto, eventuella löneinkomster för barnet och den tillgängliga förmögenheten. Enligt Folkpensionsanstaltens etablerade avgörandepraxis förutsätts inte att en person under 18 år lyfter ett studielån. Studielån beaktas vid beräkningen av grundläggande utkomststöd som en inkomst för en person under 18 år endast i den utsträckning som den minderåriga unga personen verkligen har lyft studielån. De utgifter som beaktas är grunddelen och barnets övriga grundutgifter, såsom boendeutgifter och hälsovårdsutgifter som är större än ringa.

Det finns bestämmelser om hur boendeutgifter beaktas i 7 a § i lagen om utkomststöd. De övriga grundutgifter som beaktas till behövligt belopp utgörs av till exempel hyra eller skötselvederlag för en ägarbostad, ränta på bostadslån och uppvärmningskostnader för en bostad. Maximibeloppet av dessa utgifter föreskrivs genom förordning av statsrådet, där den rimliga nivån på boendeutgifterna i varje kommun och familjetyp fastställts. Därtill beaktas el-, vatten- och hemförsäkringsavgifter till behövligt belopp samt nödvändiga utgifter i anknytning till en flytt.

2.2.1.5 Vissa andra förmåner

Enligt lagen om barnbidrag betalas barnbidrag för underhållet av ett barn under 17 år ur statens medel. År 2024 uppgår barnbidraget för ett barn till 94,88 euro, till 104,84 euro för det andra barnet, till 133,79 euro för det tredje barnet, till 173,24 euro för det fjärde barnet och till 192,69 euro för det femte och varje därpå följande barn.

Under denna regeringsperiod har regleringen kring barnbidrag ändrats på så sätt att barnbidrag för ett barn under tre år betalas ut i förhöjd form från och med den 1 april 2024. Barnbidraget för ett barn under tre år är 120,88 euro per månad. Om en person som är berättigad till barnbidrag har rätt att få barnbidrag för fler än ett under 3-årigt barn, är beloppet av barnbidraget 130,84 euro för det andra barnet, 159,79 euro för det tredje, 199,24 euro för det fjärde och 218,69 euro för varje därpå följande barn per kalendermånad.

Förhöjning för ensamförsörjare betalas för varje barn för vilket föräldern får barnbidrag. Beloppet av förhöjningen är 73 euro per barn per månad år 2024. Förhöjningen fås även om barnets föräldrar har gemensam vårdnad. Förhöjning för ensamförsörjare betalas dock inte, om mottagaren av barnbidrag är gift eller sambo.

Barnbidrag betalas till slutet av den kalendermånad då barnet fyller 17 år. Med stöd av 8 § 3 mom. i lagen om barnbidrag betalas barnbidrag dock inte från början av den kalendermånad från och med vilken barnet börjar få sjukpension enligt folkpensionslagen.

Enligt folkpensionslagen kan barnpension betalas till ett barn som förlorat sin förälder eller en i lagen avsedd vårdnadshavare. Staten finansierar förmånen.

Rätt till barnpension föreligger för förmånslåtarens barn under 18 år och barn under 21 år som studerar på heltid. Barnpension kan betalas till grundbeloppet (70,53 euro per månad år 2024). Ett inkomstrelaterat kompletterande belopp kan betalas utöver pensionen till ett barn under 18 år (högst 106,68 euro per månad år 2024). Ett barn har dock inte rätt till barnpension som betalas utifrån folkpensionslagen om han eller hon får sjukpension enligt samma lag. Oberoende av detta är det möjligt att betala barnpension enligt arbetspensionslagarna, vars belopp beräknas, så som det närmare föreskrivs i arbetspensionslagarna, utifrån den pension som förmånslåtarens tjänat in enligt arbetspensionslagarna.

2.2.2 Läroplikten

Den utvidgade läroplikten trädde i kraft den 1 augusti 2021. Enligt 2 § i läropliktslagen upphör läroplikten när den läropliktige fyller 18 år eller när den läropliktige före det avlägger en examen på andra stadiet (studentexamen eller yrkesexamen) eller en motsvarande utländsk utbildning.

Syftet med den utvidgade läroplikten var att trygga att en utbildning på andra stadiet avläggs och att säkerställa att varje ung person har möjlighet att avlägga en examen på andra stadiet. Målet med reformen vara att reducera skillnaderna i inläringen och öka jämställdheten i utbildningen. Det faktum att avsaknad av eller avbrutna studier på andra stadiet ansågs öka marginaliseringsrisken var en bidragande bakgrundsorsak till målen. I reformen utsträcktes läroplikten till 18 års ålder, då en studerande blir myndig. (RP 173/2020 rd).

I 4 § i läropliktslagen finns det bestämmelser om de olika sätten att fullgöra läroplikten efter att skyldigheten att avlägga den grundläggande utbildningen fullgjorts. Till exempel utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv är avsedd för personer som på grund av en

sjukdom eller skada behöver handledande utbildning och krävande särskilt stöd och som inte har möjlighet att övergå till examensinriktad utbildning efter den handledande utbildningen.

Bestämmelserna i läropliktslagen har efter att läroplikten utvidgats reviderats utifrån de utvecklingsbehov som iakttagits i genomförandet av lagen. De viktigaste ändringarna gäller ställningen för läropliktiga 17-åriga personer och minderåriga som kommer till Finland för att studera, inkvarterings- och reseersättningar, läromedelstillägg för folkhögskolornas läropliktsutbildning, förbättring av tillgången till information under övergångsskedet, anvisande av studieplats och lagring av undervisnings- och handledningsvolymen i de nationella datalagret (eHOKS). Därtill gjordes några andra ändringar som förtydligade bestämmelserna. Ändringarna trädde i kraft den 1 augusti 2022. (RP 54/2022 rd).

Enligt 2 § i läropliktslagen börjar läroplikten vid ingången av det i lagen om grundläggande utbildning (628/1998) avsedda läsåret det år då barnet fyller 7 år. Förlängd läroplikt innebär att läroplikten börjar ett år tidigare än den föreskrivna början på läroplikten. Läroplikten förlängs inte mitt i eller i slutet av den grundläggande utbildningen.

Förlängd läroplikt gäller för barn med en svår funktionsnedsättning, om de mål som föreskrivits för den grundläggande utbildningen i lagen om grundläggande utbildningen uppenbarligen inte kan uppnås på tio år på grund av barnets funktionsnedsättning eller sjukdom. Också en svår sjukdom kan vara en orsak till förlängd läroplikt. Beslutet om förlängd läroplikt fattas i regel innan läroplikten börjar. Syftet med förlängd läroplikt är att stärka barnets färdigheter, så att han eller hon klarar av sina studier i den grundläggande utbildningen så väl som möjligt.

I samband med reformen av lagen om grundläggande undervisning, som för närvarande är på remiss, är avsikten att ändra begreppet ”förlängd läroplikt” till ”tidigarelagd läroplikt” i läropliktslagen. Remissförfarandet avslutades den 18 juni 2024.¹ Regeringen avser lämna en proposition till riksdagen under hösten 2024.

2.2.3 Underhållsskyldighet

Enligt 1 § i lagen om underhåll för barn har barnet rätt till tillräckligt underhåll. Underhåll innebär tillgodoseende av de materiella och andliga behov som motsvarar barnets utvecklingsnivå, den vård och utbildning barnet behöver samt härav föranledda kostnader. Enligt 2 § i lagen svarar föräldrarna efter sin förmåga för barnets underhåll. Vid bedömandet av föräldrarnas förmåga att underhålla barnet beaktas deras ålder, arbetsförmåga och möjligheter att delta i förvärvsarbete, beloppet av tillbudsstående medel samt deras övriga, på lag grundade underhållsansvar. Vid bedömning av omfattningen av föräldrarnas underhållsansvar beaktas även barnets förmåga och möjligheter att självt svara för sitt underhåll samt sådana omständigheter som gör att barnets underhåll icke medför kostnader för föräldrarna eller att dessa kostnader är ringa.

Barnets föräldrar är underhållsskyldiga oberoende av om de är vårdnadshavare till barnet eller om de bor med barnet. En förälder har underhållsskyldighet också då han eller hon inte har rätt att träffa barnet eller om rätten att träffa barnet är möjlig att tillgodose enbart om mötet övervakas. En förbindelse att inte kräva underhållsbidrag är inte giltig. Det kan konstateras att underhållsansvaret är så kallat strikt ansvar.

¹ <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=7a2b9127-b218-4f2d-9567-65d89c5690f0&proposalLanguage=da4408c3-39e4-4f5a-84db-84481bafc744>

Föräldrarnas underhållsskyldighet upphör i regel då ett barn uppnår myndighetsåldern. Föräldrarna ansvarar för kostnader på grund av barnets utbildning också efter att barnet fyllt 18 år, om det enligt prövning är rimligt. I så fall beaktas i synnerhet utbildningens längd, beloppet av de kostnader som den orsakar och barnets möjlighet att själv, efter att utbildningen upphört, ansvara för de kostnader som orsakas av utbildningen.

Föräldrarnas underhållsansvar beror på deras underhållsförmåga. Om det bedöms att en förälder inte alls har underhållsförmåga, åläggs han eller hon inte att betala underhållsbidrag i penningform. Om barnen bor i olika hushåll och underhållsförmågan för den förälder som bor i ett annat hushåll än barnet bedöms vara bristfällig av en myndighet, är det möjligt för den förälder som bor med barnet att ansöka om underhållsstöd av Folkpensionsanstalten. Också om en förälder som bor i ett annat hushåll än barnets hushåll försummar att betala det underhållsbidrag som överenskommits eller som en domstol förordnat, är det möjligt att bevilja underhållsstöd. Underhållsstöd kan också betalas i situationer där barnet fötts utanför ett äktenskap och en annan underhållsskyldig förälder inte fastställts för barnet eller om ett barn fötts inom ett äktenskap mellan barnets moder och en kvinnlig partner till henne, men en annan förälder inte fastställts för barnet och moderns partner inte adopterat barnet.

2.2.4 Stöd till klienten för rehabilitering och studier

Studier och yrkesinriktad rehabilitering för en ung person i åldern 16–17 år stöds på många konkreta sätt. I och med att läroplikten utvidgats ansvarar anordnare av utbildning på andra stadiet bland annat för att planera den individuella studievägen tillsammans med studeranden och andra behövliga aktörer. Utbildningsanordnaren har också till ansvar att ge studeranden handledning för att planera studierna, de fortsatta studierna och karriärvägen och följa att den läropliktige studeranden främjar sina studier enligt den personliga studieplanen eller den personliga utvecklingsplanen för kunnande (PUK). Utbildningsanordnaren ska också planera och genomföra de stödåtgärder som studeranden behöver, så att studeranden klarar av sina studier på planerat sätt och vara i kontakt med studerandens vårdnadshavare eller en annan laglig företrädare, om studierna inte framskrider enligt planerna. Därtill hänvisar läroanstalten den läropliktige vid behov till annan ändamålsenlig service.

Det finns bestämmelser om individualisering av studierna för en studerande i 5 kap. i lagen om yrkesutbildning (531/2017). Utgångspunkten för individualiseringen är att kunnande som inhämtats tidigare identifieras och erkänns i början av studierna och att studierna planeras så att tidigare förvärvat kunnande och studerandens kompetensbehov, färdighet och förutsättningar beaktas i schemaläggningen och ordnandet av studierna. Dessa ärenden antecknas i den personliga utvecklingsplanen för kunnandet för en studerande som påbörjar utbildning. Den personliga utvecklingsplanen för kunnandet som upprättas för en studerande är av betydelse i identifieringen och erkännandet av studerandens tidigare kunnande och i planeringen av hurudant kunnande studeranden behöver och hur det inhämtas i olika lärmiljöer. I upprättandet av en personlig utvecklingsplan för kunnandet beaktas studerandens mål, karriärplaner och det tidigare kunnandet. Målet är att planera studerandens studieväg så att varje studerande har möjlighet till framgång i sina studier.

Enligt 44 § i lagen om yrkesutbildning ska det för en studerande som inleder en utbildning utarbetas en personlig utvecklingsplan för kunnandet, där individuella uppgifter om identifiering, erkännande, förvärvande, utveckling och påvisande av kunnandet och om handlednings- och stödåtgärder förs in i enlighet med bestämmelserna i den nämnda lagen. Närmare bestämmelser om de uppgifter som ska föras in i planen utfärdas genom förordning av statsrådet. Utbildningsanordnaren svarar för att den personliga utvecklingsplanen för kunnandet utarbetas och uppdateras. Utbildningsanordnaren ska, med undantag för studeranden i

arbetskraftsutbildning, på basis av den studerandes mål och identifierat tidigare förvärvat kunnande planera om den studerande ska avlägga en hel examen eller enbart en eller flera examensdelar, om detta inte fastställts i beslutet om antagning som studerande.

För läropliktiga enligt läropliktslagen ska den personliga utvecklingsplanen för kunnandet utarbetas så att tiden för avläggande av yrkesinriktad examen enligt planen är högst fyra år.

Enligt 45 § i lagen om yrkesutbildning utarbetar och uppdaterar utbildningsanordnaren den personliga utvecklingsplanen för kunnandet tillsammans med den studerande. I utarbetandet och uppdateringen deltar en lärare, en studiehandledare eller vid behov någon annan företrädare för utbildningsanordnaren som utbildningsanordnaren utser. De aktörer som samarbetar med utbildningsanordnaren deltar dessutom i utarbetandet och uppdateringen av den personliga utvecklingsplanen för kunnandet till den del förvärvandet eller påvisandet av kunnandet eller handlednings- och stödåtgärderna i enlighet med planen baserar sig på sådan anskaffning av utbildning som avses i 30 § eller på någon annan form av samarbete mellan utbildningsanordnaren och en annan anordnare av yrkesutbildning, en anordnare av gymnasieutbildning eller andra aktörer.

Den personliga utvecklingsplanen för kunnandet och ändringar i den ska godkännas av utbildningsanordnaren och den studerande och av andra aktörer som deltar i upprättandet, till den del de deltar i utarbetandet och uppdateringen av planen. En minderårig studerandes vårdnadshavare eller lagliga företrädare ska ha möjlighet att vara med och utarbeta och uppdatera den studerandes personliga utvecklingsplan för kunnandet.

Arbetsgivaren eller någon annan företrädare för arbetsplatsen deltar i utarbetandet och uppdateringen av den personliga utvecklingsplanen för kunnandet, om utbildningen ordnas som läroavtalsutbildning eller som utbildning som grundar sig på utbildningsavtal eller om kunnandet ska påvisas på arbetsplatsen. Om det i arbetskraftsutbildning ingår att förvärva kunnande på en arbetsplats, kan också en företrädare för arbetskraftsmyndigheten delta i utarbetandet av planen.

Enligt 64 § i lagen om yrkesutbildning har en studerande rätt till särskilt stöd om han eller hon på grund av inlärningssvårigheter, funktionsnedsättning eller sjukdom eller av någon annan orsak behöver långvarigt eller regelbundet särskilt stöd i sitt lärande och sina studier för att uppfylla kraven på yrkesskicklighet och nå målen för kunnandet enligt examens- eller utbildningsgrunderna. Med särskilt stöd avses planenligt pedagogiskt stöd enligt den studerandes mål och färdigheter samt särskilda undervisnings- och studiearrangemang. Målet för särskilt stöd är att den studerande ska nå den yrkesskicklighet och det kunnande som anges i examens- eller utbildningsgrunderna. I fråga om studerande som får särskilt stöd kan bedömningen av kunnandet i enlighet med grunderna för yrkesinriktade grundexamina anpassas genom att en individuell bedömning av kunnandet utarbetas för den studerande. Bedömningen av kunnandet kan anpassas bara i den omfattning det är nödvändigt med hänsyn till den studerandes personliga mål och färdigheter. Ett ytterligare mål för särskilt stöd är att främja en övergripande rehabilitering av den studerande i samarbete med dem som producerar rehabiliteringstjänster.

I 12 § i läropliktslagen föreskrivs om handlednings- och tillsynsansvaret för utbildningsanordnare. Enligt paragrafens 1 mom. börjar en utbildningsanordnares handlednings- och tillsynsansvar när den läropliktiga har inlett sina studier som studerande hos utbildningsanordnaren. Utbildningsanordnarens handlednings- och tillsynsansvar upphör när den läropliktiges studierätt eller läroplikt upphör. Enligt paragrafens 3 och 4 mom. ska utbildningsanordnaren följa upp hur den läropliktigas studier framskrider och meddela den

läropliktigas vårdnadshavare och någon annan laglig företrädare om den läropliktiga inte genomför sina studier i enlighet med sin studieplan. Om en läropliktig ämnar avbryta sina studier ska utbildningsanordnaren tillsammans med den läropliktige och dennes vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare utreda möjligheterna att avlägga studier i en annan lärmiljö eller att söka till någon annan utbildning. Vid behov ska alternativen utredas i samarbete med en annan utbildningsanordnare. Utbildningsanordnaren ska i de situationer som avses i 3 och 4 mom. dessutom utreda om de stödåtgärder som den läropliktige omfattas av från utbildningsanordnarens sida är tillräckliga och vid behov hänvisa den läropliktige till andra ändamålsenliga tjänster.

En personlig studie- och rehabiliteringsplan ska ha upprättats för en studerande för rehabiliteringspenningen för unga. I enlighet med 20 § 3 mom. i rehabiliteringslagen ansvarar välfärdsområdet för att upprätta planen. Den ska upprättas tillsammans med den unga personen och hans eller hennes vårdnadshavare eller en annan laglig företrädare. Vid behov deltar andra sakkunnigmyndigheter i upprättandet av planen. Ofta deltar den läroanstalt där den unga personen studerar i upprättandet av planen.

Med avseende på mottagare av sjukdagpenning finns i sjukförsäkringslagen bestämmelser i anknytning till Folkpensionsanstaltens skyldighet att utreda personens rehabiliteringsbehov i vissa situationer. Syftet är att stödja återgången till arbete eller studier. I enlighet med avsnittet ovan med en beskrivning av nuläget för sjukdagpenningens förmånen ska Folkpensionsanstalten vid behov utreda en försäkrads behov av rehabilitering, dock senast när antalet dagar som räknas in i maximitiderna för sjukdagpenning och partiell sjukdagpenning överstiger 60 dagar. Folkpensionsanstalten ska dessutom vid behov utreda den försäkrades behov av rehabilitering när antalet dagar som räknas in i maximitiderna för sjukdagpenning och partiell sjukdagpenning överstiger 150 eller 230 dagar. Den genomsnittliga rätten till sjukdagpenning inklusive självrisktiden har varit i snitt 77 dagar för personer i åldern 16–17 år. Följaktligen kan det konstateras att enbart en del av mottagarna av sjukdagpenning i praktiken har omfattats av utredningen av rehabiliteringsmöjligheter och å andra sidan har en del varit föremål för utredning av rehabiliteringsmöjligheterna flera gånger.

Rehabiliteringsmöjligheterna kan också utredas utan att personen har rätt till sjukdagpenning. Utifrån 29 § i hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010) ska välfärdsområdet ordna den medicinska rehabilitering som anknyter till sjukvården av en patient och omfattar bland annat rehabiliteringsrådgivning och -handledning, bedömningen av patientens funktions- och arbetsförmåga och rehabiliteringsbehov och en rehabiliteringsundersökning, som görs för att utreda patientens rehabiliteringsmöjligheter. Välfärdsområdet ansvarar också för den medicinska planeringen av patientens rehabilitering. Behovet av, målen för och innehållet i medicinsk rehabilitering ska definieras i en skriftlig individuell rehabiliteringsplan. I lagens 30 § föreskrivs att om en person behöver sådan rehabilitering som inte föreskrivs höra till ett välfärdsområdes uppgifter, ska välfärdsområdet se till att personen i fråga ges information om andra rehabiliteringsmöjligheter. Personen ska efter behov hänvisas till myndigheterna inom arbetsförvaltningen, undervisningsmyndigheterna, Folkpensionsanstalten eller någon annan som tillhandahåller dessa tjänster i samarbete med de aktörer som ordnar rehabilitering. Samordning av tjänsterna med andra aktörer som tillhandahåller rehabilitering fastställs i patientens individuella rehabiliteringsplan.

Socialvårdens ansvar vid bedömningen av rehabiliteringsbehovet har fastställts i lagstiftningen. Genom en bedömning av servicebehovet enligt 36 § i socialvårdslagen bedöms i samarbete med klienten och vid behov hans eller hennes anhöriga och närstående och andra aktörer om personen har behov av socialvårdsservice eller socialt stöd. Bedömningen av servicebehovet ska kompletteras med en klientplan som utarbetas för klienten eller genom en annan

motsvarande plan, om det inte är uppenbart onödigt att utarbeta en plan. I bedömningen av servicebehovet är det möjligt att bedöma till exempel personens behov av social rehabilitering. Med social rehabilitering enligt 17 § i socialvårdslagen avses intensifierat och målinriktat stöd med hjälp av socialt arbete och social handledning för att förbättra eller upprätthålla social funktionsförmåga och livskompetens, förebygga och minska marginalisering och främja delaktighet. Service med social rehabilitering är i princip avgiftsfri för klienten.

Folkpensionsanstalten ordnar yrkesinriktad rehabilitering enligt rehabiliteringslagen. Yrkesinriktad rehabilitering kan beviljas från och med 16 års ålder. Folkpensionsanstalten kan som yrkesinriktad rehabilitering till 16–17-åringar bevilja utredning av yrkesinriktad utbildning, arbetsförsök, arbetsträning, rehabiliteringsförsök, stöd för utbildning och hjälpmedel för att klara av studierna. Folkpensionsanstalten stödjer utbildning som yrkesinriktad rehabilitering då de villkor som fastställs i rehabiliteringslagen uppfylls.

Om Folkpensionsanstalten har beviljat en ung person yrkesinriktad rehabilitering, kan den unga personen i princip få ersättning för de behövliga och rimliga kostnader som orsakas av den yrkesinriktade rehabiliteringen på det sätt som närmare föreskrivs i 14 § i rehabiliteringslagen. Utifrån rehabiliteringsbeslutet beviljas den unga personen behövliga och rimliga egentliga studiekostnader och kostnaderna för resorna mellan hemmet och studieorten. De egentliga studiekostnaderna utgörs av kostnader för studiematerial (anslag för studiematerial), termins-, studie-, kurs- och inskrivningsavgifter och registreringsavgifter som gäller yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården och andra motsvarande studiekostnader, folkhögskolornas veckoavgifter, inkvarteringskostnader för korta utbildningsperioden och eventuella andra nödvändiga kostnader. Om en ung person studerar i en avgiftsfri utbildning på andra stadiet, vilken omfattas av läroplikten, har han eller hon i princip inga kostnader för utbildningen. Följaktligen betalas studeranden i sådan avgiftsfri utbildning som omfattas av läroplikten inget anslag för studiematerial utifrån utbildningsbeslutet. Vid avgiftsfri utbildning uppkommer inte heller andra utbildningskostnader (såsom utrusning för en frisörstuderande, hygienpass och så vidare), som Folkpensionsanstalten normalt ersätter som utbildningskostnader utifrån utbildningsbeslutet.

Folkpensionsanstalten ersätter nödvändiga och rimliga resekostnader på grund av att en ung person deltar i yrkesinriktad rehabilitering som ordnas av Folkpensionsanstalten enligt bestämmelserna i sjukförsäkringslagen. Folkpensionsanstalten ersätter resor som gjorts mellan hemorten och studieorten som studierelaterade resekostnader i början av läsåret (utresa) och i slutet av läsåret (returresa). Därtill kan Folkpensionsanstalten ersätta en tur- och returresa mellan hem- och studieorten en gång per månad. Den unga personen och hans eller hennes följeslagare har rätt också till övernattningspenning i andra tjänster inom yrkesinriktad rehabilitering, men inte i utbildning som beviljats som yrkesinriktad rehabilitering. Övernattningspenning kan betalas om den unga personen på grund den tidpunkt då rehabiliteringen börjar eller trafikförhållandena varit tvungen att övernatta på resan till rehabiliteringen och kostnader han eller hon bevisligen haft för övernattningen.

2.2.5 Om vissa socialtjänster

2.2.5.1 Socialservice för barn och familjer

Socialvårdslagen (1301/2014), som trädde i kraft 2015, är en allmän lag som reglerar socialvårdens verksamhet och innehåller bestämmelser bland annat om den lagstadgade socialservice som välfärdsområdena ansvarar för att ordna. Syftet med lagen är att på lika grunder trygga behövlig, tillräcklig och högklassig socialservice samt andra åtgärder som främjar välfärden. Lagen gäller för alla klienter oberoende av deras ålder. Speciallagarna för

socialvården innehåller bestämmelser om bland annat utkomststöd, funktionshindersservice och barnskyddet.

Största delen av servicen för barnfamiljer är allmän service enligt socialvårdslagen. I socialvårdens allmänna service ligger tyngdpunkten på att förebygga sociala problem och erbjuda tidigt stöd. Barnfamiljstjänsterna innehåller basservice med låg tröskel, vars mål är att försöka stödja barnets tillväxt och utveckling och föräldraskapet i ett tidigt skede. Bland annat socialarbete och -handledning, familjearbete, hemtjänster för barnfamiljer och fostrings- och familjerådgivning ska ordnas som barnfamiljstjänster. Därtill är det möjligt att som annan socialservice ordna aktiviteter i referensgrupper eller en stödperson eller -familj för ett barn som är i behov av särskilt stöd och hans eller hennes familj. Socialvårdens grundläggande uppgifter omfattar också familjerättsliga tjänster för barn och familjer.

När det med de allmänna tjänsterna inte är möjligt att i tillräcklig grad stödja en socialvårdsklient, är det möjligt att ge honom eller henne särskild service inom socialvården. Dessa omfattar bland annat barnskyddstjänster och tjänster för personer med funktionsnedsättning. Socialvårdens särskilda service kompletterar den allmänna servicen inom socialvården. Socialvårdslagens 2 § förutsätter att man, då man funderar på vilken reglering som är tillämplig på klientens situation, alltid ska välja de bestämmelser som bäst tillgodoser klientens intresse. Bestämmelser om klientens och barnets intresse finns särskilt i 4 och 5 § i socialvårdslagen.

Bestämmelser om rätten till det stöd som barn och familjer behöver finns i 13 § i socialvårdslagen. Ett barn och barnets familj har rätt att utan dröjsmål få den socialservice som är nödvändig för barnets hälsa eller utveckling. Servicen ska ordnas i tillräcklig omfattning under de tider på dygnet då den behövs. Servicen ska stödja föräldrarna, vårdnadshavarna och andra personer som svarar för barnets vård och fostran att fostra och dra omsorg om barnet.

Det barn- och familjespecifika barnskyddet ansvarar i sista hand för att trygga barnets välbefinnande. I enlighet med 3 § i barnskyddslagen omfattar det barn- och familjespecifika barnskyddet öppenvård, placering av ett barn i brådskande ordning och omhändertagande och anknuten placering i vård utom hemmet samt eftervård.

2.2.5.2 Funktionshindersservice

Från och med den 1 januari 2025 ordnas funktionshindersservice i enlighet med den nya lagen om funktionshindersservice (675/2023) för personer som uppfyller de kriterier som definierats i lagen. Socialvårdslagen är en allmän lag inom socialvården. Lagen om funktionshindersservice är en speciallag och följaktligen sekundär i förhållande till socialvårdslagen. Service enligt lagen om funktionshindersservice ordnas med andra ord då det med den primära servicen enligt socialvårdslagen inte är möjligt att i tillräcklig grad svara mot personens servicebehov. Syftet med den nya lagen är att främja likabehandling, ett självständigt liv och deltagande i samhället för personer med funktionsnedsättning.

Den nya lagen om funktionshindersservice innehåller ett brett utbud av service, vilket gör det möjligt att bilda en servicehelhet som svarar mot personens individuella behov. De tjänster som beviljas med stöd av lagen är bland annat träning, personlig assistans, särskilt stöd för delaktigheten, stöd i att fatta beslut, krävande multiprofessionellt stöd och stöd för boendet och de kompletteras av bestämmelserna om stöd för barns boende, kortvarig omsorg, dagverksamhet och stöd för rörligheten.

Stöd för boendet kan ordnas till en enskild bostad eller till boende som ordnats i gruppform. Syftet med servicen är att en person med funktionsnedsättning kan bo självständigt också då han eller hon behöver hjälp eller stöd för boendet. Stöd för boendet för barn ordnas alltid i första hand till det hem där barnet bor med sin familj. Stöd för boendet för barn kan ordnas som funktionshinderservice utanför hemmet enbart om det inte är möjligt för barnet att bo hemma med sin familj, trots den individuella hjälp och det individuella stöd som ordnats för barnet och hans eller hennes familj.

Service enligt lagen om funktionshinderservice är i princip avgiftsfri. Bestämmelser om avgifter och avgiftsfrihet för service finns i lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården (734/1992, nedan lagen om klientavgifter).

Regeringen planerar att lämna in en regeringsproposition om precisering av tillämpningsområdet för den nya lagen om funktionshinderservice i början av hösten 2024. Målet med preciseringen av det godkända tillämpningsområdet för lagen om funktionshinderservice är att bibehålla lagen om funktionshinderservice som en speciallag, trygga tillgodoseendet av rättigheterna för personer med funktionsnedsättning och deras tillgång till service samt trygga välfärdsområdenas möjlighet att finansiera reformen.

Propositionen om precisering av tillämpningsområdet, vilken sänts på remiss, innehåller ett förslag om att bestämmelsen om klientens intresse i socialvårdslagen (4 §) förtydligas så att den avgift som tas ut för servicen inte påverkar bedömningen av det i bestämmelsen avsedda intresset för klienten. Avsikten är att på lagnivå förtydliga att beviljande av service baserar sig på en bedömning av servicebehovet och att servicens avgiftsfrihet inte styr den lagenliga service som beviljas till klienten.

Dessutom föreslås i propositionen, för att trygga oundgängliga förmåner för en person med funktionsnedsättning i enskilda fall, att bestämmelsen om tillämpningsområdet kompletteras med den bestämmelse som ålägger välfärdsområdet att i mer omfattande grad än för närvarande beakta bestämmelsen om utebliven debitering och nedsättning av en avgift i (11 §) lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården i situationer där påförande av en avgift i enskilda situationer kan leda till att mottagningen av service för en person med funktionsnedsättning är äventyrad. Enligt förslaget är bestämmelsen en särskild skyddsbestämmelse som tryggar personens ställning. Den är tillämplig på situationer där det i bedömningen av servicebehovet konstateras att den service som avses i den primära lagstiftningen är tillräcklig och lämplig för att svara mot behovet av hjälp och stöd hos personen med funktionsnedsättning. Eftersom de primära tjänsterna i princip kan vara avgiftsbelagda, kompletterar bestämmelsen regleringen om nedsättning och undanröjande av klientavgifter i lagen om klientavgifter.

2.2.5.3 Arbetsverksamhet för personer med utvecklingsstörning

Det finns bestämmelser om arbetsverksamhet för personer med utvecklingsstörning i 27 § i lagen om funktionshinderservice, som träder i kraft den 1 januari 2025. I bestämmelsen föreskrivs att en person med utvecklingsstörning som avses i 1 § i lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (519/1997) har rätt att delta i arbetsverksamhet, om arbetsverksamhet som ordnas med stöd av 27 e § i socialvårdslagen (710/1982) eller verksamhet i sysselsättnings syfte enligt 27 d § i den lagen inte motsvarar personens individuella behov.

Syftet med arbetsverksamhet enligt lagen om funktionshinderservice är att stödja arbets- och funktionsförmågan för en person med en utvecklingsstörning och främja att han eller hon

kommer ut i arbetslivet. Med arbetsverksamheten stärks de egna styrkorna hos en person med utvecklingsstörning med tanke på deltagande i arbetslivet.

Enligt lagen om funktionshinderservice har en person med utvecklingsstörning som deltar i arbetsverksamhet rätt att få avgiftsfria resor till arbetsverksamhet, om han eller hon har särskilda svårigheter att röra sig och inte självständigt kan använda den offentliga kollektivtrafiken utan oskäligt stora svårigheter.

Arbetsverksamhet ordnas också med stöd av lagen om specialomsorger om utvecklingsstörda. Bestämmelserna om arbetsverksamhet i denna lag har dock ändrats så att man från och med den 1 januari 2025 hänvisar till bestämmelserna om arbetsverksamhet i lagen om funktionshinderservice och socialvårdslagen från år 1982, vilka nämns ovan.

Utöver den lagstadgade servicen kan välfärdsområdena också ha annan sysselsättningsfrämjande service. Till exempel har man i olika projekt utvecklat en kvalitetsbaserad arbetsträning som grundar sig på "Placera och träna"-modellen (IPS-modellen), där en lämplig arbetsplats letas för klienten och klienten stöds i arbetet. I denna modell får klienten lön för sitt arbete.

2.2.6 De grundläggande principerna i regleringen om klientavgifter och avgifterna för vissa centrala tjänster

2.2.6.1 Allmänt

Bestämmelser om möjligheten för ett välfärdsområde, Helsingfors stad och HUS-sammanslutningen (nedan hänvisas till dessa med termen välfärdsområdena) att ta ut klientavgifter för social- och hälsovård finns i lagen om klientavgifter och i förordningen om klientavgifter inom social- och hälsovården (912/1992, nedan förordningen om klientavgifter).

Regleringen kring klientavgifter bygger på två centrala principer. Utgångspunkten är i första hand att om någon service inte föreskrivits som avgiftsfri i lagen, kan en avgift tas ut för den. Därtill innehåller lagen om klientavgifter bestämmelser om att den avgift som tas ut kan uppgå till högst kostnaderna för att producera tjänsten. Välfärdsområdena har rätt att pröva hur stor avgift de tar ut för service som inte föreskrivits som avgiftsfri i lagen. Välfärdsområdena kan också besluta att inte ta ut avgifter. Om den maximavgift som tas ut för en service fastställts i en lag eller förordning, får den avgift som välfärdsområdet tar ut inte överskrida denna avgift.

Lagen och förordningen om klientavgifter innehåller också bestämmelser om avgifterna för olika tjänster, vilka är mer detaljerade än ovan framlagda grundläggande principer. Därtill innehåller lagen om klientavgifter bestämmelser om de tjänster som är avgiftsfria och allmänna bestämmelser om när en avgift inte tas ut och om avgiftstaket. Utgångspunkten för regleringen är att klientavgifterna är antingen jämnstora, det vill säga lika stora för alla klienter, eller bundna till inkomsterna, det vill säga att de fastställs enligt betalningsförmågan. I lagstiftningen om klientavgifter finns det också bestämmelser som berättigar att ta ut en rimlig avgift för uppehälle i anknytning till en tjänst eller vissa tjänster.

Lagstiftningen om klientavgifter innehåller olika bestämmelser som skyddar klienten. I lagen och förordningen om klientavgifter har man till exempel fastställt att vissa tjänster helt eller delvis är avgiftsfria och föreskrivit maximibelopp i euro för vissa avgifter. Vissa tjänster har fastställts som tjänster som bidrar till kumuleringen i avgiftstaket. Till exempel hälsovårdstjänster för vilka jämnstora avgifter tas ut (med undantag för tandtekniska kostnader) och kortvarig anstaltsvård inom socialvården bidrar till kumuleringen i avgiftstaket. När

avgiftstaket uppnås, är de tjänster som hör till det i regel avgiftsfria för klienten. Avgiftstaket är kalenderårsspecifikt och dess belopp är 762 euro år 2024. De avgifter som tagits ut för tjänster som en minderårig klient anlitat kan beaktas tillsammans med avgifterna för hans eller hennes vårdnadshavare. Detta innebär att avgifterna kan räknas samman och om avgiftstaket nåtts utifrån dessa, tillhandahålls tjänsterna avgiftsfritt till såväl vårdnadshavaren som barnet.

Skyddet av klienten omfattar också att en avgift som påförts för socialvårdstjänster och en inkomstrelaterad avgift som påförts för hälsovårdsservice (i praktiken för långvarig anstaltsvård) inte ska tas ut eller ska nedsättas i den utsträckning som debitering av avgiften äventyrar utkomstförutsättningarna för personen eller familjen eller fullgörandet av den lagstadgade underhållsskyldigheten för personen. I dessa situationer har välfärdsområdena en skyldighet att låta bli att ta ut avgiften eller att nedsätta den. Därtill kan välfärdsområdena besluta att också låta bli att ta ut eller nedsätta de avgifter som tas ut också för andra tjänster. Nedsättning eller utebliven debitering av avgifter är primärt i förhållande till utkomststödet, även om utkomststöd också kan fås för dessa avgifter. Debiteringen av avgifter påverkas också av bestämmelserna i förordningen om klientavgifter om för hur många besök det är möjligt att ta ut avgifter för vissa tjänster. Om välfärdsområdet till exempel tar ut en besöksavgift och inte en årsavgift för besök hos hälsocentralsläkaren, vilket är den klart vanligaste praxis, kan en besöksavgift tas ut för högst tre besök per år.

Flera tjänster inom social- och hälsovården är avgiftsfria utifrån lagen om klientavgifter. Till exempel vård av barn och ungdomar enligt barnskyddslagen är med undantag för anstaltsvård avgiftsfri, liksom också i regel service för personer med funktionsnedsättning. Det är dock möjligt att ta ut en rimlig avgift för uppehälle i anknytning till många tjänster för personer med funktionsnedsättning. Uppehålle handlar om sådana tjänster, tillbehör eller redskap som orsakar kostnader, oberoende av personens funktionsnedsättning. Uppehålle omfattar till exempel måltidsavgifter.

2.2.6.2 Jämnstora och inkomstrelaterade avgifter

En jämnstor avgift i euro har fastställts särskilt för många hälsovårdstjänster i lagen om klientavgifter och välfärdsområdena kan inte ta ut en högre avgift än den. De jämnstora avgifterna är följaktligen i princip samma för alla, det vill säga att de inte baserar sig till exempel på inkomster eller familjeförhållanden. För tillfället är det möjligt att ta ut till exempel en besöksavgift på högst 23 euro för ett besök på en hälsocentrals mottagning för högst tre besök per år. Avsikten är dock att höja bland annat denna avgift med en ändring av förordningen från början av år 2025. Förslaget till ändring av förordningen har varit på remiss och remissförfarandet avslutades den 9 augusti 2024². De jämnstora hälso- och sjukvårdsavgifterna bidrar till kumuleringen i det årliga avgiftstaket (med undantag för tandtekniska kostnader).

De centrala bestämmelserna för de inkomstrelaterade klientavgifterna som fastställs enligt klientens betalningsförmåga utgörs av 7b, 7 c och 10 e § i lagen om klientavgifter. Generellt fastställs de inkomstrelaterade avgifterna som en procentuell andel utifrån de inkomster som kan användas i beräkningen. I dessa tjänster påverkar också personens familjeförhållanden – och i en del tjänster också volymen på den mottagna tjänsten – beloppet av avgiften. I lagen finns det bestämmelser om vilka inkomster som räknas in i de inkomster som används till grund för beräkningen av avgiften.

² <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=b2ee3e88-fa7f-4aef-add6-c500a6743972>

2.2.6.3 Boendetjänster enligt socialvårdslagen

Med boendetjänster enligt socialvårdslagen avses tillfälligt boende, stödboende, gemenskapsboende och serviceboende med heldygnsomsorg. Enligt socialvårdslagen är stödboende självständigt boende som stöds med socialhandledning. Enligt lagen om klientavgifter är socialhandledning en avgiftsfri tjänst, varför ingen avgift tas ut av klienten för själva handledningen. Det är dock möjligt att ta ut en avgift av klienten för andra tjänster som han eller hon behöver, såsom stödtjänster eller tillfälliga tjänster som ges i hemmet. Enligt lagen är det möjligt att ta ut en rimlig avgift för dessa av klienterna.

Med gemenskapsboende avses boende som ordnas av välfärdsområdet i en tillgänglig och trygg boendeenhet där personen förfogar över en bostad som motsvarar hans eller hennes behov och där de boende erbjuder verksamhet som främjar socialt umgänge. Avgifterna för gemenskapsboende fastställs beroende på de tjänster som klienten behöver. Om klienten till exempel får hemvård eller annan kontinuerlig och regelbunden service som ges i hemmet åtminstone en gång per vecka under två månader, är det möjligt att för servicen ta ut en avgift som fastställs enligt antalet servicetimmarna i servicebeslutet, klientens betalningsförmåga och familjens storlek. Av handikappförmånerna beaktas vårdbidrag för pensionstagare som inkomst. I gemenskapsboende ordnas verksamhet som främjar socialt umgänge för klienterna och en rimlig avgift kan tas ut av klienten för verksamheten.

Serviceboende med heldygnsomsorg ordnas för en person som dagligen behöver kontinuerlig vård och omsorg eller krävande yrkesvård oberoende av tidpunkten på dygnet då dessa inte kan ordnas som hemvård, närståendevård, familjevård eller på annat sätt eller då dessa inte är förenliga med klientens intresse. Serviceboende med heldygnsomsorg anses vara långvarigt, om servicen bedöms pågå eller de facto pågått i åtminstone tre månader. Vid långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg är klientavgiften 85 procent av personens nettomånadsinkomster, dock på sätt att klienten månatligen ska ha kvar disponibla medel som uppgår till 15 procent av klientens nettoinkomster och alltid åtminstone till det lagstadgade beloppet (182 euro per månad år 2024). Vissa avdrag som definierats i 10 c och 10 d § i lagen om klientavgifter görs därtill från inkomsterna (bland annat utifrån rimliga boendeutgifter som orsakas för en klient på grund av långvarigt serviceboende dygnet runt, eventuell underhållsskyldighet för klienten och ersättningsgilla läkemedel enligt sjukförsäkringslagen, vilka klienten använder). Bland annat handikappbidrag och vårdbidrag för pensionstagare beaktas som inkomster som ligger till grund för påförandet av avgiften. Det finns separata bestämmelser om hur klientavgiften fastställs i situationer där klienten precis innan servicen börjat bott i ett gemensamt hushåll med en make, maka eller sambo. Det finns inte separata bestämmelser om avgiften för serviceboende med heldygnsomsorg då boendet inte är långvarigt. I dessa situationer kan avgiften i enlighet med huvudregeln i regleringen om klientavgifter uppgå till högst kostnaderna för att tillhandahålla servicen.

2.2.6.4 Stöd för boendet enligt lagen om funktionshinderservice

Stöd för boendet enligt lagen om funktionshinderservice, vilket ordnats för ett barn hemma hos barnet, är avgiftsfritt. Stöd för boendet enligt lagen om funktionshinderservice, vilket ordnats för ett barn utanför hemmet, är däremot avgiftsbelagd service med stöd av lagen om klientavgifter. När avgiften bildas, beaktas underhållsförmågan hos barnets föräldrar och barnets egna inkomster. Avgiften får vara högst 500 euro per månad.

2.2.6.5 Socialservice för barnfamiljer

Ett brett spektrum av socialservice ordnas för barnfamiljer. Socialservice för barnfamiljer omfattar bland annat socialarbete och -handledning som ordnas för barnfamiljer, familjearbete, hemservice för barnfamiljer och fostrings- och familjerådgivning. Dessa tjänster som nämnts här separat är i huvudsak avgiftsfria. Det är dock möjligt att ta ut en avgift för hemservice för barnfamiljer. Denna kan fastställas som en avgift för tillfällig service som ges i hemmet eller som regelbunden service som ges i hemmet.

Vård av barn och ungdomar enligt barnskyddslagen är med undantag för anstaltsvård avgiftsfri för klienterna.

I lagstiftningen om klientavgifter finns det bestämmelser om avgifterna för familjevård, anstaltsvård och boendeservice som ges i form av en stödåtgärd inom barnskyddets öppenvård, placering i vård utom hemmet eller eftervård. Dessa avgifter kan å ena sidan bildas av den avgift som tas ut utifrån inkomsterna för barnets föräldrar, vilken högst kan uppgå till underhållsstöd enligt lagen om underhållsstöd (704/1975) (högst 196,02 euro per månad år 2024) och andra sidan av den avgift som tas ut utifrån barnets inkomster. Det är möjligt att i första hand dra av underhållsbidrag som ett barn får som en avgift från barnets inkomster. Dessutom är det möjligt att ta ut en avgift bland annat från understöd som barnet fått. I lagen om klientavgifter har en övre gräns på lite över 2 048 euro fastställts för den avgift som tas ut från barnets inkomster.

2.2.6.6 Specialomsorg

Specialomsorg om utvecklingsstörda personer är avgiftsfri med stöd av lagen om klientavgifter. Därtill har transport av en person till specialvård oberoende av vilja och en föregående undersökning föreskrivits som avgiftsfri i lagen om klientavgifter.

Enligt lagen om klientavgifter är det dock möjligt att ta ut en rimlig avgift för uppehålle i anknytning till specialomsorg om utvecklingsstörda personer. I förordningen om klientavgifter finns det närmare bestämmelser om denna avgift för situationer där specialomsorg tillhandahålls på en anstalt. Avgiften för uppehålle vid kortvarig anstaltsvård är förenlig med 12 § i förordningen om klientavgifter. Vid långvarig anstaltsvård fastställs avgiften för uppehålle enligt 7 c § i lagen om klientavgifter, det vill säga att avgiften är den samma som vid långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, med den skillnaden att de disponibla medel som ska tryggas för klienten uppgår till ett annat belopp (122 euro per månad år 2024).

2.3 Bedömning av nuläget

2.3.1 Åldersgränserna för förmånerna – olika synpunkter

När den lagstadgade läroplikten har utvidgats har den nedre åldersgränsen för att bevilja folkpension, garantipension, sjukdagpenning och rehabiliteringspenningförmåner av Folkpensionsanstalten blivit lägre än den ålder då läroplikten i regel tar slut. Också den interna åldersgränsen i systemet med handikappförmåner avviker från den ålder då läroplikten upphör.

Den utvidgade läroplikten har baserat sig bland annat på ett behov av att svara mot de ökade utbildnings- och kompetenskraven i arbetslivet. Samma utveckling har försvagat ställningen för utbildade och lågutbildade i arbetslivet. Också förutsättningarna för en minderårig att försörja sig själv genom att arbeta är i allmänhet mer begränsade, oberoende av den unga personens individuella hälsotillstånd eller arbetsförmåga. En minderårig ung person förmodas i princip inte heller kunna försörja sig själv, utan en person har en i lagen föreskriven rätt att få

tillräckligt underhåll av sina föräldrar tills han eller hon fyller 18 år. På samma gång innebär förlängning av läroplikten till 18 års ålder ett krav på att en ung person längre än tidigare satsar på sin egen utbildning, vilket i princip också är i hans eller hennes eget intresse.

Den nuvarande nedre åldersgränsen på 16 år för folkpension, garantipension, sjukdagpenning och Folkpensionsanstaltens rehabiliteringspenningförmåner och åldersgränsen på 16 år för handikappförmåner kan inte längre anses vara motiverade och konsekventa, med beaktande av målen för läroplikten och å andra sidan för den grundläggande försörjningen, föräldrarnas underhållsskyldighet gentemot minderåriga och den övriga allmänna utvecklingen på arbetsmarknaden och i samhället. Höjning av den nedre åldersgränsen för dessa förmåner till 18 år och en motsvarande ändring av åldersgränsen för handikappförmåner vore konsekvent och den ökar tydligheten och begripligheten i systemet för den sociala tryggheten. Också den nedre åldersgränsen för utbetalning av arbetslöshetsförmåner har höjts så att den för närvarande i regel är 18 år.

Det är motiverat att höja åldersgränserna för de nämnda förmånerna så att systemet för den sociala tryggheten ska vara konsekvent, men också för att bibehålla likabehandlingen av personer som blivit arbetsoförmögna i olika åldrar. Följaktligen är personer som blivit arbetsoförmögna i en yngre ålder än den som föreskrivits i 8 kap. 2 § i sjukförsäkringslagen i en jämlik ställning i förhållande till personer som blivit arbetsoförmögna senare. De nämnda förmånerna har också viktiga kopplingar till varandra, varför den nedre åldersgränsen för att bevilja förmånen borde vara den samma för dessa förmåner. Till exempel rätten till sjukdagpenning och rätten till sjukpension bildar i princip ett kontinuum då den försäkrades sjukdom fortsätter över maximitiden för utbetalning av sjukdagpenning.

Även om det föreslås att den nedre åldersgränsen höjs för sjukdagpenning och rehabiliteringspenningförmåner, föreslås inte att den nedre åldersgränsen för dagpenningsavgiften för arbetsinkomstförsäkringen i sjukförsäkringen höjs i denna proposition. Utöver de rehabiliteringspenningförmåner som finansieras via arbetsinkomstförsäkringen i sjukförsäkringen och sjukdagpenningen finansieras också föräldradagpenningar och hälsovårdersättning för företagshälsovård för personer som har fyllt 16 år med dagpenningavgiften, även om föräldradagpenningar betalas till personer under 18 år enbart i liten utsträckning. Dagpenningspremie tas inte ut, om det sammanlagda beloppet av den årliga löne- och företagarinkomsten understiger 16 499 euro (i 2024 års nivå). En dagpenningsavgift debiteras endast i sällsynta fall av personer under 18 år, eftersom arbetsinkomsterna för personer i åldern 16–17 år ofta är så små att en betalningsskyldighet inte uppkommer. En höjning av den nedre åldersgränsen för dagpenningsavgiften skulle följaktligen i praktiken inte gälla särskilt många personer under 18 år. Det finns inget hinder för att granska den avsedda åldersgränsen separat senare. De situationer där en ung person i enlighet med läropliktslagen avbrutit fullgörandet av sin läroplikt är i princip inte sådana att en arbetslöshetsförmån är en förmån som är tillämplig på den aktuella livssituationen. Syftet med arbetslöshetsförmåner är att trygga de ekonomiska möjligheterna för en arbetslös arbetssökande att söka jobb och förbättra sina förutsättningar att komma ut på eller återgå till arbetsmarknaden. Den allmänna skyldigheten för en mottagare av en arbetslöshetsförmån är bland annat att aktivt söka och vara beredd att ta emot heltidsarbete. En ytterligare utgångspunkt är att unga personer under 18 år fullgör sin läroplikt som är deras huvudsyssla.

Om bestämmelserna om beviljande av utkomstskydd för arbetslösa till minderåriga inte revideras, kan en höjning av åldersgränsen för de förmåner som betalas vid arbetsoförmåga och rehabiliteringspenningar som Folkpensionsanstalten betalar i praktiken leda till att minderåriga personer med begränsad arbets- och studieförmåga, oftare än tidigare ansöker om en arbetslöshetsförmån. På grund av detta föreslås nedan att man från lagen om utkomstskydd för

arbetslösa avlägsnar möjligheten att bevilja en arbetslöshetsförmån till en minderårig person som avbrutit fullgörandet av sin läroplikt.

Det är möjligt att bedöma eventuella behov av att ändra bestämmelserna om kravet på bosättningstid i folkpensionslagen och lagen om garantipension och bestämmelserna om avvägning i folkpensionslagen som en separat helhet senare. Det är motiverat att göra bedömningen av kravet på bosättningstid i lagen om handikappförmåner också i detta samband. Det är motiverat att lämna granskningen av dessa frågor till en senare tidpunkt, därför att i synnerhet problematiken i anknytning till avvägningen måste kunna bedömas omsorgsfullt genom att utreda inverkan av olika synpunkter. I beredningen av denna proposition var detta inte möjligt på grund av tidtabellsrelaterade orsaker. De praktiska frågor som anknyter till avvägning enligt folkpensionslagen kan därtill ändras, om folkpension inte längre i fortsättningen, i enlighet med skrivningen i den plan för de offentliga finanserna som styrks för åren 2025–2028, betalas till utlandet på nuvarande sätt. Utkastet till regeringsproposition om ärendet har varit på remiss och remisstiden gick ut den 6 augusti 2024³. Regeringen avser lämna regeringspropositionen till riksdagen under hösten 2024. Också denna föreslagna ändring talar för att den avsedda revideringen görs senare.

På grund av detta föreslås nedan att bestämmelserna om krav på bosättningstid i folkpensionslagen och lagen om garantipension med denna proposition ändras endast så att det nya namnet på handikappbidrag som betalas till barn och ändringen av åldersgränsen för handikappförmåner beaktas i bestämmelserna och så att ändringen av åldersgränsen för handikappförmåner beaktas i regleringen av undantag i tillämpningen av kraven på bosättningstid. Det föreslås också att endast dessas ändringar görs i regleringen om kravet på bosättningstid i lagen om handikappförmåner.

2.3.2 Synpunkter som särskilt gäller rehabiliteringspenning

Den nedre åldersgränsen för rehabiliteringspenningförmåner är 16 år, vilket utifrån förarbetena till lagstiftningen baserat sig på en tanke om en brytningspunkt i övergången till arbetslivet i 16 års ålder. Det kan anses att 18 år, som är åldersgränsen för slutet på läroplikten och föräldrarnas underhållsskyldighet, är en mer motiverad åldersgräns än den nuvarande också för rehabiliteringspenningförmåner, på samma sätt som för folkpension, garantipension, sjukdagpenning och handikappförmåner.

I fråga om rehabiliteringspenning ska det dock observeras att tanken är att den uppmuntrar, motiverar och förbinder rehabiliteringsklienten till rehabilitering och konsekvenserna har ansetts vara nyttiga på många sätt. För rehabiliteringsklienten själv är det önskvärt att han eller hon kan övergå till arbetslivet eller fortsätta i det efter rehabiliteringen. Å andra sidan kan rehabilitering samhälleligt sett vara värt att understöda också på grund av att rehabiliteringsklienten efter rehabiliteringen är i förvärvsarbete och inte beroende av utkomstskydd.

Slopandet av rätten till rehabiliteringspenning för 16–17-åringar kan ha konsekvenser för rehabiliteringen och uppnåendet av målen under tiden för rehabiliteringsservicen. Det faktum att en ung person under tiden för rehabilitering är beroende enbart av studiestöd eller utkomststöd ökar sannolikt stressen på grund av den ekonomiska situationen, vilket inte främjar rehabiliteringen. Undersökningar har i viss mån gjorts om konsekvenserna av

³ <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=4292e095-8a08-4c3d-9ede-a6594510b07a>

rehabiliteringspenningen och utkomsten under tiden för rehabilitering för en enskild persons rehabilitering och möjligheter till studier och arbete. Rehabiliteringsklienternas ekonomiska situation har en koppling till känslan av livs- och vardagshantering, vilket å sin tur är en omständighet som främjar rehabiliteringen⁴.

Enligt resultaten av undersökningen om rehabiliteringspenning för unga ger rehabiliteringspenningen för unga stöd och motivation för de unga personernas studier och den har en stor betydelse i deras självständighetsprocess. Utifrån undersökningen hittades många kritiska punkter, där rehabilitering och rehabiliteringspenningen hjälper och motiverar de unga personerna framåt. Rehabiliteringspenning för unga har fungerat enligt dess syfte och minskat marginaliseringsrisken för unga personer med specialbehov.⁵ Rehabiliteringspenningen för unga har främjat de unga personernas handlingsmöjligheter, minskat den ekonomiska stressen i anknytning till utkomsten och fått de unga att höja sina målnivå⁶.

I fråga om rehabiliteringspenning för unga har en undersökning gjorts inom ramen för projektet Rehabilitering, service och sysselsättning – praxis som stärker den sociala delaktigheten för mottagare av rehabiliteringspenning för unga⁷, där betydelsen av rehabiliteringspenning för unga för rehabiliteringsklienterna och rehabiliteringen granskades. I undersökningen observerades att rehabiliteringspenning för unga i bästa fall främjar de unga personernas aktörskap och följaktligen deras återhämtning. Aktörskapet kan anta olika former och vara förknippat åtminstone med hälsa och välbefinnande, sociala relationer och färdigheter eller ekonomi och yrke. Det observerades att rehabiliteringspenning för unga möjliggör till exempel aktörskap som främjar den unga personens egna hälsa och välbefinnande, det vill säga främjar val som främjar dessa aspekter. En del av de intervjuade unga personerna och yrkespersonerna identifierade dock problem i anknytning till användningen av rehabiliteringspenning för unga. En del av de unga personerna upplevde till exempel att pengarna så att säga används fel. Därtill ansåg en del av yrkespersonerna att det var ett problem att vissa unga personer till och med kan kräva rehabiliteringspenning, även om de inte har någon diagnos eller egentlig orsak att få den.

2.3.3 Synpunkter som särskilt gäller handikappförmåner

Åldersgränserna för handikappförmåner har utifrån informationen i förarbetena till lagen i stor utsträckning baserat sig på en tanke om en brytningspunkt i övergången till arbetslivet vid 16 års ålder. Uppenbarligen har man med en högre nivå på handikappbidrag för personer över 16 år i förhållande till vårdbidraget velat uppmuntra mottagarna att hållas i arbetslivet i stället för att vara i pension. Detta har varit fallet, trots att handikappförmånerna också är förmåner som bidrar till att främja likabehandling. (RP 126/1987 rd, s. 5). Med andra ord gäller motiveringarna ur läroplikts- och underhållsskyldighetssynvinkel också för handikappförmåner.

⁴ Leena Åkerblad, Kaisa Haapakoski, Asko Tolvanen, Mikko Mäntysaari, Sami Ylistö och Sirpa Kannas-oja: [Henkilökeskeytyden ehdot. Kelan ammatillisen kuntoutusselvityksen arviointi](#). Social- och hälsoskyddsundersökningar 154/2018. FPA. Helsingfors 2018.

⁵ Jenni Saarnio: [Nuoren kuntoutusraha syrjäytymistä ehkäisemässä. Erityisnuorten haasteet – kyselytutkimus Tuva-koulutukseen osallistuvilla](#). Lärdomsprovsarbete. Jyväskylän yrkeshögskola. Jyväskylä 2023.

⁶ Jarkko Salminen: [Nuoren kuntoutusrahan luoma osallisuus toimintamahdollisuuksina](#). Samhällspolitik 2019: 84(4).

⁷ <https://societalsustainability.fi/kuntoutus-palvelut-ja-tyollistyminen-nuorten-kuntoutusrahaa-saavien-yhteiskunnallista-osallisuutta-vahvistavat-kaytannot/?lang=fi>

Förutsättningarna för beviljande av handikappförmåner är också sinsemellan olika. I fråga om handikappbidrag för personer under 16 år bedömer man den belastning och bundenhet som barnets sjukdom, lyte eller skada orsakar för vårdnadshavaren, medan man i fråga om förmåner för personer över 16 år bedömer olägenheten, hjälpbehov eller behov av handledning och tillsyn på grund av sjukdomen, lytet eller skadan utöver den nedsatta funktionsförmågan. Enligt lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983) har föräldrarna underhållsansvar, men också ansvar för omsorgen om barn ända till 18 års ålder. Med vårdnad om barn avses skötsel av barnets personliga ärenden och omsorg av barnet enligt barnets individuella behov. Eftersom förutsättningarna för handikappbidrag för personer under 16 år bedöms uttryckligen utifrån den belastning och bundenhet som orsakas för den som vårdar barnet, är det motiverat att utsträcka förutsättningarna för handikappbidrag för personer under 16 år också till 16–17-åringar i fråga om handikappförmåner.

I fråga om pensioner och ersättningar som ligger till grund för vårdbidrag för pensionstagare varierar den nedre åldersgränsen. För sjukpension enligt folkpensionslagen är den nedre åldersgränsen enligt den gällande lagstiftningen 16 år, men 17 år för de pensioner och ersättningar som betalas utifrån arbetspensionslagarna och en försäkring för militära olycksfall. För pensioner och ersättningar som betalas utifrån en trafikförsäkring och en försäkring för olycksfall i arbetet eller en yrkessjukdom finns det å sin sida inte alls någon nedre åldersgräns. För personer i åldern 16–17 år utgörs den pension eller ersättning som ligger till grund för vårdbidraget för mottagare av vårdbidrag i praktiken alltid av sjukpension enligt folkpensionslagen, varför det är motiverat att den nedre åldersgränsen för vårdbidrag är harmoniserad med den nedre åldersgränsen för sjukpension enligt folkpensionslagen, utöver att det finns skäl att åldersgränserna för handikappförmåner ligger i linje med åldersgränsen för vårdnadshavarnas underhålls- och vårdnadsskyldigheter.

Därtill finns det överlag skäl att åldersgränsen för handikappförmåner är konsekvent i förhållande till så många förmåner som möjligt inom den sociala tryggheten.

3 Målsättning

Målet med propositionen är att nå besparingar i de offentliga finanserna. Enligt bedömning minskar de sammantagna konsekvenserna av de föreslagna ändringarna utgifterna i de offentliga finanserna med omkring 48,5 miljoner euro årligen från och med år 2027.

Ett ytterligare mål med propositionen är att förtydliga förmånssystemet. De föreslagna ändringarna ökar konsekvensen i grundskyddssystemet i förhållande till de centrala skyldigheter som fastställer den rättsliga ställningen för minderåriga unga personer, det vill säga läroplikten för en ung person och underhållsskyldigheten för hans eller hennes föräldrar. I och med de föreslagna ändringarna motsvarar regleringen bättre än för närvarande också den lagstadgade myndighetsgränsen, den etablerade uppfattningen om betydelsen av att bli myndig och underhållsskyldigheten enligt lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt.

Målet med de ändringar av åldersgränserna som föreslås för lagen om handikappförmåner är att trygga att den interna strukturen i systemet med handikappförmåner är konsekvent i förhållande till grundskyddsförmånerna. Dessutom motsvarar den föreslagna strukturen bättre den i det moderna samhället etablerade uppfattningen om vuxendomen och försörjnings- och underhållsskyldigheten.

Syftet med att förlänga giltighetstiden för lagen om främjande av sjukpensionärers återgång i arbete är att det under tiden i enlighet med regeringsprogrammet kan förhandlas fram en modell för samordning av sjuk- och invalidpension och inkomster.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

Det föreslås att den nedre åldersgränsen för folkpension, garantipension, sjukdagpenning och rehabiliteringspenningförmåner som betalas av Folkpensionsanstalten höjs till 18 år.

Det föreslås inga andra ändringar i villkoren för att bevilja förmåner utöver höjningen av åldersgränserna. Det föreslås inte heller ändringar i förmånernas inbördes förhållande. Följaktligen ska till exempel den lagstadgade prioriteten för rehabiliteringspenning för unga i förhållande till beviljande av folkpension bibehållas för personer under 20 år, men bägge förmånerna kan i fortsättningen beviljas endast till personer som fyllt 18 år.

Det föreslås att åldersgränsen enligt lagen om handikappförmåner på motsvarande sätt ändras till 18 år, varvid en ung person i fortsättningen får handikappförmåner för vuxna då han eller hon har fyllt 18 år. Enligt förslaget betalas handikappbidrag enligt lagen om handikappförmåner i fortsättningen till personer under 18 år som handikappbidrag för barn och till personer som fyllt 18 år som handikappbidrag för vuxna eller som vårdbidrag för pensionstagare, beroende på om pension eller ersättning enligt 9 § 1 mom. i lagen om handikappförmåner betalas till personen. Då regleringen om handikappförmåner ändras på det föreslagna sättet, omfattas alla personer under 18 år i fortsättningen på grundval av deras ålder av handikappbidrag för barn, som betalas till personer under 18 år. Detta skulle vara fallet också i de sällsynta situationer, där en person under 18 år får till exempel full invalidpension som betalas enligt arbetspensionslagarna eller pension enligt lagstiftningen om olycksfall i arbetet och yrkessjukdomar, vilken ska betalas utifrån full arbetslöshet, och samtidigt uppfyller förutsättningarna för nedsatt funktionsförmåga och behov av hjälp, handledning och övervakning för vårdbidrag för pensionstagare.

Det föreslås att man från 3 kap. 1 § 1 mom. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa avlägsnar möjligheten att bevilja en arbetslöshetsförmån till en arbetssökande under 18 år, som avbrutit fullgörandet av sin läroplikt så som föreskrivs i 7 § i läropliktslagen. Detta föreslås eftersom styrningen av personer under 18 år som avbrutit fullgörandet av sin läroplikt till exempel på grund av en långtidssjukdom eller skada eller de orsaker som avses i 7 § i läropliktslagen till arbetslöshetsskyddet inte längre kan anses vara sakligt motiverat. Det handlar ofta på samma gång om situationer där en person som avbrutit fullgörandet av sin läroplikt de facto inte kan vara tillgänglig för arbetsmarknaden. Slopandet av denna undantagsbestämmelse förtydligar regleringen i lagen om utkomstskydd för arbetslösa och befäster ytterligare ställningen för en åldersgräns på 18 år som huvudregel.

Det föreslås att de ändringar som gäller folkpension, garantipension, rehabiliteringspenningförmåner som betalas av Folkpensionsanstalten, sjukdagpenning och arbetslöshetsförmåner träder i kraft den 1 januari 2025 och att de ändringar som gäller handikappförmåner träder i kraft den 1 januari 2027.

Med stöd av de föreslagna övergångsbestämmelserna träder de nya åldersgränserna för folkpension, garantipension, sjukdagpenning och Folkpensionsanstaltens rehabiliteringspenningförmåner dock i kraft enligt födelseårsklass, på så sätt att de nya åldersgränserna tillämpas på personer födda år 2009 och senare. Den föreslagna ändringen av lagen om utkomstskydd för arbetslösa tillämpas på personer födda år 2008 och senare. Syftet med övergångsbestämmelsen är att trygga jämlikt bemötande av personer som sinsemellan hör till samma födelseårsklass och förtydliga genomförandet av ändringen. Om en ung person innan lagen trätt i kraft hunnit uppnå den nedre åldersgränsen för förmånen, ändras inte den

åldersgräns som tillämpas på honom eller henne, även om han eller hon ansöker om förmånen efter att lagändringen trätt i kraft.

De förslag som gäller handikappförmånerna träder i kraft så att förmåner som är i betalning fortsätts till följande lagenliga justering eller indragning och å andra sidan, om rätten till förmånen börjat före den 1 januari 2027, tillämpas de bestämmelser som var i kraft före den 1 januari 2027.

Det föreslås att giltighetstiden för lagen om främjande av sjukpensionärers återgång i arbete förlängs med ett år.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Att observera i konsekvensbedömningen

I detta avsnitt bedöms propositionens konsekvenser.

Social- och hälsovårdsministeriet har berett en bedömning av de sammantagna konsekvenserna, inklusive synvinklar som gäller de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna, av de lagändringar som gäller den sociala tryggheten och social- och hälsovårdstjänster och som ges som budgetlagpropositioner i samband med budgetpropositionen för år 2025. Bedömningen publiceras på samma gång som budgetlagarna ges och den är tillgänglig som ett komplement till konsekvensbedömningarna i regeringens propositioner vid riksdagsbehandlingen.

Propositionen har en koppling till regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om styrning av socialskyddsfondernas besparingar till stärkande av statens och kommunernas ekonomi och om ändring av sjukdagpenningen. I den ovan nämnda propositionen kanaliseras de besparingar som kommer från försäkringspremierna och försäkringsavgifterna och som uppkommer genom de ändringar av åldersgränserna som föreslagits i denna proposition till fullt belopp till staten och kommunerna. Den sänkande inverkan på försäkringspremierna och försäkringsavgifterna på grund av de ändringar av åldersgränserna som föreslås i denna proposition skulle också i övrigt vara väldigt liten och på grund av den nämnda andra propositionen realiseras den inte.

I propositionen föreslås att lagstiftningen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringspenningar ändras. Det föreslås att lagstiftningen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringspenningar ändras också i en annan regeringsproposition som lämnas till riksdagen (<https://stm.fi/hanke?tunnus=STM115:00/2023>). I fortsättningen skulle personer under 18 år inte längre ha rätt till rehabiliteringspenningförmåner, varför de övriga ändringarna som gäller beviljande och utbetalning av rehabiliteringspenningar gäller endast för personer som fyllt 18 år. Inverkan av den andra propositionen har beaktats i de ekonomiska konsekvenserna.

4.2.2 Ekonomiska konsekvenser

4.2.2.1 Konsekvenser för de offentliga finanserna

Enligt bedömning minskar de föreslagna ändringarna utgifterna i de offentliga finanserna med omkring 48,5 miljoner på årsnivå från och med år 2027. Konsekvensen hänför sig till staten (omkring 47,3 miljoner euro) och till den andel som finansieras med sjukförsäkringspremien för arbetsgivare och dagpenningsavgifterna för löntagare och företagare (omkring 1,2 miljoner euro). Konsekvenserna för försäkringsavgifterna skulle vara väldigt ringa.

Åren 2025 och 2026 är besparingskonsekvensen mindre än detta på grund av att det föreslås att de ändringar som gäller folkpension, garantipension, sjukdagpenning och rehabiliteringspenning träder i kraft enligt födelseårsklass från och med de personer som är födda år 2009. Enligt uppskattning minskar utgifterna i de offentliga finanserna med sammanlagt omkring 6,9 miljoner euro år 2025 och med sammanlagt omkring 35,8 miljoner euro år 2026. Effekten hänför sig till staten (omkring 6,6 miljoner euro år 2025 och omkring 34,8 miljoner euro år 2026) och till den andel som finansieras med sjukförsäkringspremien för arbetsgivare och dagpenningsavgiften för löntagare och företagare (omkring 0,3 miljoner euro år 2025 och omkring 1 miljon euro år 2026).

Folkpensionsutgifterna bedöms minska med cirka 1,8 miljoner euro år 2025, omkring 5,4 miljoner euro år 2026 och omkring 6,8 miljoner euro från och med år 2027. Garantipensionsutgifterna bedöms minska med cirka 0,4 miljoner euro år 2025, omkring 1,3 miljoner euro år 2026 och omkring 1,6 miljoner euro årligen från och med år 2027. Dessa besparingar hänför sig till staten.

Rehabiliteringspenningens utgifter bedöms minska med cirka 6,0 miljoner euro år 2025, omkring 33,9 miljoner euro år 2026 och omkring 50 miljoner euro från och med år 2027. År 2027 hänför sig omkring 49,2 miljoner euro av besparingen till staten och omkring 0,8 miljoner till den andel som finansieras med sjukförsäkringspremien för arbetsgivare och dagpenningsavgiften för löntagare och företagare.

Sjukdagpenningens utgifter bedöms minska med cirka 0,1 miljoner euro år 2025, omkring 1 miljon euro år 2026 och omkring 1,7 miljoner euro från och med år 2027. År 2027 hänför sig omkring 1,3 miljoner euro av besparingen till staten och omkring 0,4 miljoner euro till den andel som finansieras med sjukförsäkringsavgiften för arbetsgivare och löntagarnas och företagarnas dagpenningsavgift (år 2025 hänför sig en besparing på omkring 0,1 miljoner euro till staten och år 2026 en besparing på omkring 0,8 miljoner euro).

De utgifter som orsakas för staten av handikappförmånerna bedöms öka med cirka 0,5 miljoner euro år 2025, omkring 1,6 miljoner euro år 2026 och omkring 5,7 miljoner euro från och med år 2027.

De utgifter som orsakas av barnbidraget för staten uppskattas öka år 2025 med omkring 0,2 miljoner euro och från och med år 2026 med omkring 0,3 miljoner euro. De utgifter som orsakas av studiestödsutgifterna för staten uppskattas öka med omkring 0,3 miljoner euro år 2026 och med omkring 0,4 miljoner euro från och med år 2027. De utgifter som orsakas av det allmänna bostadsbidraget för staten uppskattas öka med omkring 0,1 miljoner euro år 2025, med omkring 0,7 miljoner euro år 2026 och med omkring 1 miljon euro från och med år 2027.

De utgifter som orsakas av grundutkomststödet bedöms öka med cirka 0,6 miljoner euro år 2025, med omkring 2,9 miljoner euro år 2026 och med omkring 4,2 miljoner euro från och med år 2027. Eftersom kommunerna finansierar hälften av utgifterna för det grundläggande utkomststödet, fördelar sig de ökade utgifterna mellan kommunerna och staten på så sätt att utgifterna för bägge ökar med uppskattningsvis 2,1 miljoner euro per år från och med år 2027.

Också utgifterna för kompletterande och förebyggande utkomststöd som verkställs av välfärdsområdena kan öka. Det är dock svårt att uppskatta en eventuell uppgång i dessa utgifter, eftersom kompletterande och förebyggande utkomststöd i stor utsträckning beviljas enligt prövning.

Utgifterna för arbetslöshetsskyddet kan minska. Ändringens konsekvens bedöms dock vara väldigt ringa.

Det faktum att personer i åldern 16–17 år inte längre från och med den åldersklass som är född år 2009 får folkpension, garantipension, rehabiliteringspenning av Folkpensionsanstalten eller sjukdagpenning innebär att dessa förmånsinkomster inte längre hör till deras inkomster heller då eventuella inkomstrelaterade klientavgifter inom social- och hälsovården fastställs. I den utsträckning som en handikappförmån som fås av en person beaktas som inkomst då klientavgifter fastställs, är denna i fortsättningen för personer under 18 år alltid handikappbidrag för personer under 18 år, som är av högre nivå än vårdbidraget för pensionstagare. I princip sänks välfärdsområdenas inkomster av klientavgifter av de sammantagna konsekvenserna av ändringarna, men enligt uppskattning i liten grad, med beaktande av det nuvarande antalet minderåriga mottagare av de nämnda förmånerna inom utkomstskyddet. Ingen information är dock tillgänglig om vilka inkomstrelaterade eller andra tjänster inom social- och hälsovården de nuvarande förmånstagarna anlitar och vilka andra omständigheter som eventuellt påverkar hur deras klientavgifter fastställs. Följaktligen finns det inte förutsättningar att precisera uppskattningen av ändringarnas konsekvens för välfärdsområdenas inkomster av klientavgifterna.

Propositionen har en koppling till regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om styrning av socialskyddsfondernas besparingar till stärkande av statens och kommunernas ekonomi och om ändring av sjukdagpenningen. I den nämnda propositionen kanaliseras de besparingar som kommer från försäkringspremierna och försäkringsavgifterna och som uppkommer genom de ändringar av åldersgränserna som föreslagits i denna proposition till fullt belopp till staten och kommunerna.

Förslaget att förlänga giltighetstiden av lagen om främjande av sjukpensionärers återgång i arbete påverkar inte statens utgifter jämfört med året innan.

4.2.2.2 Konsekvenser för privata hushåll

Förlängningen av lagen om främjande av sjukpensionärers återgång i arbete. Förlängningen av giltighetstiden för lagen om främjande av sjukpensionärers återgång i arbete möjliggör att en invalid- och sjukpensionstagares pension fortfarande kan lämnas vilande på grund av arbetsinkomster.

Folkpension och garantipension. Det fulla beloppet av folkpension är 775,70 euro per månad 2024, om mottagaren av folkpension inte är gift eller i ett samboförhållande. I slutet av år 2023 uppgick den genomsnittliga folkpension som betalades till förmånstagare under 18 år till 724,93 euro per månad. Beloppet på full garantipension är 976,59 euro per månad år 2024. Om personens pensionsinkomster bildas enbart av folk- och garantipension, uppgår de till sammanlagt 976,59 euro per månad år 2024. På grund av de föreslagna ändringarna kommer dessa pensionsinkomster inte mera i fråga för de personer i åldern 16–17-år som fyller 16 år den 1 januari 2025 eller senare.

Arbetspension. De föreslagna ändringarna av sjukdagpenningen, Folkpensionsanstaltens rehabiliteringspenning och arbetslöshetsförmånen utesluter möjligheten att en minderårig person kan tjäna in arbetspension utifrån arbetspensionsgrundande inkomster som ligger till grund för de nämnda förmånerna. Denna konsekvens för intjänande av arbetspension under så kallad oavlönad tid gäller den tid då personen fyllt 17 år, men inte ännu fyllt 18 år och har arbetsinkomster, utifrån vilka en eventuell förmån fastställs. Enligt statistik för år 2023 från Pensionsskyddscentralen hade omkring 200 personer under 18 år arbetspensionsgrundande

inkomster som låg till grund för sjukdagpenning och Folkpensionsanstaltens rehabiliteringspenning. Följaktligen påverkar ändringen endast ett fåtal personer årligen och ändringens inverkan på det totala beloppet av den arbetspension som en person kan tjäna in kan bedömas vara väldigt liten.

Rehabiliteringspenningförmåner och sjukdagpenningen. Beloppet av sjukdagpenning och rehabiliteringspenning fastställs utifrån den försäkrades årsinkomst så som beskrivits tidigare i denna proposition. Sjukdagpenningen och rehabiliteringspenningen till minimibelopp uppgår till 31,99 euro per vardag år 2024. Ersättningen för uppehälle är 9 euro per dag och den betalas utöver rehabiliteringspenningen. Beloppet av rehabiliteringsunderstöd enligt prövning uppgår till ett belopp enligt prövning, men det uppgår till högst det belopp på en rehabiliteringspenning som räknats för sex månader för mottagaren. På grund av de föreslagna ändringarna kommer dessa förmåner inte mera i fråga för de personer i åldern 16–17-år som fyller 16 år den 1 januari 2025 eller senare.

Arbetslöshetsförmåner. Beloppet av arbetsmarknadsstöd och grunddagpenning är 37,21 euro per dag år 2024. På grund de föreslagna ändringarna kommer dessa förmåner inte mera i fråga för de personer i åldern 17 år som fyller 17 år den 1 januari 2025 eller senare och som inte fullgjort sin läroplikt.

Handikappförmåner. Då personer som är födda den 1 januari 2009 eller senare inte längre får folkpension eller garantipension i en ålder under 18 år från och med början av år 2025, kan dessa personer inte längre utifrån dessa pensioner ha rätt till vårdbidrag för pensionstagare enligt lagen om handikappförmåner, även om de så kallade substansförutsättningarna för bidraget, det vill säga försvagad funktionsförmåga och hjälpbehov och behov av handledning och tillsyn, är uppfyllda. Däremot kan dessa personer ha rätt till handikappbidrag för personer över 16 år. Enligt uppskattning har så gott som alla som utan ändringen hade haft rätt till vårdbidrag för pensionstagare som 16–17-åringar rätt till handikappbidrag för personer över 16 år, som i allmänhet skulle beviljas på en nivå som är högre än vad som hade varit fallet om de fått vårdbidrag. Följaktligen har dessa personer med stor sannolikhet rätt till ett större handikappbidrag jämfört med att ändringen inte görs. Enligt 2024 års nivå skulle differensen vara antingen över 108 euro (differensen mellan det högsta handikappbidraget 492,70 euro per månad och det högsta vårdbidraget 383,92 euro per månad), över 170 euro (differensen mellan förhöjt handikappbidrag 254,10 euro per månad och grundvårdbidrag 83,34 euro per månad) eller över 311 euro (differensen mellan det högsta handikappbidraget 492,70 euro per månad och förhöjt vårdbidrag 181,56 euro per månad).

Handikappförmåner är skattefria förmåner och mottagaren får själv bestämma hur de används. Följaktligen utjämnas inverkan av att en person i åldern 16–17 år inte längre kan få folkpension och garantipension en aning av att beloppen på handikappförmånerna är lite större, men också på grund av handikappförmånernas skattefrihet.

Från och med början av år 2027, då åldersgränsen för handikappförmåner ändras, har minderåriga personer inte längre möjlighet att få handikappbidrag för personer över 16 år eller vårdbidrag för pensionstagare. Däremot kan personen ha rätt till handikappbidrag för barn. Enligt uppskattning skulle så gott som alla som utan ändringen hade haft rätt till handikappbidrag för personer över 16 år, ha rätt till handikappbidrag för barn på samma nivå som de hade fått om de omfattats av handikappbidrag för personer över 16 år. Enligt uppskattning skulle så gott som alla som hade haft rätt till vårdbidrag för pensionstagare ha rätt till handikappbidrag för barn och eventuellt på en nivå högre än vad som hade varit fallet om de fått vårdbidrag. I de sällsynta situationer, där en person under 18 år får till exempel full sjukpension som betalas enligt arbetspensionslagarna eller pension enligt lagstiftningen om

olycksfall i arbetet och yrkessjukdomar, vilken ska betalas utifrån full arbetslöshet, och samtidigt uppfyllt förutsättningarna om nedsatt funktionsförmåga och hjälpbehov, behov av handledning och tillsyn för vårdbidrag för pensionstagare, har personen följaktligen väldigt sannolikt rätt till handikappbidrag för barn. Eftersom grunderna för att bevilja förmånen inte ändras, med undantag för det föreslagna ändringarna av åldersgränserna, ska en bedömning av om förutsättningarna är uppfyllda göras för sökanden i de nya åldersklasserna som omfattas av handikappbidrag för barn, det vill säga 16–17-åringar, genom att jämföra dem med ett friskt barn i motsvarande ålder på samma sätt som för personer som är yngre än dessa åldersklasser. Eftersom jämförelsen görs med ett friskt barn i samma ålder, även för barn under 16 år, är det möjligt att alla som fram till 16 års ålder fått handikappbidrag för personer under 16 år inte får handikappbidrag för barn då de är 16 eller 17 år gamla. Detta beror på att ett äldre barn, beroende på skadans, lytets eller sjukdomens art, kan bära större ansvar för sig själv och till exempel om sin läkemedelsbelastning, varvid belastningen för vårdnadshavarna kan minska (RP 90/2006 rd, s. 23). Det har bedömts att för celiakipatienter och diabetiker kan den individuella bedömningen leda till att villkoren för beviljande inte längre uppfylls då barnet växer och blir äldre.

Inga ändringar i de handikappförmåner som beviljats och är i utbetalning ska dock göras från och med början av år 2027. Därtill ska de bestämmelser som gällde den 31 december 2026 tillämpas, om rätten till förmånen börjat före den 1 januari 2027. Rätten till förmåner som beviljats med stöd av de bestämmelser som gällde den 31 december 2026 fortsätter fram till följande justering enligt 32 § eller indragning enligt 33 § i den lag om handikappförmåner som gällde fram till den 31 december 2026. En person kan dock i princip inte ha rätt till flera handikappförmåner samtidigt.

Om mottagande av studiestöd. I fråga om studier avlägger unga personer i åldern 16–17 år till exempel utbildning som handleder för examensutbildning (Hux), gymnasiet eller yrkesutbildning. I dessa åldersklasser studerar man inte ännu i en högskola. Eftersom en ung person i åldern 16–17 år i fortsättningen inte längre har rätt till rehabiliteringspenning som betalas av Folkpensionsanstalten, är det möjligt att studiestöd ansöks i större omfattning än tidigare i dessa åldersklasser. Om rätt till studiestöd uppkommer, kan den unga personen ha rätt också till studielån och han eller hon kan i princip själv besluta om att lyfta det. De unga personer som är föremål för ändringen har ofta till exempel en sjukdom som minskar funktionsförmågan, vilken kan påverka studiernas framskridande och utexamineringen trots till exempel stödåtgärder av läroanstalten. Därtill kan det vara mer utmanande att sysselsätta sig efter studierna och på grund av detta kan det också vara mer utmanande att betala tillbaka till exempel ett studielån som eventuellt lyfts.

Om en ung person i åldern 16–17 år är berättigad till studiestöd och avbryter sina studier på grund av sin sjukdom eller för tiden för sin sjukledighet, avslutas studiestödet. I dessa situationer har personen inte längre möjlighet att få sjukdagpenning. År 2023 fanns det 593 personer som var under 18 år och till vilka sjukdagpenning betalats ut och som hade varit studeranden innan arbetsoförmågan började.

Däremot kan de personer som trots insjuknandet kan fortsätta studierna, det vill säga att de inte avbryter sina studier, fortsättningsvis få studiestöd. I fråga om gymnasieelever och personer som avlägger grundyrkesutbildning följer Folkpensionsanstalten på hösten systematiskt hur studierna framskridit. I lagen om studiestöd finns inte bestämmelser om särskilda uppföljningsgränser för uppföljningen av framstegen och den prestationsgräns som Folkpensionsanstalten fastställt är 20 studiepoäng/kompetenspoäng per läsår. På hösten 2023 sände Folkpensionsanstalten omkring 6 700 begäranden om utredning till gymnasieelever och studeranden som avlägger grundexamensutbildning, det vill säga för det mesta till studeranden under 18 år. Omkring 80 procent av dem som fått en begäran om utredning svarade på begäran

om utredning. Av dem som svarade återopade omkring 25 procent en sjukdom eller annan svår livssituation. En sjukdom innebär inte nödvändigtvis sjukledighet, utan kan innebära till exempel neuropsykologiska utmaningar eller andra bestående utmaningar i anknytning till hälsotillståndet. I lagen om studiestöd finns endast bestämmelser om att en studerande ska avlägga ovan nämnda examina inom fyra år för att det ska kunna anses att studierna framskrider tillräckligt. Om en studerande svarar på en begäran om utredning av Folkpensionsanstalten och i sitt svar berättar om en sjukdom som bromsat studierna, beaktar Folkpensionsanstalten detta och ofta är det möjligt att fortsätta utbetalningen av stödet.

När sjukdagpenning inte längre beviljas till personer under 18 år från och med början av år 2025, kan utkomsten för en studerande under 18 år inte längre basera sig på sjukdagpenning, även om studeranden arbetat till exempel vid sidan om sina studier eller under skolloven. Under år 2023 betalades dock sjukdagpenning till arbetsgivaren i endast 123 fall och i snitt betalades sjukdagpenning i dessa fall för 10 vardagar under år 2023, medan antalet sysselsatta 16–17-åringar under samma tidsperiod var uppskattningsvis 24 000 personer⁸.

Bostadsbidrag. De nya åldersgränserna för beviljande av folkpension, garantipension, Folkpensionsanstaltens rehabiliteringspenningförmåner och sjukdagpenning tillämpas enligt förslaget på personer födda den 1 januari 2009 eller senare. De ändringar som gäller dessa förmåner påverkar följaktligen inte de personer som fyllt 16 år redan innan lagändringen träder i kraft och ändringarna leder inte till konsekvenser heller för deras ställning som mottagare av bostadsbidrag. Det faktum att unga personer i fortsättningen får rätt till folkpension, garantipension, Folkpensionsanstaltens rehabiliteringspenningar och sjukdagpenning först efter att ha fyllt 18 år påverkar indirekt möjligheten för dessa personer att få bostadsbidrag.

Om en person under 18 år bor med sin förälder eller sina föräldrar, hör han eller hon till samma hushåll som dem då bostadsbidrag beviljas. När bostadsbidraget räknas beaktas som månadsinkomster de bruttoinkomster som hushållets medlemmar får kontinuerligt eller årligen på återkommande sätt enligt vad som föreskrivs närmare i lagen om bostadsbidrag. Inkomsterna för en person under 18 år beaktas dock inte då bostadsbidrag beviljas, förutom då en minderårig själv ansöker om stöd. När en minderårig person som får en egen förmån (till exempel folkpension, garantipension, sjukdagpenning eller rehabiliteringspenning) bor hos sin förälder eller sina föräldrar, har hans eller hennes förmån följaktligen inte haft en sänkande inverkan på det allmänna bostadsbidrag som hushållet fått. Bestämmelsen om att inte beakta inkomster är till fördel för hushållet, då den tillåter inkomster för en minderårig medlem, vilka inte beaktas i fastställandet av det allmänna bostadsbidraget. Då de aktuella förmånerna med anledning av lagändringen inte längre beviljas till 16–17-åringar födda år 2009 eller senare, kompenserar det allmänna bostadsbidraget å andra sidan inte heller bortfallet av dessa inkomster för hushållet, eftersom inkomsterna för en minderårig medlem i hushållet med stöd av specialbestämmelsen inte heller för närvarande påverkar det allmänna bostadsbidraget till hushållet. Med andra ord stiger inte hushållets allmänna bostadsbidrag.

⁸ Enligt definitionen i Sysselsättningsstatistiken statsitkförs sysselsättningen först från 18 års ålder (18–74 år). Arbetskraftsundersökningen omfattar alla 15–89-åringar, men databastablerna innehåller inte längre information per årskull. Här har man använt informationen per årskull för sysselsättningen bland 16–17-åringar från arbetskraftsundersökningen för år 2018. De sysselsatta enligt definitionen i arbetskraftsundersökningen uppgick vid den tidpunkten till 17,3 % (16-åringar) och 21,5 % (17-åringar). Om detta sätts i proportion till kohorternas storlek (år 2022), innehåller dessa åldersklasser uppskattningsvis 23 947 sysselsatta.

Enligt etablerad avgörandepraxis för det allmänna bostadsbidraget anses en minderårig ung person i regel höra till sina föräldrars hushåll, även om han eller hon bor självständigt. Det är dock möjligt att bevilja eget allmänt bostadsbidrag till en minderårig som inte bor med sina föräldrar, om den minderårige har förvärvsinkomst eller inkomster som är jämfällbara med eller som ersätter förvärvsinkomst i en sådan utsträckning att han eller hon anses försörja sig själv självständigt och själv ansvar för sina boendeutgifter. Allmänt bostadsbidrag kan beviljas till exempel då studiestöd eller arbetsmarknadsstöd beviljats till en minderårig som bor självständigt. Om statsborgen för studielån beviljats till en minderårig, anses detta vara tillräckligt för att bevilja allmänt bostadsbidrag, oberoende av om den unga personen lyfter studielånet. Den föreslagna ändringen innebär att denna förutsättning inte längre kan uppfyllas utifrån den grunden att en ung person får rehabiliteringspenning eller sjukdagpenning från Folkpensionsanstalten, eftersom dessa förmåner inte längre betalas ut till en minderårig. Såvida en ung person inte har andra inkomster som ska beaktas i bedömningen, uppkommer inte en rätt att få allmänt bostadsbidrag som ett eget hushåll, om den unga personen bor självständigt.

En minderårig person som får folkpension och/eller garantipension omfattas å sin sida för närvarande av bostadsbidraget för pensionstagare, om han eller hon bor åtskild från sina föräldrar.

Det finns väldigt få mottagare av bostadsbidrag för pensionstagare under 18 år: enligt den information som granskades i juni 2024 fick enbart 28 minderåriga personer bostadsbidrag för pensionstagare. Enligt information från Folkpensionsanstalten bodde 22 av dem i servicehus och sex i en hyresbostad. Det utbetalda bostadsbidraget var i snitt 420 euro per månad. Antalet personer under 18 år som samtidigt fått bostadsbidrag för pensionstagare har under de senaste åren varit 49 som högst.

När en minderårig person i fortsättningen inte längre får folkpension och garantipension, uppstår inte på basis av dessa rätt till bostadsbidrag för pensionstagare för honom eller henne, då han eller hon bor självständigt, utan han eller hon omfattas också i denna situation av det allmänna bostadsbidraget. I så fall ska han eller hon för att få allmänt bostadsbidrag uppfylla ovan beskrivna förutsättning om att ha förvärvsinkomster eller inkomster som kan jämfällas med dessa eller som ersätter dessa i en utsträckning som gör att han eller hon kan anses försörja sig själv och själv ansvarar för sina boendeutgifter. I praktiken är det främst fråga om studiestöd eller arbetsinkomster för en ung person. Det är realistiskt att förmoda att det bland de unga personer som de föreslagna ändringarna av åldersgränserna i praktiken påverkar finns många unga personer som inte kan uppfylla denna förutsättning.

Barnfamiljer kan för tillfället omfattas av bostadsbidrag för pensionstagare i praktiken enbart i sällsynta situationer, där alla familjemedlemmar som bor i samma hushåll får pension som berättigar till bostadsbidrag för pensionstagare. Då åldersgränsen för folkpension och garantipension för personer födda den 1 januari 2009 eller senare stiger till 18 år, kan dessa situationer inte längre uppkomma utifrån den grunden att ett barn som bor i familjen får folk- och/eller garantipension. Nivån på bostadsbidrag för pensionstagare är i allmänhet högre än nivån på det allmänna bostadsbidraget. Redan för tillfället kan det dock bedömas vara väldigt sällsynt att en barnfamilj får bostadsbidrag för pensionstagare.

Utkomststöd. Ovan har det redogjorts att de föreslagna ändringarna återspeglar sig på olika sätt på beviljandet av bostadsbidragen, såväl för ett hushåll som bildas av en ung persons familj som för ett hushåll som bildas av en ung person ensam om den unga personen bildar ett eget hushåll då han eller hon bor självständigt. De föreslagna ändringarna har inte motsvarande indirekta konsekvenser för en persons förutsättningar att få tillgång till utkomststöd. Som en följd av de föreslagna ändringarna bedöms behovet av utkomststöd öka i viss mån.

Unga personer under 18 år hör då utkomststöd beviljas fortfarande i regel till samma familj som deras föräldrar. I beräkningen av utkomststöd beaktas i så fall i enlighet med lagen om utkomststöd de tillgängliga inkomsterna och tillgångarna för familjemedlemmarna och familjemedlemmarnas utgifter, vilka ligger till grund för slutresultatet av beräkningen av stödet. Enligt lagen beaktas barnets inkomster högst till de utgifter som beaktas för honom eller henne i beräkningen (i praktiken till beloppet av hans eller hennes grunddel och andra grundläggande utgifter som beaktas för honom eller henne, till exempel hälso- och sjukvårdsutgifter som beaktats separat). Om inkomsterna för den unga personen överstiger de utgifter som beaktats för honom eller henne i beräkningen, minskar inte differensens andel familjens utkomststöd, vilket är till fördel för den unga personen och hans eller hennes familj. Detta kan i typfallet ha varit fallet till exempel i fråga om pensionsinkomster, sjukdagpenning eller rehabiliteringspenning vilka en minderårig fått från Folkpensionsanstalten. Eftersom dessa inkomster i fortsättningen uteblir för en minderårig, kan motsvarande nytta av differensen efter inkomsterna i fråga inte längre uppkomma.

Om en ung person dock bor självständigt, utgör han eller hon på nuvarande sätt en egen familj då grundläggande utkomststöd beviljas. I beräkningen av utkomststödet beaktas i detta fall enbart de inkomster och tillgångar som är tillgängliga för den unga personen och hans eller hennes utgifter. Enligt Folkpensionsanstaltens etablerade avgörandepraxis förutsätts inte att en person under 18 år lyfter studielån. Enligt lagen beaktas grunddelen och övriga grundutgifter, såsom boendeutgifter och hälsovårdsutgifter som är större än ringa, som utgifter i beräkningen. Då utkomststöd beviljas till en minderårig ung person som bor självständigt, utreds på samma sätt som för närvarande föräldrarnas underhållsförmåga. Om det anses att en förälder försummat sin underhållsskyldighet, även om han eller hon har underhållsförmåga, kan det grundläggande utkomststöd som beviljas till den unga personen enligt lagen om utkomststöd återkrävas av den unga personens förälder.

Det bedöms att utgifterna för Folkpensionsanstalten av det grundläggande utkomststöd som den betalar ut ökar med omkring 4,2 miljoner euro per år till följd av ändringen (omkring 4 miljoner euro per år på grund av höjningen av rehabiliteringspenningen och omkring 0,2 miljoner euro på grund av höjningen av pensionsåldersgränserna; det har uppskattats att inverkan av höjningen av åldersgränsen på sjukdagpenningen är ringa). Uppskattningen baserar sig på Folkpensionsanstaltens uppgifter om nuvarande mottagare av grundläggande utkomststöd och det kalkylmässiga antagandet om ett ökat behov av stöd hos de personer som berörs av ändringarna. Uppskattningen ger på samma gång en bild av hur det grundläggande utkomststödet riktas särskilt och vilka förmånstagare förlorar mest på grund av ändringarna.

Sammanställande synpunkter. Ändringarna kan anses vara ägnade åt att öka ansvaret för föräldrarna för försörjningen av minderåriga unga personer. Detta är i princip konsekvent, eftersom föräldrarna har underhållsskyldighet i förhållande till deras minderåriga barn.

De ekonomiska och andra resurserna för föräldrar till minderåriga unga personer varierar, vilket påverkar deras förutsättningar att ansvara för unga personers försörjning och andra behov. I familjer med barn och unga personer med en funktionsnedsättning eller långtidssjukdom är risken för ekonomisk utsatthet högre än vanligt: de krav som följer av barnets hälsotillstånd och behandling kan ofta reducera möjligheterna för en förälder att arbeta och tjäna pengar. En förälder kan till exempel ha en ställning som anhängvårdare eller så kan hans eller hennes arbete vara föremål för andra begränsningar, som leder till exempel till att arbetet minskar eller att han eller hon uteblir från arbetslivet. I en stor riksomfattande enkät som gjordes år 2022 till föräldrar till barn med en funktionsnedsättning och barn som behöver särskilt stöd, ansåg 21 procent av svarspersonerna att deras möjlighet till arbete eller studier var för liten och 9 procent ansåg att

de inte alls hade sådana möjligheter⁹. Familjer med barn och ungdomar med funktionsnedsättning eller långtidssjukdomar upplever ofta att de varit belastade under en lång tid, vilket kan vara ägnat åt att öka också situationer med en ensamförsörjare eller två familjer. I samma familj kan det också finnas flera barn, som har specialbehov som beror på hälsotillståndet. Dessa förhållanden är ägnade åt att accentuera de utmaningar som orsakas för de unga personerna och deras familjer av att de i propositionen avsedda förmånerna inom utkomstskyddet utesluts för unga personer under 18 år. Låga inkomster och den vanliga förekomsten av utmaningar med den ekonomiska försörjningen i familjer med personer med funktionsnedsättning eller långtidssjuka barn, lyftes gång på gång fram också i de remissvar som lämnats in på denna proposition.

Familjerna har dock möjlighet att förlita sig på de förmåner som föreskrivs i lag och på allmänna och specialtjänster då familjens egna ekonomiska och andra resurser inte räcker till. En del av de lagstadgade förmånerna betalas till familjemedlemmarna, en del till familjen. De förmåner i penningform som ett barn kan få utgörs av underhållsstöd och handikappbidrag som betalas till barn. Med tanke på tryggheten av försörjningen av ett barn och hans eller hennes familj kan det följaktligen inte anses vara nödvändigt att betala en egen utkomststödsförmån till ett minderårigt barn för att separat trygga hans eller hennes försörjning.

I fortsättningen utgörs utkomstskyddet för en minderårig ung person i första hand av familjens gemensamma inkomster och underhållsskyldigheten för dem som tar hand om den unga personen. Enligt lagen är personer i åldern 16–17 år läropliktiga. Även om en person i åldern 16–17 år är i arbetslivet och insjuknar eller behöver yrkesinriktad rehabilitering, bygger hans eller hennes rätt till utkomstskydd i första hand på underhållsskyldigheten för personens föräldrar och för det andra på de förmåner inom den sociala tryggheten vilka vid behov kan betalas ut för att trygga hans eller hennes eller familjens försörjning, om förutsättningarna för förmånerna är uppfyllda.

Det faktum att utkomstskyddet för en minderårig ung person inte längre ordnas till exempel med en pension som beviljats tills vidare till en ung person är en försämring för familjen. Trots detta kan det anses vara motiverat att försörjningen för en minderårig ung person i fortsättningen tryggas på annat sätt än genom att betala en förmån inom utkomstskyddet till den unga personen själv.

4.2.2.3 Konsekvenser för företag

Då sjukdagpenning inte längre beviljas under 18 åringar från och med början av år 2025, har inte heller arbetsgivarna på motsvarande sätt möjlighet att i fråga om arbetstagare under 18 år få sjukdagpenning enligt 7 kap. 4 § 1 mom. i sjukförsäkringslagen i den utsträckning som arbetstagaren utifrån anställningsförhållandet har rätt till lön eller en motsvarande ersättning för sjukledighetstiden. Det finns få minderåriga mottagare av sjukdagpenning (786 personer under år 2023), varför konsekvenserna på årsnivå hänför sig till enbart ett litet antal arbetsgivare. Under år 2023 betalades sjukdagpenning till arbetsgivaren i endast 123 fall och i snitt betalades

⁹ ”Kerrankin joku kysyy, miten minä jaksan” – Vammaisten ja erityistä tukea tarvitsevien lasten vanhempien hyvinvointikyselyn 2022 tuloksia, kooste 2023 (”För en gångs skull frågar någon hur jag orkar?” – Resultat av enkäten om välbefinnandet hos föräldrar till barn som har en funktionsnedsättning och behöver särskilt stöd 2022, sammandrag 2023). Vammaisperheyhdistys Jaatinen ry.

sjukdagpenning i dessa fall för 10 vardagar under år 2023, medan antalet sysselsatta 16–17-åringar under samma tid var uppskattningsvis 24 000 personer¹⁰.

4.2.3 Samhälleliga konsekvenser

4.2.3.1 Likabehandlingskonsekvenser

Syftet med regleringen om jämlikhet i grundlagen är att utöver sedvanlig rättslig likabehandling trygga också tillgodoseendet av faktisk likabehandling i samhället. En strävan efter att stärka faktisk likabehandling kan med tanke på systemet med grundläggande fri- och rättigheter vara en godtagbar orsak till reglering som innebär så kallad särbehandling. Positiv särbehandling kan behövas till exempel för att stärka ställningen för medlemmar av en grupp med svagare ställning i samhället på det sätt som lagstiftaren valt. I den ordinarie lagstiftningen finns det en bestämmelse om positiv särbehandling i diskrimineringslagen (1325/2014). I 9 § i lagen föreskrivs att sådan proportionerlig särbehandling som syftar till att främja faktisk likabehandling eller att förhindra eller undanröja olägenheter som beror på diskriminering är inte diskriminering.

Bestämmelserna om möjligheten att bevilja rehabiliteringspenning för unga till personer i åldern 16–17 år stiftades för att förbättra förutsättningarna att avlägga en första yrkesutbildning för de som löper risk att sjukpensioneras i ung ålder och för att trygga att en tillförlitlig utredning om att den unga personen inte har möjligheter till yrkesinriktad rehabilitering görs innan en ung person beviljas sjukpension.

Rehabiliteringspenning för unga, som för närvarande kan beviljas till personer under 20 år, kan ses som positiv särbehandling, eftersom förmånen kan beviljas för att förbättra förutsättningarna för yrkesinriktad utbildning till unga personer, vars förutsättningar för utbildning är mer begränsade än för friska unga personer på grund av deras hälsotillstånd. Om åldersgränsen för rehabiliteringspenning höjs enligt förslaget, avlägsnas denna möjlighet till positiv särbehandling för unga personer i åldern 16–17 år. I så fall uteblir konsekvensen av den nuvarande positiva särbehandlingen för avläggande av yrkesutbildning och för utkomsten under utbildningen för personer i åldern 16–17-år vilka omfattas av ändringen, liksom också den konsekvens som stärker den faktiska jämlikheten. Konsekvensen beskrivs närmare nedan i samband med konsekvenserna för barn och unga personer.

Avgränsningen av den positiva särbehandlingen i anknytning till beviljande av rehabiliteringspenning till myndiga unga personer, innebär att ingen person i åldern 16–17 år i fortsättningen har möjlighet att studera med det ekonomiska stöd som rehabiliteringspenningen medför. Också detta kan ses som godtagbar reglering med tanke på likabehandlingen. Lagstiftaren har möjlighet att pröva att samordna aspekter som gäller formell och faktisk likabehandling vid varje regleringssamband. Ändringen kan vara ägnad åt att försämra den proportionella ställningen för 16–17-åringar i konsekvensgruppen i förhållande till friska unga

¹⁰ Enligt definitionen i Sysselsättningsstatistiken statistikförs sysselsättningen först från 18 års ålder (18–74 år). Arbetskraftsundersökningen omfattar alla 15–89-åringar, men databastabellerna innehåller inte längre information per årskull. Här har man använt informationen per årskull för sysselsättningen bland 16–17-åringar från arbetskraftsundersökningen för år 2018. De sysselsatta enligt definitionen i arbetskraftsundersökningen uppgick vid den tidpunkten till 17,3 % (16-åringar) och 21,5 % (17-åringar). Om detta sätts i proportion till kohorternas storlek (år 2022), innehåller dessa åldersklasser uppskattningsvis 23 947 sysselsatta.

personer, då rehabiliteringspenningens inverkan som utjämnar skillnaderna mellan unga personer upphör i fråga om förutsättningarna för utbildning och utkomsten under utbildningen. Det kan inte uteslutas att det finns en risk för att möjligheterna för dessa unga personer att klara av studierna, rehabilitera sig och delta i samhället försvagas. Samtidigt ska det dock anses att ett understöd som betalas i penningform till en minderårig själv i form av en förmån inom ramen för tryggheten av den grundläggande försörjningen inte är den enda metoden att stödja den unga personen att klara av studierna, rehabilitera sig eller delta i samhället. Det är naturligt att försöka påverka de svårigheter som en ung person möter i sina studier eller i utvecklingen under ungdomen till exempel via läroanstalten och med social- och hälsovårdens metoder. Det är också möjligt att rikta uppmärksamhet på bekämpning av risker för avbrott i utbildningen eller eventuell marginalisering för en ung person då utbildning i anknytning till läroplikten och därtill anknuten stöd ordnas på det sätt som beskrivits tidigare i denna proposition. Utvidgande av läroplikten till 18 års ålder kan anses vara en motiverad orsak för omvärdering av behovet av positiv särbehandling i anknytning till beviljande av rehabiliteringspenning till minderåriga. Denna fråga behandlas på nytt senare i motiveringarna till lagstiftningsordningen i propositionen.

Då åldersgränsen för Folkpensionsanstaltens rehabiliteringspenningförmåner, folkpension, garantipension och sjukdagpenning höjs enhetligt från 16 år till 18 år, är personer som insjuknat, fått en funktionsnedsättning eller blivit arbetsoförmögna vid olika åldrar sinsemellan i en jämlik ställning, på samma sätt som för närvarande. Situationen skulle vara liknande för personer med en funktionsnedsättning, en långtidssjukdom och med en tillfällig sjukdom.

En höjning av åldersgränsen för handikappförmånerna ökar den inbördes jämställdheten mellan minderåriga barn, då alla minderåriga barn i fortsättningen omfattas av samma handikappförmån, det vill säga handikappbidrag för barn.

4.2.3.2 Konsekvenser för övriga grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter

Nedan i avsnittet Förhållande till grundlagen och lagstiftningsordning i denna proposition beskrivs grunden för den konstitutionella bedömningen i propositionen. Likabehandlingen, rätten till social trygghet och språkliga rättigheter, vilka tryggats som grundläggande fri- och rättigheter i Finlands grundlag, och FN:s konventioner om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och barnets rättigheter ska beaktas i den författningsrättsliga utvärderingen.

De grundläggande fri- och rättigheter som tryggats i grundlagen och de nämnda internationella konventionerna kan inte anses innebära hinder för de föreslagna ändringarna. Också detta tas upp närmare nedan i avsnittet om propositionens förenlighet med grundlagen och lagstiftningsordningen. Det faktum att utbetalningen av folkpension, garantipension, sjukdagpenning och Folkpensionsanstaltens rehabiliteringspenningförmåner enligt förslaget i fortsättningen avgränsas till myndiga personer, är trots detta en ekonomisk försvagning för de unga personer, som utan lagändringen hade kunnat få dessa förmåner. Dessa förmåner utesluts i fortsättningen från de totala inkomsterna för såväl en minderårig ung person som för hans eller hennes familj. Ändringen försämrar de självständiga ekonomiska förutsättningarna för minderåriga unga personer att delta i samhället och den är ägnad åt att accentuera underhållsansvaret för deras föräldrar.

Föräldrarnas underhållsansvar tryggar också underhållet av friska minderåriga personer, men förutsättningarna för friska unga personer att tjäna egna inkomster till exempel genom att jobba vid sidan om studierna eller under skollov är i allmänhet väsentligt bättre än för unga personer med hälsorelaterade begränsningar. Ekonomisk knapphet för en person och hans eller hennes

familj ska allmänt taget ses som en risk beträffande personens möjlighet att delta i samhället och genomförandet av delaktigheten, även om dessa möjligheter inte fastställs endast utifrån de ekonomiska resurserna.

4.2.4 Könskonsekvenser

Könsfördelningen mellan mottagare av olika förmåner under 18 år varierar.

Propositionen bedöms inte ha betydande könskonsekvenser.

Folkpension och garantipension. Av mottagarna av sjukpension enligt folkpensionslagen under 18 år var omkring 62 procent (418 personer) män och omkring 38 procent (255 personer) kvinnor i slutet av år 2023. Även bland mottagarna av garantipension under 18 år var förhållandet det samma (372 män, det vill säga omkring 61,7 procent, 231 kvinnor, det vill säga omkring 38,3 procent).

Rehabiliteringspenning. Av mottagarna av rehabiliteringspenning för unga under 18 år var omkring 48 procent (4 036 personer) män och omkring 52 procent (4 413 personer) kvinnor. Bland de personer under 18 år som fick annan rehabiliteringspenning än rehabiliteringspenning för unga fanns det ungefär lika mycket kvinnor och män (739 män och 732 kvinnor).

Sjukdagpenning. Av mottagarna av sjukdagpenning under 18 år var omkring 35 procent (275 personer) män och omkring 65 procent (511 personer) kvinnor.

Arbetslöshetsförmåner. Av mottagarna av arbetslöshetsförmåner under 18 år var omkring 61 procent (86 personer) män och omkring 39 procent (54 personer) kvinnor.

Handikappförmåner. Av alla mottagare av handikappbidrag för personer under 16 år var omkring 65 procent (30 564 personer) pojkar och omkring 35 procent (16 760) flickor i december 2023. Av alla mottagare av handikappbidrag för personer i åldersklasserna 14–16 år var omkring 57 procent (4 617) pojkar och omkring 43 procent (3 430) flickor i december 2023.

Av de 16–17-åriga mottagarna av handikappbidrag för personer över 16 år var omkring 51 procent (1 433 personer) män och omkring 49 procent (1 382) kvinnor i december 2023.

Av mottagarna av vårdbidrag för pensionstagare i åldern 16–17 år var omkring 62 procent (400 personer) män och omkring 38 procent (248 personer) kvinnor i december 2023.

4.2.5 Konsekvenser för barn och ungdomar

Om rehabilitering, stöd för studierna och övergång till arbetslivet. I fortsättningen har en 16–17-åring inte längre möjlighet att få rehabiliteringspenningförmåner som betalas av Folkpensionsanstalten. Så som konstaterats i beskrivningen av nuläget, uppgår antalet personer under 18 år som får rehabiliteringspenning som betalats av Folkpensionsanstalten till så gott som 10 000 personer, av vilka den största delen fått rehabiliteringspenning för unga. Det har ansetts att utkomst under rehabiliteringen förbinder till rehabilitering och bidrar positivt till möjligheterna att komma ut i arbetslivet. Följaktligen är det möjligt att bedöma att då en person under 18 år i fortsättningen inte längre har möjlighet att få utkomstskydd under sin rehabilitering i form av rehabiliteringspenning, kan detta ha en inverkan på rehabiliteringen till exempel genom att den unga personen är mindre motiverad till att rehabilitera sig eller studera, varvid personens övergång till arbetslivet i värsta fall försenas eller hindras helt, särskilt om den unga personen inte har möjlighet att få studiestöd. I praktiken kan detta öka risken för att en ung

person blir utan yrkesutbildning och risken för att han eller hon går i förtida sjukpension. Visserligen kan risken för att dessa skadliga utvecklingsförlopp blir verklighet också anses bero på många andra omständigheter än betalning av rehabiliteringspenning och det är möjligt att påverka dessa risker även med andra metoder än med social trygghet. Det bör till exempel observeras att en ung person kan motiveras och stödjas i studierna och rehabiliteringen till exempel också via läroanstalten, vilket läroanstalterna också har en skyldighet att göra. I synnerhet i de beskrivna situationerna kan den unga personen få svårt att betala tillbaka ett studielån som han eller hon eventuellt har lyft. I dessa situationer betonas föräldrarnas underhålls- och vårdnadsskyldighet beträffande stödet till den unga personen för rehabiliteringen och målet att övergå till arbetslivet. Därtill, eftersom 16–17-åringar inte längre har rätt till sjukdagpenning, kan de inte heller omfattas av systemet för utredning av rehabiliteringsmöjligheter, vilket gäller för mottagare av sjukdagpenning. Detta försvagar i princip 16–17-åringarnas ställning.

En ung person har dock fortfarande som 16–17-åring, om villkoren uppfylls, möjlighet att av Folkpensionsanstalten få ett beslut om yrkesinriktad rehabilitering, eftersom de nu föreslagna ändringarna inte gäller yrkesinriktad rehabilitering som ordnas av Folkpensionsanstalten. Folkpensionsanstalten kan som yrkesinriktad rehabilitering till 16–17-åringar bevilja utredning av yrkesinriktad utbildning, arbetsförsök, arbetsträning, rehabiliteringsförsök, stöd för utbildning och hjälpmedel för att klara av studierna.

Om en ung person fått ett beslut om yrkesinriktad rehabilitering, följer Folkpensionsanstalten upp hur den unga personens studier framskrider per termin, med beaktande av ändringar i studieförmågan och den övergripande situationen. Målet med uppföljningen är att säkerställa att klienten avlägger sina studier inom det fastställda tidsschemat. Med uppföljningen kan Folkpensionsanstalten vid behov kontakta den unga personen och erbjuda annan service inom yrkesinriktad eller medicinsk rehabilitering som är ändamålsenligt i hans eller hennes situation. Den unga personen har möjlighet att få ersättning för de behövliga och rimliga kostnader som orsakas av yrkesinriktad rehabilitering, till exempel kostnader för resor mellan hemmet och studieorten, enligt de närmare bestämmelserna i 14 § i rehabiliteringslagen. För ersättning av kostnader redogörs mer ingående i beskrivningen av nuläget.

På grund av de ändringar som föreslås i denna proposition är 16–17-åringar som fått ett utbildningsbeslut inom ramen för yrkesinriktad rehabilitering inte längre berättigade till rehabiliteringspenning, men de har fortfarande möjlighet att få stöd till exempel för resekostnader. Det är dock möjligt att färre 16–17-åringar kommer att ansöka om yrkesinriktad rehabilitering på grund av de föreslagna ändringarna av rehabiliteringspenningen. I så fall omfattas den unga personen inte heller av uppföljningen av den yrkesinriktade rehabiliteringen. Å andra sidan kan antalet personer som ansöker om studiestöd öka och i fråga om mottagare av studiestöd sker uppföljningen av studierna via uppföljningen inom ramen för studiestödet. Om villkoren är uppfyllda, kan en ung person då han eller hon fyllt 18 år också under pågående studier ansöka om yrkesinriktad rehabilitering från Folkpensionsanstalten och rehabiliteringspenning för att trygga sin försörjning.

Dessutom har hälso- och sjukvården och socialvården sina ansvar för att stödja en ung persons rehabilitering, så som beskrivits närmare i beskrivningen av nuläget. I och med att läroplikten utvidgats har läroanstalterna på andra stadiet också fått ett större ansvar för att planera den individuella studievägen, handleda studierna och planera karriärvägen samt planera och genomföra de stödåtgärder som studeranden behöver. Det faktum att en 16–17-åring i fortsättningen inte längre omfattas av utredningen av rehabiliteringsmöjligheter under en sjukdagpenningssperiod eller av Folkpensionsanstaltens uppföljning av yrkesinriktad rehabilitering är följaktligen inte avgörande för att utreda en ung persons rehabiliteringsbehov

och andra sidan inte heller med tanke på tillgången till rehabilitering. Hälso- och sjukvårdslagen och socialvårdslagen och de bestämmelser som styr läroanstalternas verksamhet gäller också andra mottagare än mottagarna av sjukdagpenning och rehabiliteringspenning som betalas av Folkpensionsanstalten.

När rehabiliteringspenning ansökts för en ung person, ska välfärdsområdet ha upprättat en personlig studie- och rehabiliteringsplan för honom eller henne. I vissa fall har planen varit överlappande med de planer som vid behov upprättats för en ung person inom social- eller hälsovården, så som redogjorts i beskrivningen av nuläget, och å andra sidan med planen för en individuell studieväg, som läroanstalten ansvarar för. Den personliga studie- och rehabiliteringsplanen har ofta saknat självständig betydelse och har snarare uppgjorts som en utredning för ansökan om rehabiliteringspenning för unga. Eftersom läroanstalterna ska fullgöra sina skyldigheter enligt läropliktslagen och välfärdsområdena å andra sidan ska fullgöra sina skyldigheter enligt hälso- och sjukvårdslagen och socialvårdslagen, medför slopandet av skyldigheten att upprätta en personlig studie- och rehabiliteringsplan i praktiken inga förändringar i planeringen och genomförandet av stödet för rehabilitering och studier för unga personer i åldern 16–17-år. Därtill ska det beaktas att en person som ansöker om rehabiliteringspenning för unga i princip ska ha en diagnostiserad sjukdom eller skada, varför en person som ansöker om rehabiliteringspenning alltid också är klient inom hälso- och sjukvården.

Konsekvenser för studier på annan ort än familjens hemort. I fråga om yrkesutbildningen för unga personer kan det bli en särskild praktisk utmaning att minderåriga unga personer som behöver särskilt stöd i sina studier kan tvingas flytta från sin familjs hemort för att hitta en lämplig studieplats. Sex specialyrkesläroanstalter tillhandahåller krävande särskilt stöd för sina studeranden i Finland. Av dessa utbildningsarrangörer erbjuder enbart Optima krävande särskilt stöd för yrkesutbildning på svenska. För tillfället finns denna svenskspråkiga utbildning enbart på tre orter i Österbotten (i Jakobstad, Nykarleby och Vasa). Också övriga specialyrkesläroanstalter har ett begränsat antal verksamhetsställen, vilket i praktiken innebär att resan till den närmaste av dessa är en lång resa att göra dagligen från många delar av Finland. Verksamhetsställets utbildningsutbud varierar. Motsvarande frågor som gäller en lämplig studieplats kan framkomma också för unga personer vars behov av särskilt stöd är mindre än ett behov av krävande särskilt stöd. Det är möjligt att en ung person är tvungen att flytta från sin hemort också till exempel för att hitta ett studieområde som är lämpligt med tanke på hans eller hennes hälsotillstånd.

I synnerhet studeranden som behöver krävande särskilt stöd måste därför oftare än studeranden vid vanliga yrkesläroanstalter flytta åtminstone under skolveckorna till studieplatsorten, i typfallet till läroanstaltens elevhem. Det är också känt att det finns situationer där en minderårig studerande vid en specialyrkesläroanstalt bott i en boendetjänst som ordnats som en handikapptjänst av välfärdsområdet eller i placering utom hemmet inom ramen för barnskyddet. Många unga personer som studerar inom ramen för krävande särskilt stöd, sannolikt merparten, har fått rehabiliteringspenning. I enskilda fall kan utkomsten för den unga personen uppenbarligen också ha varit beroende av folkpension. Det faktum att Folkpensionsanstaltens rehabiliteringspenningförmåner (eller folk- och garantipension) inte längre betalas ut till minderåriga unga personer, försvårar förutsättningarna för dem och deras familjer att svara för de kostnader som orsakas av att en ung person eventuellt bor åtskild från sin familj. Typiska sådana kostnader är till exempel resekostnader och måltidskostnader. Detta kan åtminstone i vissa fall öka risken för att en ung person ansöker till utbildningsalternativ som lämpar sig sämre för personen eller i värsta fall till att den unga personens yrkesutbildning äventyras. Riskerna för ordnandet och finansieringen av den unga personens studier kan ändå anses vara hanterbara. Detta kan visserligen i praktiken kräva att den unga personen och hans eller hennes familj får

ändamålsenligt stöd och rådgivning för att ordna den unga personens studier och förhållanden. Om en ung person anses bo åtskild från sin familj på annat än tillfälligt sätt, bildar han eller hon ett eget hushåll då allmänt bostadsbidrag beräknas och en egen familj då utkomststöd beräknas. Om den unga personen inte har egna inkomster, uppkommer enligt den etablerade tolkningen inte rätt till bostadsbidrag. Det är dock möjligt att rätt till utkomststöd uppkommer, vilket möjliggör att bland annat boendeutgifterna och andra nödvändiga utgifter täcks.

Konsekvenser för en ung persons förutsättningar att anlita service. I och med att längden på den lagstadgade läroplikten förlängs, ordnas andra stadiets studier i princip för unga personer som har de allra svåraste funktionsnedsättningarna eller de allra svåraste sjukdomarna och som avslutat den grundläggande utbildningen. En del av de unga personerna måste dock på grund av de begränsningar som följer av deras funktionsnedsättning eller sjukdom avbryta fullgörandet av sin läroplikt. Bland annat denna grupp kan omfatta personer som redan som minderåriga flyttat från sitt barndomshem på grund av deras hälsotillstånd.

Med stöd av lagen om funktionshindersservice, som träder i kraft från och med början av år 2025, är stöd för boendet som ordnats för ett barn utanför hemmet avgiftsbelagd service. När avgiften fastställs, beaktas underhållsförmågan hos barnets föräldrar och eventuella egna inkomster för barnet. Avgiften får vara högst 500 euro per månad.

Också grunderna för att fastställa klientavgifter som tas ut för vissa andra centrala socialtjänster och social- och hälsovårdstjänster har redogjorts ovan i denna proposition.

En del av socialservicen har föreskrivits som avgiftsfri i lagen. De inkomstrelaterade klientavgifterna för socialservice vilka fastställs enligt klientens betalningsförmåga fastställs på det sätt som föreskrivs närmare genom lag som en procentuell andel av de nettoinkomster som använts till grund för beräkningen. I lagen finns därtill bestämmelser om de disponibla medel som eventuellt ska lämnas kvar för klienten i olika situationer.

Även om själva servicen är avgiftsfri, är det enligt lag möjligt att ta ut en rimlig avgift för eventuellt anknutet uppehälle. Uppehålle handlar om sådana tjänster, tillbehör eller redskap som orsakar kostnader oberoende av personens funktionsnedsättning. Uppehålle omfattar till exempel måltidsavgifter. Velfärdsområdet kan bevilja kompletterande utkomststöd för dessa avgifter.

Enligt lagen om klientavgifter har velfärdsområdena en skyldighet att inte ta ut en avgift som påförts för socialvårdsservice och inkomstbunden avgift för hälsovårdsservice (i praktiken en avgift som påförts för långvarig anstaltsvård) eller att sänka avgiften i den utsträckning som debitering av avgiften äventyrar personens eller familjens utkomstförutsättningar. Nedsättning eller utebliven debitering av avgiften har prioritet i förhållande till utkomststödet, även om utkomststöd också kan fås för dessa avgifter. Hälso- och sjukvårdsavgifter är å sin sida ofta jämnstora. Dessa avgifter, med undantag för tandtekniska kostnader, bidrar till kumuleringen i det kalenderårsvisa avgiftstaket för hälsovården, vilket i fråga om kostnader som omfattas av avgiftstaket begränsar åtminstone maximibeloppet av de årliga kostnader som klienten ska betala. Det är också möjligt att bevilja utkomststöd för hälso- och sjukvårdsutgifter, om klientens inkomster, tillgångar och utgifter berättigar till det enligt beräkningen enligt lagen om utkomststöd.

Det faktum att 16–17-åringar i fortsättningen inte längre har tillgång till folk- och garantipension eller rehabiliteringspenning av Folkpensionsanstalten innebär på samma gång att dessa inkomster inte heller påverkar fastställandet av eventuella inkomstrelaterade klientavgifter för en ung person. Det faktum att dessa inkomster utesluts beaktas följaktligen i de

inkomstrelaterade klientavgifterna för en ung person och ändringen påverkar i princip inte förutsättningarna att anlita denna service. Inkomsterna för föräldrar till en minderårig ung person påverkar fastställandet av inkomstrelaterade klientavgifter på samma sätt som tidigare, i den utsträckning som det finns föreskrifter om detta i lag. En ung person har å andra sidan inte förutsättningar att klara av övriga kostnader med egna förmånsinkomster, såvida till exempel en annan förmån (såsom studiestöd) inte kommer i stället för de förmånsinkomster som utestängs. Detta är ägnat åt att understryka underhållsansvaret för föräldrarna till en ung person. Så som framgår ovan, är också utkomststöd i sista hand tillgängligt för att täcka till exempel underhållsavgifter som anknyter till hälso- och sjukvårdsutgifter eller service, såvida inte familjens övriga inkomster och tillgångar är tillräckliga för dessa.

Om den egna utkomstens och aktörskapets betydelse. Även om förmånsinkomsterna för en ung person för närvarande skulle gå till olika behövliga utgifter, är det möjligt att den unga personen har kunnat behålla sådana medel från förmånsinkomsterna som han eller hon har själv kunnat bestämma om. När de förmånsinkomster som avses i propositionen i fortsättningen utesluts, blir möjligheten till medel för eget personligt bruk för en ung person beroende av andra källor – i synnerhet i fråga om personer med de svåraste funktionsnedsättningarna i praktiken främst den unga personernas föräldrar och andra närstående. Allmänt taget försvagar detta möjligheterna för unga personer som omfattas av ändringarna att stärka det egna aktörskapet genom att öva på att själv använda pengar och göra egna konsumtionsval i vardagen. Detta kan ha en negativ konsekvens för den unga personens självständighetsprocess. Grunden för propositionen utgörs dock av en synpunkt om att det inte är motiverat att trygga denna möjlighet med en förmån inom utkomtskyddet, vilken beviljas till den minderåriga unga personen själv. Självständighetsutvecklingen för minderåriga unga personer, oberoende av den unga personens hälsotillstånd, bör ses som en successiv tillväxtprocess. Detta kan stödjas också med andra metoder än sådana som främjar självständigt ekonomiskt handlande, även om dessa är av betydelse som en del av den unga personens självständighetsutveckling.

Om rehabiliteringspenningens betydelse och användning. Eftersom studien av rehabiliteringspenning för unga har visat att rehabiliteringspenning för unga har en stor betydelse i den unga personens självständighetsprocess, kan bristen på ekonomiskt stöd öka stressen, och höjningen av den nedre åldersgränsen för rehabiliteringspenningarna kan ha negativa konsekvenser för känslan av kontroll över livet och vardagen och handlingsmöjligheterna för unga personer i åldern 16–17 år. Detta kan å sin sida ha konsekvenser för rehabiliteringen, till exempel beträffande målnivån. Samtidigt har rehabiliteringspenningen för unga kritiserats för att den inte alltid riktas på bästa möjliga sätt, till exempel för att stödja handlings- och studieförmågan. Personerna i målgruppen för denna proposition är minderåriga och deras ekonomiska färdigheter har nödvändigtvis inte utvecklats tillräckligt för att de ska kunna använda medel som de förfogar över på ett förnuftigt och ändamålsenligt sätt. I detta avseende motsvarar höjningen av den nedre åldersgränsen för rehabiliteringspenning responsen på användningen av rehabiliteringspenning för unga från de unga och de sakkunniga, för vilken redogjorts i avsnittet om bedömningen av nuläget i propositionen.

4.2.6 Konsekvenser för personer med funktionsnedsättning

Inledning. I Finland finns det ingen nationellt uttömmande definition av en person med funktionsnedsättning, utan definitionen varierar på lagstiftnings- och praktisk nivå. Det är möjligt att anse att utgångspunkterna för FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning utgörs av förhållandet mellan personerna och deras fysiska, sociala, ekonomiska och kulturella miljö och de behov som orsakas i växelverkan med deras miljö. Utöver själva funktionsnedsättningen och sjukdomen kan de omständigheter som påverkar

möjligheten att delta i samhället för en person med funktionsnedsättning utgörs av till exempel personens eller familjens ekonomiska situation och utmaningar exempelvis för att få information eller uträtta ärenden. Dessa omständigheter påverkar personens förutsättningar att självständigt eller med stöd agera i samhället jämlikt med andra.

Om den egna utkomstens och aktörskapets betydelse. Utöver rehabiliteringspenning för unga kan också andra förmåner som betalas utifrån arbetsförmåga och nedsatt funktionsförmåga, vilka är föremål för denna proposition, vara betydelsefulla för de unga personernas förutsättningar för aktörskap. Det faktum att en ung person har en sjukdom, ett lyte eller en skada som leder exempelvis till begränsning av funktionsförmågan kan bidra till att understryka behovet av stöd för att en ung person ska bli självständig eller den unga personens eget aktörskap. Det faktum att 16–17-åringar inte längre har möjlighet att få de förmåner som propositionen gäller och som uttryckligen är egna förmåner för den unga personen, kan ha negativa konsekvenser för personens självständighetsprocess. Också i denna situation understryks föräldrarnas eller andra vårdnadshavares ansvar för att stödja en ung person att bygga upp sitt eget liv och bli vuxen som en del av underhållsansvaret för ett barn. I fortsättningen beror till exempel en ungs möjlighet att få pengar för eget personligt bruk på hans eller hennes föräldrar och övriga närstående. Detta är fallet i praktiken i synnerhet för unga personer med funktionsnedsättning och de svåraste funktionshindren. Utgångspunkten i propositionen är dock att det inte längre är motiverat att stödja självständighetsprocessen för en person med funktionsnedsättning och det anknutna behovet av att öva på att själv använda pengar och göra egna val med en egen förmån inom utkomstskyddet som beviljas till en minderårig ung person. Självständighetsutvecklingen för såväl unga personer med funktionsnedsättning som andra unga personer bör ses som en successiv tillväxtprocess, under vilken den unga personens möjlighet att delta i samhället kan stärkas gradvis till den nivå som är utmärkande för en myndig person. Det faktum att en ung person kan få till exempel rehabiliteringspenning eller pension från och med en tidpunkt som är två år senare än i nuläget, kan i sig inte bedömas utgöra ett hot för att den unga personens självständighetsutveckling ska starta, även om det kan bidra till att försvaga möjligheterna till egen ekonomisk aktivitet i anknnytning till den unga personens självständighetsprocess under denna tid.

Också ändringen av åldersgränserna för handikappförmånerna förtydligar utgångspunkten om att varje person under 18 år på lika grunder omfattas av de egna vårdnadshavarnas vårdnads- och underhållsskyldighet, då den belastning och bundenhet som orsakas för den som vårdar barnet i fortsättningen granskas för alla personer under 18 år i stället för de nuvarande villkoren för handikappbidrag för personer över 16 år och vårdbidrag för pensionstagare. Ändringen bedöms sakna betydelse med tanke på den unga personens aktörskap, eftersom alla handikappförmåner är egna förmåner för en person med funktionsnedsättning eller en sjuk person och det är vårdnadshavarnas uppgift att stödja en ung person att bli självständig. I enlighet med beskrivningen ovan har det därtill bedömts att så gott som alla som utan ändringen hade haft rätt till handikappbidrag för personer över 16 år eller vårdbidrag för pensionstagare, skulle ha rätt till handikappbidrag för barn på samma eller en högre nivå.

Om ansökan av handikappförmåner. Då åldersgränserna för handikappförmåner stiger i början av år 2027, kan handikappbidrag för personer under 16 år som beviljats tidigare fås fram till följande justering eller indragning fram till en ålder på högst 16 år. Därefter är det möjligt att ansöka om handikappbidrag för barn högst till 18 års ålder. Också enligt den gällande lagstiftningen kan handikappbidrag till personer över 16 år eller vårdbidrag ansökas då handikappbidraget för personer under 16 år upphör, om man fortfarande vill få handikappbidrag. I sig är detta med andra ord inte en ändring i sökande av handikappförmåner då personen uppnått 16 års ålder. I dessa situationer under övergångstiden ska en person som

vill få förmånen också som 18-åring dock på nytt ansöka om handikapp- eller vårdbidrag som beviljas till personer som fyllt 18 år då personen har fyllt 18 år.

Om övriga konsekvenser. I fråga om de konsekvenser som gäller övergången till rehabilitering och arbetslivet för en ung person med funktionsnedsättning, studier på en annan ort än familjens hemort, förutsättningarna för att anlita service och rehabiliteringspenningens betydelse och problem, hänvisas till det som konstaterats ovan i bedömningen av konsekvenserna för barn och unga personer. De personer med funktionsnedsättning som omfattas av de föreslagna ändringarna ingår på samma gång i gruppen av alla andra unga personer som ändringarna påverkar, varför det anses att bedömningen kan förenas. De unga personer som påverkas av de föreslagna ändringarna omfattar dock också andra än personer med funktionsnedsättning.

4.2.7 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet

I det skede då ändringarna träder i kraft krävs att Folkpensionsanstalten satsar på kommunikation, förnyande av interna anvisningar, utbildning av personal och förnyande av till exempel blanketter. På lång sikt underlättar och påskyndar harmoniseringen och förtydligandet av bestämmelserna genomförandet av förmånerna hos Folkpensionsanstalten. Det faktum att åldersgränserna motsvarar åldersgränsen för myndighetsåldern främjar klientkretsens förståelse för Folkpensionsanstaltens förmåner och underlättar följaktligen kundservicens funktion.

Enligt bedömning minskar de ändringar som föreslagits i propositionen Folkpensionsanstaltens verksamhetsutgifter i fråga om sjukpension, garantipension, rehabiliteringspenningförmåner och sjukdagpenning med sammanlagt omkring 0,17 miljoner euro per år från och med år 2027. Besparingarna är mindre än detta åren 2025 och 2026. Enligt uppskattning orsakar ändringarna i informationssystemen för de nämnda förmånerna sammanlagda engångskostnader på omkring 23 000 euro. De föreslagna ändringar som gäller arbetslöshetsförmånerna bedöms inte ha egentliga konsekvenser för Folkpensionsanstaltens genomförande av förmånerna.

Höjningen av åldersgränsen för handikappförmåner till 18 år förtydligar systemet med handikappförmåner, vilket underlättar avgörandearbetet och främjar klienternas förståelse om handikappförmåner. Ändringarna i informationssystemen i anknytning till handikappförmånerna orsakar engångskostnader som uppgår till uppskattningsvis 170 000 euro.

Då åldersgränserna för handikappförmåner stiger i början av år 2027, kan handikappbidrag för personer under 16 år fås fram till följande justering eller indragning fram till en ålder på högst 16 år. Därefter är det möjligt att ansöka om handikappbidrag för barn högst till 18 års ålder, varefter man måste ansöka om handikappbidrag för vuxna, om man fortfarande vill få en handikappförmån. Folkpensionsanstaltens arbetsmängd kan öka en aning under övergångstiden. Kostnaderna för det administrativa genomförandet av handikappförmåner uppskattas dock ligga mer eller mindre på samma nivå efter att lagen trätt i kraft.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

Den plan för de offentliga finanserna som styrkts för åren 2025–2028 innehåller en skrivning om att den nedre åldersgränsen för folkpension och Folkpensionsanstaltens rehabiliteringspenning höjs från nuvarande 16 år till 18 år. Enligt skrivningen görs en motsvarande ändring av åldersgränsen också i lagstiftningen om handikappförmåner. Propositionen baserar sig följaktligen på regeringens riktlinje om genomförandet av vissa specificerade ändringar.

Målet med propositionen är att nå besparingar i förmånsutgifter för att balansera upp statens ekonomi. Ett ytterligare mål är att göra förmånssystemet mer konsekvent genom att utestänga utbetalningen av vissa förmåner inom grundskyddet till minderåriga. Med beaktande av den exakta karaktären på den skrivning som ligger till grund för beredningen och å andra sidan det faktum att regeringen redan gjort också andra besparingar för att balansera upp statens ekonomi eller fattat beslut om sådana, har det i samband med beredningen av propositionen inte kommit fram sådana handlingsalternativ som fullgör syftet med skrivningen på ett alternativt sätt.

För att ändringarna ska göras så konsekvent som möjligt med tanke på den helhet som förmånssystemet utgör, föreslås därtill att den nedre åldersgränsen också för garantipension, sjukdagpenning och andra rehabiliteringspenningförmåner än rehabiliteringspenning höjs från 16 år till 18 år. Därtill föreslås att man från lagen om utkomstskydd för arbetslösa avlägsnar möjligheten att bevilja en arbetslöshetsförmån till en arbetssökande under 18 år i en situation där arbetssökanden på det sätt som avses i läropliktslagen avbrutit fullgörandet av sin läroplikt. Dessa ändringar leder som en del av den helhet som utgörs av de föreslagna ändringarna till ett jämligare bemötande av olika grupper av personer. På grund av detta har man i beredningen beslutat sig för att inkludera också dessa ändringsförslag i propositionen.

Ersättning för uppehålle och rehabiliteringsunderstöd enligt prövning är förmåner som alltid betalas ut som ett tillägg till rehabiliteringspenningen eller efter den. Om åldersgränsen för dessa rehabiliteringspenningförmåner skulle bibehållas oförändrad, skulle detta förutsätta följaktligen att ändringar om detta görs i förutsättningarna för att bevilja de avsedda förmånerna. Utifrån denna grund ansågs i beredningen att det är konsekvent att höja den nedre åldersgränsen också för dessa rehabiliteringspenningförmåner på ett sätt som överensstämmer med rehabiliteringspenningen. Spareffekten för förmånsutgifterna av höjningen av den nedre åldersgränsen för ersättning för uppehålle och rehabiliteringsunderstöd enligt prövning är mycket liten: rehabiliteringsunderstöd enligt prövning betalades inte till en enda mottagare under 18 år under år 2023 och ersättning för uppehålle enbart till ett belopp som sammanlagt var under 5 000 euro.

Om den nedre åldersgränsen för sjukdagpenning inte skulle ha höjts samtidigt skulle det ha inneburit att systemet för social trygghet i fråga om de förmåner vid arbetsoförmåga som Folkpensionsanstalten betalar hade blivit mer komplicerat och mindre begripligt. Till exempel skulle en person som uppnått maximitiden för sjukdagpenning inte ha möjlighet att gå i sjukpension, om han eller hon fortfarande är minderårig. Därtill skulle personer som blivit arbetsoförmögna i olika åldrar sinsemellan ha en olik ställning i förhållande till i vilken ålder de har möjlighet att få en förmån vid arbetsoförmåga.

Därtill kan det uppskattas att antalet sökanden av sjukdagpenning skulle öka vid en höjning av den nedre åldersgränserna enbart för folkpension och rehabiliteringspenningar som betalas av Folkpensionsanstalten. Den största övergången till personer som ansöker om och får sjukdagpenning skulle sannolikt i detta fall ske bland personer som annars hade ansökt om sjukpension. Det har inte varit möjligt att göra en exakt uppskattning av detta, eftersom villkoren för att bevilja förmåner avviker från varandra. Utifrån de tillgängliga uppgifterna har det dock uppskattats att utgifterna för sjukdagpenning skulle öka med 0,25–1 miljoner euro, om åldersgränsen för sjukdagpenningen inte samtidigt skulle höjas. Det är möjligt att även ett antal andra personer som tidigare omfattats av rehabiliteringspenningen skulle överföras till sjukdagpenningen, men det är inte möjligt att närmare uppskatta deras antal. Dessutom har det bedömts att om åldersgränsen för sjukdagpenning inte skulle höjas, skulle personer som avlägger studier som rehabilitering eventuellt ansöka om sjukdagpenning, fastän det enligt bestämmelserna om sjukdagpenning är möjligt att studera endast i ringa omfattning. Detta skulle över lag inte vara ändamålsenligt med tanke på personens framsteg i studierna. Därtill är

mottagare av sjukdagpenning i åldern 16–17 år inte nödvändigtvis motiverade att delta i långvarig rehabilitering, eftersom det i fortsättningen inte längre vore möjligt att få rehabiliteringspenning för rehabiliteringstiden och Folkpensionsanstaltens etablerade tolkning har varit att en person har rätt till sjukdagpenning under tiden för rehabilitering enbart i de situationer där det handlar om kortvarig rehabilitering och villkoren för beviljande av sjukdagpenning fortfarande uppfylls. På grund av dessa orsaker beslöt man sig i propositionen för att föreslå att det är motiverat att höja den nedre åldersgränsen för sjukdagpenning.

I samband med beredningen gjordes också en bedömning om dagpenning vid smittsam sjukdom och donationsdagpenning enligt sjukförsäkringslagen kunde inkluderas i propositionen. Det finns inte någon nedre åldersgräns för dessa förmåner enligt lagstiftningen och etablerad tolkningspraxis. Dagpenning vid smittsam sjukdom anknyter till lagen om smittsamma sjukdomar (1227/2016). I fråga om lagen om smittsamma sjukdomar pågår en totalreform. I samband med eller efter den är det möjligt och ändamålsenligt också i fråga om utkomstskydd (dagpenning vid smittsam sjukdom) att bedöma om det borde finnas en nedre åldersgräns för dagpenning vid smittsam sjukdom, och om resultatet är att det borde finnas en åldersgräns, vad den borde vara. En ändring av förutsättningarna för dagpenning vid smittsam sjukdom, det vill säga att också en nedre åldersgräns läggs till i lagstiftningen, kräver till exempel en utredning av konsekvenserna av en eventuell nedre åldersgräns för till exempel hindrande av spridning av smittsamma sjukdomar. På samma sätt kräver också en ändring av förutsättningar för donationsdagpenning, det vill säga att också en nedre åldersgräns läggs till i lagstiftningen, till exempel en utredning av konsekvenserna av detta ur organdonationssynvinkel. Eftersom det på grund av tidtabellsrelaterade orsaker inte varit möjligt att i fråga om dessa förmåner göra en tillräcklig konsekvensbedömning av förmånernas åldersgränser, föreslås inga ändringar i fråga om dessa förmåner.

Det är också möjligt att senare göra en bedömning av åldersgränsen på 16 år i 8 § 1 mom. i lagen om bostadsbidrag för pensionstagare. Grunden för bostadsbidrag för pensionstagare är alltid pension eller ersättning enligt 8 § 1 mom. i lagen om bostadsbidrag för pensionstagare. Det faktum att folkpension eller garantipension inte längre betalas till personer under 18 år, utesluter att en person under 18 år får bostadsbidrag för pensionstagare utifrån dessa förmåner. Övriga situationer är sällsynta och frågor gällande dem kan bedömas senare.

5.2 Den nedre åldersgränsen för förmåner som motsvarar förmånerna i propositionen i övriga nordiska länder

De förmåner som betalas utifrån arbetsoförmåga, de förmåner som betalas för att stödja rehabilitering och arbetslöshetsförmånerna är olika i de olika nordiska länderna. I detta avsnitt av propositionen redogörs för de förmåner som betalas i Sverige, Norge och Danmark och närmast motsvarar de förmåner som avses i propositionen, med tanke på deras nedre åldersgräns.

5.2.1 Sjukpensions- och sjukdagpenningar

I Sverige betalas en förmån vid namn sjukersättning, som är en ersättning som betalas till personer med permanent arbetsoförmåga och som kan beviljas tills vidare. Villkoren för att bevilja ersättningen har fastställts separat för personer under 30 år och personer som fyllt 30 år. Ersättningen kan beviljas till en person som betraktas som permanent arbetsoförmögen från och med juli månad i det år då han eller hon fyller 19 år. Om personens arbetsförmåga är nedsatt för lång tid, men inte är permanent, kan det bli aktuellt att betala aktivitetserättning i högst tre år till personer i åldern 19–29 år. Sjukpenning, som är en dagpenningsförmån för sjuktid, kan betalas också till en arbetstagare under 18 år.

I Norge betalas en förmån för arbetsoförmåga (uføretrygd) till personer som fyllt 18 år och vars arbetsförmåga är permanent nedsatt. Rätten till förmånen för arbetsoförmåga kan uppkomma efter slutet för betalningsperioden för sjukdagpenningsförmånerna. I Norge utgörs sjukdagpenningsförmånerna av sjukdagpenningen för arbetstagare (sykepenger), som kan betalas till personer under 70 år, och den minimiförmån som betalas till andra än de som definieras som arbetstagare och som tryggar försörjningen under en tid av sjukdom (arbeidsavklaringspenger). Personer som fyllt 18 år kan vara berättigade till den sista nämnda förmånen.

I Danmark betalas förtidspension som förmån för arbetsoförmåga till andra personer än de som närmar sig ålderdomspensionsåldern. Förmånen är avsedd till personer vars arbetsförmåga är permanent nedsatt på så sätt att de inte kan försörja sig själva. Förtidspension beviljas till personer under 40 år endast i specialfall. Förmånen är dock aktuell från och med 18 års ålder, om det står klart att arbetsoförmågan är permanent. I Danmark kan sjukdagpenning (sygedagpenge) betalas till arbetstagare, arbetslösa som hör till arbetslöshetsfonden och företagare och det finns inte föreskrifter om den nedre åldersgränsen för utbetalning av förmånen.

5.2.2 Rehabiliteringspenningförmåner

I Sverige har arbetsgivarna det huvudsakliga ansvaret för att ordna och finansiera yrkesinriktad rehabilitering. Nationella Försäkringskassan har dock en central roll för att koordinera rehabiliteringsåtgärderna för de olika parterna och trygga rehabiliteringsklientens försörjning under rehabiliteringen. Rehabiliteringspenning kan betalas till en person för tiden för vissa rehabiliteringsåtgärder (till exempel arbetsförsök), om personen inte ännu uppnått sin lagstadgade ålderdomspensionsålder.

Den norska nationella myndigheten för social trygghet NAV kan för att stödja rehabilitering betala en penning för bedömning av arbetsförmågan (arbeidsavklaringspenger). Ett villkor för att få förmånen är en arbetsförmåga som är nedsatt med åtminstone 50 procent. Förmånsmottagaren ska vara 18–67-år gammal och delta i de krävda rehabiliteringsåtgärderna.

I Danmark ansvarar kommunen för den yrkesinriktade rehabiliteringen. Det finns ingen nationell rehabiliteringspenning i landet.

5.2.3 Handikappförmåner

I Sverige kan en merkostnadsersättning på fyra olika nivåer betalas utifrån extra kostnader som orsakas av nedsatt arbetsförmåga. Förmånstagaren ska vara minst 18 år. Åldersgränsen baserar sig på att föräldrarnas underhållsskyldighet fortsätter åtminstone fram till dess att barnet fyller 18 år. Om ett barn går i gymnasiet eller i motsvarande utbildning, fortsätter föräldrarnas underhållsskyldighet fram till dess att barnet fyller 21 år, varvid förmånen kan beviljas först då föräldrarnas underhållsskyldighet upphört. I Sverige kan ett omvårdnadsbidrag på flera nivåer betalas till föräldrarna till ett minderårigt barn som behöver särskild omsorg och övervakning på grund av nedsatt funktionsförmåga. Bidraget kan betalas från barnets födelse till juni månad i det år då barnet fyller 19 år. Lagstiftningen om handikappförmåner har nyligen reformerats i Sverige, varför förmåner enligt den tidigare lagstiftningen också kan vara i utbetalning under övergångstiden.

I Norge betalas en handikappförmån som kallas för grunnstønad som grundersättning utifrån extra kostnader som beror på en persons hälsotillstånd, oberoende av personens ålder. Det finns

olika nivåer på förmånen. Dessutom är det möjligt att betala en hjälpförmån (hjelpetønad) till personer som behöver vård och övervakning under lång tid, oberoende av deras ålder.

I Danmark kan ersättning för extra kostnader på grund av sjukdom eller skada (støtte til nødvendige merudgifter for voksne) fås av pensionerade personer som fyllt 18 år och som inte ännu nått sin ålderdomspensionsålder, om den fastställda kostnadsnivån överskrids. Det finns olika nivåer på ersättningen. Ersättning för extra kostnader kan också betalas till familjer med ett under 18-årigt barn med en långtidssjukdom eller en funktionsnedsättning (merudgifter til børn og unge), under förutsättning att den fastställda kostnadsnivån överskrids. Ersättningens nivå fastställs enligt kostnaderna.

5.2.4 Förmåner inom arbetslöshetsskyddet

I Sverige kan en arbetslöshetsförmån basera sig antingen på en frivillig försäkring mot inkomstbortfall – det vill säga medlemskap i en arbetslöshetskassa – eller en allmän grundförsäkring. Ersättningen enligt den allmänna grundförsäkringen betalas till personer över 20 år.

I Norge kan en arbetssökande som fyllt 18 år och inte får andra förmåner ha rätt till en arbetslöshetsförmån (tiltakspenger).

I Danmark baserar sig betalningen av arbetslöshetsförmåner på frivilligt medlemskap i en arbetslöshetskassa. Mottagaren av arbetslöshetsförmånen ska ha fyllt 18 år, men under vissa villkor är det möjligt att ansluta sig som medlem hos en arbetslöshetskassa redan under 18 år.

6 Remissvar

6.1 Remissvar gällande ändringarna av åldersgränser

Sammanlagt inkom 39 utlåtanden. Följande aktörer överlämnade ett utlåtande: Ålands landskapsregering, Akava rf, Finlands Näringsliv EK rf, Pensionsskyddscentralen, Pensionstagarnas centralförbund EKL rf tillsammans med Eläkeliitto ry, FDUV, Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf, Finansbranschen rf, Gynekologinen potilasjärjestö Korento ry, Vårdsområdesbolaget Hyvil Ab, Invalidförbundet rf, Folkpensionsanstalten, Kehitysvammaisten tukiliitto ry, Kehitysvammaliitto, Kuuloliitto ry, Kommun- och vårdsområdesarbetsgivarna KT, Centralförbundet för Barnskydd rf, Centralförbundet för Mental Hälsa rd, Näkövammaisten liitto ry, justitieministeriet, Närståendevårdarnas förbund rd, undervisnings- och kulturministeriet, Rädda Barnen rf FFC rd, SAMS – Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf, SOSTE Finlands social och hälsa rf, STTK ry, Diabetesförbundet i Finland rf, Företagarna i Finland rf, Arbetspensionsförsäkrarna TELA rf, arbets- och näringsministeriet, Alliansen för Finlands studerande OSKU rf, Socialrättsliga sällskapet i Finland rf, Svenska hörsselförbundet rf, Institutet för hälsa och välfärd, finansministeriet, Handikappforum rf, diskrimineringsombudsmannen och en person som gett ett yttrande som privatperson.

Av remissinstanserna understödde 19 inte propositionen eller så motsatte de sig den i betydande utsträckning. Kritiken i utlåtandena gällde i synnerhet höjningen av den nedre åldersgränsen för rehabiliteringspenningförmåner och pensioner. Det bör dock noteras att flera av dessa utlåtanden också innehöll ståndpunkter som förordade en höjning av åldersgränsen för handikappförmånerna. I enbart ett av alla de inkomna utlåtandena motsatte man sig uttryckligen en ändring av åldersgränsen för handikappförmåner.

Sju remissinstanser understödde propositionen åtminstone till största delen. I en del av dessa utlåtanden lyfte man dock fram också frågor kring propositionens konsekvenser. Dessa gällde i synnerhet stödet för studier för personer med funktionsnedsättning och långtidssjuka och ställningen för de unga personer som på grund av sin skada eller sjukdom är tvungna att studera annanstans än på familjens hemort. I ett utlåtande funderade man på om det vore möjligt att unga personer som studerar på en annan än familjens hemort på grund sin skada eller sjukdom fortfarande kan bibehålla sin rätt till rehabiliteringspenningförmåner.

Därtill inkom åtta utlåtanden med synpunkter på propositionen utan att uttryckligt ta ställning för eller mot propositionshelheten. Dessa utlåtanden omfattade bland annat utlåtanden av myndigheter inom olika expertisområden. I fyra utlåtanden konstaterades å sin sida att remissinstansen inte har något att yttra om propositionen.

Ålands landskapsregering konstaterade i sitt utlåtande att den inte har möjlighet att sätta sig in i ärendet inom den tid som reserverats för att avge ett enhetligt utlåtande.

Man motsatte sig propositionen av den anledningen att konsekvenserna av de föreslagna ändringarna för de personer i åldern 16–17-år vilka utan ändringarna skulle vara berättigade till de förmåner som avses i förslaget ansågs vara betydande och negativa. Detta gällde i synnerhet för rehabiliteringspenningförmåner och pensioner. Betydelsen av rehabiliteringspenning för stödet för studierna och fullgörandet av läroplikten för en ung funktionshindrad person ansågs vara viktig. Enligt utlåtandena går de positiva konsekvenserna förlorade i åldersgruppen 16–17-åringar, om åldersgränsen höjs. Många remissinstanser ansåg att faktisk likabehandling förutsätter att åldersgränsen för rehabiliteringspenningförmånerna förblir oförändrad. I några utlåtanden kritiserades också höjningen av åldersgränsen för sjukdagpenningen. I detta avseende ansågs bland annat att åldersgränsen för sjukdagpenning inte ska höjas kategoriskt. Enbart i ett utlåtande motsatte man sig uttryckligen en höjning av åldersgränsen för handikappförmånerna.

I remissvaren ansågs de negativa konsekvenserna hänföra sig till försörjningen för de unga personer som är föremål för ändringarna och deras familjer, ansökan till utbildning och rehabilitering bland de unga personerna och incitamentet till att fortsätta i dessa, de unga personernas möjligheter att studera annanstans än på sin hemort, de unga personernas självständighetsprocess och delaktighet, sysselsättning samt likabehandlingen av unga personer och deras familjer. Därtill var man rädd för att risken ökar för att de unga personer som omfattas av ändringarna avbryter sina studier, marginaliseras och sjukpensioneras. Man misstänkte att konsekvenserna på längre sikt kan skapa ett behov av tyngre och dyrare service. Det accentuerade underhållsansvaret för föräldrar ansågs i fråga om unga personer i åldern 16–17 år vara problematiskt för familjer i utsatt ställning. Att besparingarna riktas mot förmåner för unga personer som till och med har en väldigt sårbar ställning ansågs vara problematiskt också med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna samt likabehandlingen av unga personer och familjer.

Höjningen av åldersgränsen för sjukdagpenning ansågs kunna påverka arbetsgivarnas vilja att anställa 16–17-åringar, åtminstone för längre anställnings- eller läroavtalsförhållanden. Några remissinstanser kritiserade utkastet till proposition med anledning av att det inte följer försäkringsprincipen då den nedre åldersgränsen för dagpenningen i arbetsinkomstförsäkringen förblir 16 år. Folkpensionsanstalten, som i övrigt understödde propositionen, ansåg att höjningen av åldersgränsen från 15 år enligt gällande 15 § 3 mom. i folkpensionslagen till 17 år inte nödvändigtvis är ändamålsenlig.

De som understödde propositionen hänvisade till motiveringarna till propositionen bland annat gällande höjningen av den ålder då läroplikten upphör och beaktandet av föräldrarnas underhållsskyldighet samt syftet med propositionen att göra förmånssystemet tydligare och mer konsekvent. Det konstaterades att studierna på andra stadiet efter grundskolan ändrats till avgiftsfria studier, vilket minskat vårdnadshavarnas ekonomiska ansvar för studier på andra stadiet. Den föreslagna åldersgränsen på 18 år motsvarar också åldersgränsen i FN:s konvention om barnets rättigheter.

Även de som understödde propositionen lyfte dock fram frågor om att stödja studeranden med en funktionsnedsättning eller en långtidssjukdom ekonomiskt eller på annat sätt, till exempel genom att utveckla studiestödssystemet, stödet för skolresor, uppföljningen av studieframstegen eller stödåtgärderna för studerandenas funktionsförmåga. I ett utlåtande bedömdes att de unga personernas möjligheter att dra nytta av rehabiliteringspenningen i studier efter andra stadiet skulle förbättras, om rehabiliteringspenning i fortsättningen inte längre användes för studier på andra stadiet. I fråga om det sist nämnda ska det dock konstateras att propositionen inte skulle ha andra konsekvenser för villkoren för beviljande av rehabiliteringspenning än att den nedre åldersgränsen för förmånen ändras och att villkoren för att bevilja yrkesinriktad rehabilitering som ordnas av Folkpensionsanstalten inte skulle ändras, varför denna konsekvens inte förväntas uppstå.

Det konstaterades att propositionen inte innehåller någon bedömning av de språkliga konsekvenserna. Därtill lyftes det fram att den utvidgade läroplikten inte gäller för Åland.

I utlåtandena konstaterades att FN:s konventioner om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och barnets rättigheter förutsätter att man i alla åtgärder som gäller barn och barn med funktionsnedsättning i första hand ska beakta barnets intresse, vilket enligt utlåtandena inte getts tillräcklig vikt i propositionen. Därtill lades det fram att propositionen borde innehålla en mer detaljerad bedömning av om det är möjligt att rätten till utbildning enligt artikel 24 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, rätten till arbete och sysselsättning enligt artikel 27 eller rätten till en tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet äventyras omedelbart eller på lång sikt med anledning av de föreslagna ändringarna. Därtill bör ändringarnas konsekvenser för de till målgruppen hörande unga personernas delaktighet och självständighetsprocess på lika villkor som hos andra unga personer beaktas med stöd av konventionen för personer med funktionsnedsättning. Också övervakningsförfarandet av Europeiska sociala stadgan lyftes fram. Enligt en remissinstans betonas i den att försvagningar i de grundläggande fri- och rättigheterna, även om de i sig är ekonomiskt berättigade, ska riktas mot andra än de som redan är mest missgynnade i samhället.

I utlåtandena lades därtill fram olika korrigerings- och kompletteringsförslag.

Utifrån remissvaren på propositionen har behövliga korrigeringar och kompletteringar gjorts i propositionen. Man har försökt förbättra och komplettera motiveringarna till propositionen i den utsträckning som brister förekommit i dessa. De innehållsmässiga lösningarna i propositionen har dock inte ändrats och propositionens omfattning har inte utvidgats. En höjning av åldersgränserna för förmånen på ett selektivt sätt så att åldersgränsen inte tillämpas på samma sätt på alla personer i samma ålder anses inte vara möjligt.

6.2 Remissvar gällande förlängningen av lagen om främjande av sjukpensionärers återgång i arbete

Så som framgår av avsnittet Beredning, har förslaget om förlängning av giltighetstiden för lagen om främjande av sjukpensionärers återgång i arbete beretts separat från de andra förslagen som

ingår i denna proposition. Även utlåtandena som gäller detta förslag har lämnats in i samband med remissbehandlingen av ett annat utkast till regeringens proposition.

Åsikterna om förslaget att förlänga giltighetstiden för lagen om främjande av sjukpensionärers återgång i arbete med ett år var delade. Finlands Näringsliv EK ansåg att det inte är motiverat att förlänga lagens giltighetstid i den föreslagna formen. Kommunarbetsgivarna KT kommenterade att det av orsaker som har med tidsplanen att göra är motiverat att förlänga giltighetstiden för lagen om främjande av sjukpensionärers återgång i arbete i enlighet med förslaget fram till utgången av 2025, men inte längre.

Akava understödde förslaget att förlänga giltighetstiden för lagen om främjande av sjukpensionärers återgång i arbete, men ansåg det primära alternativet vara att göra lagen permanent. Även Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC understödde förslaget att förlänga giltighetstiden för lagen om främjande av sjukpensionärers återgång i arbete, men även FFC ansåg att det är viktigt att lagen blir permanent och att detta bör vara det primära alternativet. STTK ansåg det vara motiverat att lagen i fråga blir permanent och påpekade att ett års förlängning av lagens giltighetstid i vilket fall som helst inte räcker till.

Pensionsskyddscentralen understödde förslaget att förlänga giltighetstiden för lagen om främjande av sjukpensionärers återgång i arbete. Enligt Pensionsskyddscentralen är det viktigt att lagen om främjande av sjukpensionärers återgång i arbete hålls i kraft, eftersom övervakningen av inkomster från arbete som utförts vid sidan av sjuk- eller invalidpension för närvarande i verkställigheten har ordnats enligt den lagen och det i praktiken inte är möjligt att ändra övervakningspraxis i början av 2025. Pensionsskyddscentralen ansåg dock att ett års förlängning inte räcker till och föreslog att giltighetstiden förlängs med minst två år, dvs. fram till den 31 december 2026, så att man i verkställigheten av lagen hinner förbereda sig på eventuella förändringar.

Det eventuella införandet av en linjär modell inom arbetspensionssystemet skulle innebära en betydande förändring i den nuvarande övervakningen av arbete som utförs vid sidan av sjuk- och invalidpension, och förberedelserna inför verkställigheten av modellen skulle bli en tidskrävande process. Pensionsskyddscentralen uppskattar att de ändringar som måste påbörjas i systemet efter lagberedningen sannolikt skulle bli omfattande. Om arbetsinkomsterna börjar övervakas kontinuerligt i stället för årligen, vilket är nuvarande praxis, måste det t.ex. byggas upp ett automatiskt linjärt system för beräkning av sjuk- och invalidpensioner. De ändringar som följer av den linjära modellen skulle dessutom kräva ytterligare ändringar såväl i arbetspensionsanstalternas gemensamma system som i respektive arbetspensionsanstalts egna system. Pensionstagare som arbetar vid sidan av sin sjuk- eller invalidpension bör med hjälp av de gemensamma systemen även på förhand få lättfattlig information om hur arbete vid sidan av sjuk- eller invalidpensionen kan påverka pensionens belopp. På så sätt kan den försäkrade samordna sitt arbete på det sätt som den nya modellen förutsätter. Pensionsskyddscentralen fäste uppmärksamhet vid att ändringarna i informationssystemen behöver göras i god tid innan de eventuella lagändringar som gäller den linjära modellen träder i kraft, och tillräckligt med tid behöver reserveras för ändringarna i informationssystemen och den testningsfas som föregår ändringarna. Av dessa orsaker som gäller genomförandet bör giltighetstiden för lagen om främjande av sjukpensionärers återgång i arbete förlängas med minst två år.

Arbetspensionsförsäkrarna Tela rf understödde förslaget att förlänga giltighetstiden för lagen om främjande av sjukpensionärers återgång i arbete, men betonade att det inte räcker att förlänga giltighetstiden till utgången av 2025. Enligt Tela rf är det inte möjligt att genomföra systemändringarna i övervakningen av pensionerna före utgången av 2025. Keva anser att lagen om främjande av sjukpensionärers återgång till arbete bör hållas i kraft tills vidare. Målet att

göra lagen permanent anges också i regeringsprogrammet. Som ett andra alternativ, om man inte vill göra lagen permanent, föreslår Keva att giltighetstiden för lagen förlängs genom denna regeringsproposition med två år, dvs. till den 31 december 2026.

Även ESY ry pensionsstiftelseföreningen understödde förslaget att förlänga lagens giltighet mer än till utgången av 2025, och Finanssiala ry önskade att lagen i första hand ska utvecklas vidare i linje med den s.k. linjära modellen.

Giltighetstiden för lagen om främjande av sjukpensionärers återgång i arbete anses inte kunna förlängas längre än till utgången av 2025, eftersom målet är att i enlighet med regeringsprogrammet förhandla om en modell för samordning av invalidpension och inkomster.

7 Specialmotivering

7.1 Folkpensionslagen

9 §. Krav på bosättningsstad. Det föreslås att bestämmelsen i 2 mom. i paragrafen, enligt vilken kravet på bosättningsstad inte heller tillämpas på en person som ansöker om sjukpension och fått handikappbidrag för personer under 16 år då han eller hon fyllt 16 år, ändras så att bestämmelsen beaktar ändringsförslaget om höjning av åldersgränserna för folkpension och handikappbidrag och den föreslagna namnändringen för handikappbidragen. Därför föreslås att den sista meningen i momentet ändras till formen: ”Kravet på bosättningsstad gäller inte heller den som ansöker om sjukpension och som fick handikappbidrag för barn enligt lagen om handikappförmåner (570/2007) när han eller hon fyllde 18 år.”

Uttrycket ”työkyvyttömyyseläkkeen hakijalta” (”den som ansöker om sjukpension”) skulle på finska ändras att motsvara ordalydelsen i den motsvarande bestämmelsen i lagen om garantipension (703/2010) och ersätta uttrycket ”työkyvyttömyyseläketä hakevalta henkilöltä” i den nuvarande bestämmelsen. Ändringen av detta uttryck på finska påverkar inte bestämmelsens innehåll. På svenska skulle ordalydelsen förbli ”den som ansöker om sjukpension”.

Förslaget till ändring baserar sig på att det i bestämmelsen reglerade undantaget från tillämpning av kravet på bosättningsstad i fortsättningen, då den nedre åldersgränsen för sjukpension stiger, är naturligt att ansluta till förmånssituationen för den som ansöker om sjukpension, då han eller hon uppnår den nedre åldersgränsen för sjukpension.

Enligt den föreslagna övergångsbestämmelsen ska kravet på bosättningsstad enligt 9 § 1 mom. i folkpensionslagen inte heller gälla den som ansöker om sjukpension och som fick handikappbidrag för personer under 16 år då han eller hon fyllde 16 år. På så sätt är det möjligt att fortfarande tillämpa det undantag som gäller tillämpning av kravet på bosättningsstad också i den nuvarande formen på de förmånstagare som då de fyllde 16 år fick handikappbidrag för personer under 16 år enligt den nuvarande lagstiftningen. Bestämmelsen tryggar under övergångsfasen att denna grupp av förmånstagare inte drabbas av överraskande ändringar.

12 §. Rätt till sjukpension. Det föreslås att åldersgränsen på 16 år i 1 mom. i paragrafen ändras till 18 år. I fortsättningen är en person som fyllt 18 år följaktligen berättigad till sjukpension fram till dess att ålderdomspension enligt 10 § kan fås, dock på så sätt pension kan beviljas till en person under 20 år enbart om de förutsättningar som föreskrivs i 16 § är uppfyllda. Endast den nämnda åldersgränsen ändras i bestämmelsen.

15 §. När rätt till sjukpension uppkommer. Det föreslås att 1 mom. i paragrafen ändras på så sätt att ett omnämnande som klargör det inbördes förhållandet mellan de olika bestämmelserna läggs till i den sista meningen i momentet. Följaktligen redogör bestämmelsen uttryckligen för att den nedre åldersgränsen som föreskrivits för beviljande av sjukpension i 12 § 1 mom. i denna lag begränsar beviljandet av sjukpension enligt denna lag också i situationer där invalidpension enligt arbetspensionslagarna beviljats till den som ansöker om sjukpension. Även om invalidpension enligt arbetspensionslagarna beviljats till sökanden, kan sjukpension enligt folkpensionslagen beviljas först då åldersgränsen på 18 år uppnåtts, såvida inte annat föranleds av övergångsbestämmelsen under övergångsskedet. De situationer där denna fråga i praktiken blir aktuell skulle vara väldigt få.

Det föreslås att åldersgränsen på 15 år i 3 mom. i paragrafen höjs till 17 år. Maximitiden enligt sjukförsäkringslagen (1224/2004) eller en motsvarande tid förutsätts följaktligen inte i fortsättningen av den som ansöker om sjukpension och vars arbetsförmåga börjat innan han eller hon fyllt 17 år. Det faktum att åldersgränsen stiger med två år, motsvarar den föreslagna ändringen av den nedre åldersgränsen för att bevilja sjukpension. Följaktligen föreläggs inte en maximitid enligt sjukförsäkringslagen som väntetid för personer som blivit arbetsförmögna innan de har fyllt 17 år då de fyller 18 år. I denna proposition föreslås också att de nedre åldersgränserna enligt 8 kap. 2 § i sjukförsäkringslagen höjs på motsvarande sätt med två år. De nämnda åldersgränserna bildar med tanke på den försäkrades ställning en helhet och det föreslås att de ändringar som gäller denna träder i kraft från och med den åldersklass om är född år 2009. Den övre åldersgränsen som föreskrivits i 8 kap. 2 § i sjukförsäkringslagen ändras däremot inte.

16 §. Rätt till sjukpension för personer under 20 år. Det föreslås att åldersgränsen på 16 år i 2 mom. i paragrafen höjs till 18 år. Endast den nämnda åldersgränsen ändras i bestämmelsen. I fortsättningen är det således möjligt att bevilja sjukpension till en person som fyllt 18 år men som är under 20 år, om villkoren i 2 mom. i paragrafen uppfylls.

57 §. Ansökan om och anmälningsskyldighet i fråga om sjukpension. Det föreslås att laghänvisningen i 3 mom. i paragrafen rättas på så sätt att hänvisningen till 56 § 2–4 mom. i denna lag i stället riktas till 2, 4 och 5 mom. i samma paragraf. Ordningen för de bestämmelser till vilka det hänvisas har i samband med en tidigare lagändring delvis ändrats, vilket inte beaktats i den bestämmelse som är föremål för ändringsförslaget. Laghänvisningen korrigeras på så sätt att den gäller samma bestämmelser som ursprungligen.

58 §. Ansökan om och anmälningsskyldighet i fråga om efterlevandepension. Det föreslås att laghänvisningen i 4 mom. i paragrafen ändras på så sätt att hänvisningen till 56 § 2 och 4 mom. i denna lag i stället riktas till 2, 4 och 5 mom. i samma paragraf. Ordningen för de bestämmelser till vilka det hänvisas har i samband med en tidigare lagändring delvis ändrats, vilket inte beaktats i den bestämmelse som är föremål för ändringsförslaget. Laghänvisningen korrigeras på så sätt att den gäller samma bestämmelser som ursprungligen, och därtill föreslås det att nuvarande 4 mom. i denna lags 56 § fortfarande omfattas av laghänvisningen. Följaktligen riktar sig laghänvisningen till samma bestämmelser som motsvarande laghänvisning i 57 § i denna lag.

73 §. Avbrott i utbetalningen. Det föreslås att laghänvisningen i 3 mom. 1 punkten i paragrafen rättas så att hänvisningen i stället för 56 § 4 mom. i denna lag gäller 5 mom. i samma paragraf. Rättelsen föreslås eftersom platsen för de bestämmelser till vilka det hänvisas har ändrats i samband med en tidigare lagändring, vilket inte beaktats i den bestämmelse som är föremål för ändringsförslaget. Laghänvisningen korrigeras på så sätt att den riktar sig mot samma bestämmelse som tidigare.

7.2 Lagen om garantipension

4 §. *Krav på bosättningstid.* Det föreslås att bestämmelsen i paragrafens 2 mom., enligt vilken tre års boende i Finland inte förutsätts heller av den som ansöker om sjukpension och som fått handikappbidrag för personer under 16 år enligt lagen om handikappförmåner (570/2007) då han eller hon fyller 16 år, ändras på samma sätt som motsvarande bestämmelse i 9 § 2 mom. i folkpensionslagen (568/2007). För att beakta förslagen om höjning av åldersgränserna för folkpension, garantipension och handikappbidrag och den föreslagna namnändringen av handikappbidragen föreslås att den sista meningen i momentet ändras till följande form: ”Kravet på en treårig bosättningstid i Finland gäller inte heller den som ansöker om sjukpension och som fick handikappbidrag för barn enligt lagen om handikappförmåner (570/2007) när han eller hon fyllde 18 år.”

Enligt den föreslagna övergångsbestämmelsen förutsätts kravet om bosättningstid enligt 4 § 1 mom. i lagen om garantipension inte heller av den som ansöker om sjukpension och fick handikappbidrag för personer under 16 år då han eller hon fyllde 16 år. Syftet med denna övergångsbestämmelse är samma som den övergångsbestämmelse som i denna proposition föreslås för lagen om ändring av lagen om folkpensionslagen.

5 §. *Invandrare.* Det föreslås att definitionen av invandrare i paragrafen ändras på så sätt att man med invandrare i lagen om garantipension i fortsättningen avser en person som fyllt 18 år och flyttat till Finland och inte får folkpension. I bestämmelsen ändras enbart den åldersgräns som ingår i den, då den nuvarande åldersgränsen på 16 år höjs till 18 år.

7 §. *Rätt till garantipension.* Det föreslås att en nedre åldersgräns på 18 år, som i fortsättningen är tillämplig på rätten till garantipension, fogas till det inledande stycket i paragrafens 1 mom. Även om en person får pension eller ersättning enligt 1 mom., ska han eller hon för att uppfylla förutsättningarna för rätt till pension enligt momentet därtill ha fyllt 18 år.

Det föreslås att ordet ”dessutom” fogas till 1 mom. 1 punkten i paragrafen. Avsikten är att detta språkligt sett förtydligar det inbördes förhållandet mellan den nedre åldersgränsen på 18 år i det inledande stycket i momentet och hänvisningen till den nedre åldersgränsen för ålderspension enligt lagen om pension för arbetstagare (395/2006) i 1 punkten.

Det föreslås att åldersgränsen på 16 år i 2 mom. 2 punkten i paragrafen höjs till 18 år. I bestämmelsen ändras endast den åldersgräns som ingår i den. Med stöd av denna bestämmelse innehas rätt till garantipension i fortsättningen av en invandrare som fyllt 18 år och som enligt 12 § i lagen om folkpension (568/2007) är arbetsoförmögen, utan att vara en i paragrafens 4 mom. avsedd person.

7.3 Lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner

17 §. *Allmänna förutsättningar.* Det föreslås att åldersgränsen på 16 år i 2 mom. i paragrafen höjs till 18 år. Endast den nämnda åldersgränsen ändras i bestämmelsen. Följaktligen innehas rätt till en rehabiliteringspenningförmån av en rehabiliteringsklient i åldern 18–67 år enligt föreskrifterna i 17 § och i övrigt i rehabiliteringslagen.

20 §. *Rehabiliteringspenning för unga.* Det föreslås att åldersgränsen på 16 år i 1 mom. i paragrafen höjs till 18 år. Endast den nämnda åldersgränsen ändras i bestämmelsen. I fortsättningen är det med andra ord möjligt att bevilja rehabiliteringspenning för unga också för

en försäkrad som fyllt 18 år för att säkerställa yrkesinriktad rehabilitering och främja möjligheterna att få arbete enligt 20 § och de närmare föreskrifterna i rehabiliteringslagen.

7.4 Lagen om handikappförmåner

2 §. Förmåner. Paragrafen innehåller enligt förslaget bestämmelser om de förmåner som beviljas utifrån lagen om handikappförmåner. Enligt förslaget ska dessa i fortsättningen vara handikappbidrag för barn, handikappbidrag för vuxna, vårdbidrag för pensionstagare och veteran tillägg som betalas som en del av vårdbidrag. Handikappbidraget för barn motsvarar nuvarande handikappbidrag för personer under 16 år, men den övre åldersgränsen för förmånen stiger till 18 år och dess namn ändras. Handikappbidraget för vuxna motsvarar nuvarande handikappbidrag för personer över 16 år, men den nedre åldersgränsen för förmånen stiger till 18 år och dess namn ändras. Den nedre åldersgränsen för vårdbidrag för pensionstagare stiger också till 18 år. Övergången från en handikappförmån för barn till handikappförmåner för vuxna sker följaktligen i fortsättningen vid 18 års ålder, då en person enligt lag blir myndig. Förutsättningarna för att bevilja handikappförmåner ändras inte på annat sätt än i fråga om åldersgränserna, så som konstaterats ovan.

6 §. Krav på bosättningstid. Paragrafens 2 mom. ändras för att svara mot de föreslagna ändringarna av åldersgränserna för handikappförmåner och förmånernas nya namn. Genom den ändring som föreslagits i momentets 1 punkt, kan fler få tillgång till en handikappförmån jämfört med nuläget. Detta beror på att också 16- och 17-åringar kan omfattas av en handikappförmån utan att kravet på bosättningstid är uppfyllt eller utan att de ska ha fått en handikappförmån tidigare. Det uppskattas dock att denna grupp av personer är väldigt liten. I 2 och 3 punkten i momentet ändras utöver förmånernas namn också den ålder på 16 år som nämns i punkterna till 18 år, så att ändringen överensstämmer med de föreslagna ändringarna i åldersgränserna för handikappförmåner. Det är motiverat att en vuxen kan beviljas handikappförmåner utan krav på bosättningstid utifrån den grunden att personen fått en handikappförmån som minderårig uttryckligen då han eller hon uppnått den nya nedre åldersgränsen.

7 §. Handikappbidrag för barn. Paragrafens rubrik ändras för att svara mot de föreslagna ändringarna av åldersgränserna för handikappförmåner och förmånens nya namn.

I paragrafens 1 mom. avlägsnas den övre åldersgränsen på 16 år som ingår i den nu gällande paragrafen. Trots ändringen av den övre åldersgränsen för förmånen och dess namn är det i momentet inte behövligt att konstatera den nya övre åldersgränsen för förmånen, eftersom det etablerade begreppet ”barn” avser en person under 18 år. Eftersom grunderna för att bevilja förmånen inte ändras, med undantag för de föreslagna ändringarna av åldersgränserna, ska en bedömning av om villkoren uppfylls göras för sökanden i de nya åldersklasser som omfattas av bestämmelsen, det vill säga 16–17-åringar, genom att jämföra dem med ett friskt barn i motsvarande ålder, på samma sätt som för personer som är yngre än dessa åldersklasser. Därtill görs språkliga preciseringar i momentet, vilka inte påverkar momentets sakinhåll.

8 §. Handikappbidrag för vuxna. Paragrafens rubrik ändras för att svara mot de föreslagna ändringarna av åldersgränserna för handikappförmånerna och förmånens nya namn.

I paragrafens 1 mom. görs en ändring på grund av ändringen av den nedre åldersgränsen för bidraget, det vill säga att den nuvarande åldersgränsen 16 år höjs till 18 år. Därtill görs språkliga preciseringar i momentet, vilka inte påverkar momentets sakinhåll.

9 §. Vårdbidrag för pensionstagare. I det inledande stycket i paragrafens 1 mom. görs en ändring på grund av ändringen av den nedre åldersgränsen för bidraget, det vill säga att den nuvarande åldersgränsen höjs till 18 år.

13 §. Handikappbidrag för den tid pensionen är vilande. Denna paragraf tillämpas inte vid den tidpunkt då denna proposition ges, eftersom lagen om främjande av sjukpensionärers återgång i arbete (738/2009) tillämpas på utbetalning av handikappbidrag under tiden för en vilande pension. Eftersom den nämnda lagen är tidsbunden och denna paragraf blir tillämplig om andra lagstiftningsändringar inte görs efter att dess giltighet upphör, är det behövligt att ändra paragrafen så att den beaktar ändringen av namnet på handikappförmånen. På grund av detta ersätts det nuvarande namnet på förmånen i paragrafen i formen ”högsta handikappbidrag för personer över 16 år” med uttrycket ”högsta handikappbidrag för vuxna”. Därtill görs språkliga preciseringar i paragrafen, vilka inte påverkar paragrafens sakinnehåll.

15 §. Ansökan om handikappförmåner. Det föreslås att ändringarna av åldersgränserna för handikappförmåner och ändringen av förmånens namn beaktas i den senare meningen i paragrafens 2 mom.: i meningen hänvisas i fortsättningen till handikappbidrag för barn i stället för handikappbidrag för personer under 16 år. Den första meningen i momentet har på etablerat sätt tillämpats på ansökningar av de nuvarande förmåner för personer som fyllt 16 år, det vill säga handikappbidrag för personer över 16 år och vårdbidrag för pensionstagare. Den andra meningen i paragrafens 2 moment har å sin sida föreskrivits så att den gäller ansökan om det nuvarande handikappbidraget för personer under 16 år. I och med ändringen av momentet kan samma personer som för närvarande har rätt att ansöka om handikappbidrag för personer under 16 år ansöka om handikappbidrag för barn. Också ett barn har fortfarande möjlighet att föra talan i enlighet med förvaltningslagen. Eftersom handikappförmåner för barn i fortsättningen omfattar barn i åldern 16–17 år, gäller momentets andra mening också dessa åldersklasser beträffande ansökan om handikappbidrag för barn. På samma gång är det inte längre motiverat att tillämpa momentets första mening på barn i åldern 16–17 år. På så sätt är alla personer under 18 år i en jämlik situation i fråga om ansökan om förmånen.

17 §. Ansökan om och anmälningsskyldighet i fråga om handikappbidrag för barn. Paragrafens rubrik ändras så att den stämmer överens med de föreslagna ändringarna av åldersgränserna för handikappförmåner och förmånens nya namn.

I det inledande stycket i paragrafens 1 mom. beaktas ändringarna i åldersgränsen för handikappförmåner och att förmånens namn ändras från handikappbidrag för personer under 16 år till handikappbidrag för barn.

Det inledande stycket i paragrafens 2 mom. ändras för att svara mot de ändringar som orsakas av ändringarna av åldersgränserna för handikappförmåner och förmånens namn. Eftersom bidrag för barn i fortsättningen beviljas också för personer i åldern 16–17 år, ska barnets intressebevakare, vårdnadshavare eller en annan person som är berättigad att göra ansökan enligt 15 § 2 mom. i lagen ge Folkpensionsanstalten upplysningar om de ändringar som föreskrivs i momentet i fråga om personer i åldern 16–17 år. Ett barn har rätt att föra talan i enlighet med förvaltningslagen. Syftet med ändringen av bestämmelsen är inte att i sig ändra bestämmelsens utgångspunkter och den etablerade tolkningen av att såväl den som har rätt att göra en ansökan som mottagaren omfattas av de anmälningsskyldigheter som föreskrivs i 2 mom.

18 §. Ansökan om och anmälningsskyldighet i fråga om vårdbidrag och handikappbidrag för vuxna. Paragrafens rubrik ändras i överensstämmelse med de föreslagna ändringarna av åldersgränserna för handikappförmåner och förmånens nya namn, det vill säga att rubriken

innehåller en hänvisning till handikappbidrag för vuxna i stället för handikappbidrag för personer över 16 år.

I det inledande stycket i paragrafens 1 mom. beaktas att förmånens namn ändras från handikappbidrag för personer över 16 år till handikappbidrag för vuxna. Dessutom görs en språklig precisering i det inledande stycket, vilken inte påverkar sakinnehållet i det inledande stycket eller momentet.

Därtill ändras orden skall på svenska till formen ska, så att de överensstämmer med den form som numera används i författningar på svenska. Denna ändring påverkar inte sakinnehållet i det inledande stycket eller momentet.

Texten i det inledande stycket i paragrafens 2 mom. ändras i överensstämmelse med de föreslagna ändringarna av åldersgränserna och det nya namnet handikappbidrag för vuxna. Dessutom görs en språklig precisering i det inledande stycket, vilken inte påverkar sakinnehållet i det inledande stycket eller momentet.

I paragrafens 4 mom. beaktas likaså de föreslagna ändringarna av åldersgränserna för handikappförmåner och ändringen av förmånens namn från handikappbidrag för personer över 16 år till handikappbidrag för vuxna. Därtill ändras ordet skall i momentet till formen ska, liksom också i det inledande stycket i paragrafens 1 mom.

Paragrafens 5 mom. hävs som en onödig bestämmelse. Enligt denna proposition får handikappbidrag för vuxna och vårdbidrag för pensionstagare i fortsättningen inte ansökas i en ålder under 18 år och följaktligen är det inte längre behövligt att föreskriva om skyldigheterna i anknytning till ansökan och anmälning för en förmånstagare under 18 år.

27 §. Särskilda bestämmelser om betalning av handikappbidrag för barn. Paragrafens rubrik ändras för att svara mot ändringen i åldersgränserna för handikappförmåner och förmånens namn.

Paragrafen har föreskrivits för situationer där det kan vara motiverat att betala handikappbidrag för personer under 16 år till en annan person än barnets intressebevakare. Eftersom också barn i åldern 16–17 år omfattas av handikappbidrag för barn, kan också handikappbidrag för barn som beviljats till personer i denna ålder i fortsättningen betalas i enlighet med de förutsättningar som konstaterats i paragrafen även till en annan än barnets intressebevakare. Paragrafens 1 mom. ändras för att överensstämma med dessa föreslagna ändringar. Syftet med ändringen av bestämmelsen är inte att till övriga delar ändra utgångspunkterna för bestämmelsen och den etablerade tolkningen av den.

33 §. Indragning av en handikappförmån. Paragrafens 2 mom. ändras för att svara mot ändringen av åldersgränserna för handikappförmånerna och förmånens namn.

Paragrafens 3 mom. ändras för att överensstämma med ändringen av namnet på handikappförmånen.

34 §. Återkrav. Paragrafens 5 mom. ändras för att svara mot ändringarna av åldersgränserna för handikappförmånerna och förmånens namn. Enligt den gällande bestämmelsen återkrävs handikappbidrag för personer under 16 år av barnets intressebevakare eller av den till vilken bidraget beviljats. Återkrav av handikappbidrag för personer över 16 år och vårdbidrag för pensionstagare enligt den gällande lagstiftningen riktas å sin sida till förmånstagaren själv. Den ändring som föreslås i bestämmelsen innebär att handikappförmåner för barn som beviljats till

personer i åldern 16–17 år i fortsättningen återkrävs av barnets intressebevakare eller av den till vilken stödet betalats ut och inte av den som är berättigad till förmånen själv. Detta är motiverat eftersom alla personer under 18 år på så sätt sinsemellan är i en jämlik situation i fråga om återkrav.

41 a §. *Nytt avgörande av ett ärende med anledning av beviljad förmån eller ersättning.* Paragrafens 1 mom. ändras för att svara mot ändringen av åldersgränserna för handikappförmånerna och förmånens namn. Också ett stavfel på finska korrigeras i momentet.

7.5 Sjukförsäkringslagen

8 kap. Sjukdagpenning

2 §. *Försäkrads ålder.* Åldersgränsen på 16 år i paragrafens 1 mom., vilken gäller såväl åldern för en person som är berättigad till förmånen som den ålder efter vilken den sjuk-dom som orsakat arbetsoförmåga ska ha inträtt, föreslås att höjas till 18 år. Följaktligen innehas rätt till sjukdagpenning av varje 18–67-årig försäkrad som är bosatt i Finland, förutsatt att arbetsoförmåga till följd av sjukdom har inträtt efter det att den försäkrade har fyllt 18 år. Enligt bestämmelsen kan dagpenning fortfarande betalas högst till utgången av den kalendermånad då den försäkrade fyller 68 år.

Paragrafens 2 mom. innehåller bestämmelser om situationer där arbetsoförmåga som orsakats av en sjukdom börjat efter att den försäkrade fyllt 15 år och sjukdomen fortgår efter att den försäkrade fyllt 16 år. Det föreslås att åldersgränsen på 15 år i bestämmelsen höjs till 17 år och att åldersgränsen på 16 år höjs till 18 år. Om arbetsoförmåga till följd av sjukdom inträtt efter det att den försäkrade har fyllt 17 år och sjukdomen fortgår efter det att han eller hon har fyllt 18 år, har den försäkrade följaktligen rätt att få sjuk-dagpenning för tiden för arbetsoförmåga efter det att han eller hon uppnått sistnämnda ålder högst till utgången av den kalendermånad som föregår den månad då arbetsoförmågan kommer att ha fortgått ett år.

11 §. *Rätt till partiell sjukdagpenning.* Det föreslås att åldersgränsen på 16 år i 1 mom. i paragrafen höjs till 18 år. Följaktligen är syftet med partiell sjukdagpenning att i fortsättningen stödja sådana 18–67-åriga försäkrade som är arbetsoförmögna i enlighet med 4 § att stanna kvar i arbetslivet och återgå till heltidsarbete. Endast den nämnda åldersgränsen ändras i bestämmelsen.

7.6 Lagen om utkomtskydd för arbetslösa

3 kap. Allmänna begränsningar för erhållande av förmåner

1 §. *Allmänna begränsningar.* I paragrafens 1 mom. finns det bestämmelser om de allmänna åldersgränserna för beviljande av en arbetslöshetsförmån. Det föreslås att bestämmelsen ändras på så sätt att en arbetslöshetsförmån inte längre kan beviljas till en arbetssökande som fyllt 17 år men som är under 18 år och som avbrutit fullgörandet av sin läroplikt. Efter ändringen kan en arbetslöshetsförmån fås som 17-åring enbart då personen fullgjort sin läroplikt.

7.7 Lagen om främjande av sjukpensionärers återgång i arbete

12 §. *Ikraftträdande.* Lagen har varit i kraft som en tidsbestämd lag från ingången av 2010, och dess giltighetstid har förlängts till utgången av 2024. Det föreslås att den tids-bestämda lagens giltighetstid förlängs från ingången av 2025 till utgången av 2025.

8 Bestämmelser på lägre nivå än lag

I propositionen föreslås inte reglering på lägre nivå än lag.

9 Ikraftträdande

Det föreslås att ändringarna av folkpension, garantipension, rehabiliteringspenningförmåner som betalas av Folkpensionsanstalten, sjukdagpenning och arbetslöshetsförmånerna träder i kraft den 1 januari 2025. Med stöd av de föreslagna övergångsbestämmelserna träder de nya åldersgränserna för folkpension, garantipension, sjukdagpenning och Folkpensionsanstaltens rehabiliteringspenningförmåner i kraft enligt födelseårsklass, på så sätt att de nya åldersgränserna tillämpas på personer födda år 2009 och senare. Ändringen av lagen om utkomstskydd för arbetslösa tillämpas på personer födda år 2008 och senare. Det föreslås att ändringarna beträffande handikappförmåner träder i kraft den 1 januari 2027.

Enligt ikraftträdandebestämmelserna för lagen om handikappförmåner tillämpas de bestämmelser som gällt fram till den 31 december 2026, om rätten till förmånen börjat före den 1 januari 2027. Rätten till förmåner som beviljats med stöd av de bestämmelser som gällde fram till den 31 december 2026 fortsätter fram till följande justering enligt 32 § eller fram till följande indragning enligt 33 §, då dessa paragrafer är i kraft fram till den 31 december 2026. Detta innebär att om en förmån beviljats att börja före den 1 januari 2027 och att fortsätta också i januari 2027 eller tiden därefter, fortsätter rätten till förmånen den 1 januari 2027 och därefter fram till följande justering enligt 32 § eller indragning enligt 33 §. Folkpensionsanstalten kommer med andra ord inte att justera förmånerna vid årsskiftet 2026–2027 på grund av den föreslagna lagändringen, utan förmånerna fortsätter enligt förmånsbeslutet fram till dess att det finns skäl att justera förmånen enligt tidigare gällande 32 § eller dra in förmånen enligt tidigare gällande 33 §. Till exempel villkoren för handikappbidrag för personer under 16 år kan uppfyllas för tiden före den 1 januari 2027, även om ansökan lämnas in år 2027. Inom ramen för den retroaktiva ansökningstiden är det i sådana situationer möjligt att bevilja bidraget så att det börjar före den 1 januari 2027. På det beviljade handikappbidraget för personer under 16 år tillämpas de bestämmelser som gällde fram till den 31 december 2026 och bidraget kan beviljas högst fram till 16 års ålder. I dessa situationer prövar Folkpensionsanstalten utifrån samma ansökan också rätten vid 16 och 17 års ålder, och om rätt uppkommer, kan förmånen för dessa levnadsår beviljas som handikappbidrag för barn år 2027 eller därefter. Om ett barn för tiden före den 1 januari 2027 är berättigat till handikappbidrag för personer över 16 år vid en ålder av 16–17 år och rätten fortsätter under år 2027 eller därefter, är det i samband med utredningen av rätten till handikappbidrag år 2027 möjligt att fråga av klienten om han eller hon vill ansöka om handikappbidrag för barn från och med den 1 januari 2027 eller att handikappbidraget för personer över 16 år fortsätter från och med den 1 januari 2027.

Enligt ikraftträdandebestämmelserna för lagen om handikappförmåner kan en person inte samtidigt ha rätt till flera handikappförmåner, med undantag för de situationer som föreskrivs separat i 56 § i lagen om handikappförmåner. Utgångspunkten i lagen om handikappförmåner är att enbart en handikappförmån kan beviljas för en person vid ifrågavarande tidpunkt. Utifrån 8 och 9 § i lagen om handikappförmåner är situationen redan enligt den gällande lagstiftningen sådan att en person i princip för samma tid inte kan få såväl handikappbidrag för personer över 16 år som vårdbidrag för pensionstagare och i fortsättningen är det enligt dessa bestämmelser inte möjligt att få handikappbidrag för vuxna och vårdbidrag för pensionstagare. Därtill delar den nya föreslagna åldersgränsen på 18 år i systemet med handikappförmåner i sig redan eventuella mottagare i antingen mottagare som får handikappbidrag för barn eller mottagare som får handikappbidrag för vuxna eller vårdbidrag för pensionstagare. Situationen är den samma för åldersgränsen på 16 år i den gällande lagstiftningen. Från och med ikraftträdandet

av de föreslagna ändringarna den 1 januari 2027 kan personer i åldern 16–17 år uppfylla förutsättningarna att på samma gång få handikappbidrag för barn och endera förmånen för personer över 16 år, det vill säga handikappbidrag för personer över 16 år eller vårdbidrag för pensionstagare. Det är dock inte ändamålsenligt att en person samtidigt har rätt till flera handikappförmåner. Om till exempel handikappbidrag för personer över 16 år eller vårdbidrag för pensionstagare beviljats till en person och handikappbidrag för barn beviljas till honom eller henne samtidigt, borde handikappbidrag för personer över 16 år eller vårdbidraget för pensionstagare följaktligen dras in för samma tid. En sådan situation kan uppkomma om till exempel ett 17 år gammalt barn beviljats vårdbidrag för pensionstagare och bidraget fortsatt till år 2027, och det dessutom kan uppstå rätt till handikappbidrag för barn för år 2027. Om det för ett barn ansöks om handikappbidrag för barn och bidraget till sitt belopp är en större förmån, kan handikappbidrag för barn beviljas och det vårdbidrag som redan beviljas dras in, vid behov retroaktivt. Bidrag som redan betalats ut kan ses som en förhandsbetalning av bidrag som beviljats för samma tid i enlighet med 28 § i lagen om handikappförmåner. Med ikraftträdandebestämmelsen ingriper man dock inte i sådana handikappförmåner, som fortfarande gäller utifrån 56 § i lagen om handikappförmåner. Utifrån den nämnda övergångsbestämmelsen kan samma person i vissa situationer ha fler än en gällande handikappförmån.

I enlighet med ikraftträdandebestämmelserna i lagen om handikappförmåner ändras namnet på handikappbidrag för personer över 16 år som beviljats med stöd av lagen om handikappförmåner till handikappbidrag för vuxna från och med den 1 januari 2029, utan att det behövs en ansökan. På grund av orsaker relaterade till Folkpensionsanstaltens genomförande av förmånerna ändras inte namnen på de förmåner som beviljats före den 1 januari 2008. Ett beslut om namnändringen till handikappbidrag för vuxna ges på begäran. Eftersom det år 2029 inte längre är enbart minderåriga personer som är mottagare av handikappbidrag för personer över 16 år, är det med tanke på kommunikationen och begripligheten i systemet med handikappförmåner befogat att namnet ändras till handikappbidrag för vuxna för alla mottagare av handikappbidrag för personer över 16 år. Förutsättningarna för att bevilja en förmån ändras inte, med undantag för den nedre åldersgränsen för bidraget, då den framtida lagändringen träder i kraft från början av år 2027. Ändringen av den nedre åldersgränsen påverkar år 2029 inte längre mottagarna av nuvarande handikappbidrag för personer över 16 år. Då förmånens namn ändras med stöd av lagen görs inga ändringar i dess innehåll, det vill säga att rätten för en person som får handikappbidrag för personer över 16 år inte ändras i fråga om sakinnehåll. På grund av dessa orsaker är det med tanke på förmånstagarens rättsskydd inte behövligt att ett beslut om ändringen ges till varje förmånstagare. Beslutet fås dock alltid på begäran.

Enligt ikraftträdandebestämmelserna för folkpensionslagen och lagen om handikappförmåner har en person utan att kravet på bosättningstid uppfylls rätt till sjukpension eller handikappbidrag för vuxna eller vårdbidrag för pensionstagare, om personen fick handikappbidrag för personer under 16 år då han eller hon fyllde 16 år. Under beredningen ansågs det på grund av övergångstiden vara behövligt att personer som fick handikappbidrag för personer under 16 år då de fyllde 16 år men inte fick handikappbidrag för barn då de fyllde 18 år, på ansökan har rätt till sjukpension eller handikappbidrag för vuxna eller vårdbidrag för pensionstagare utan krav på bosättningstid, förutsatt att de övriga villkoren för förmånen uppfylls.

Den ändring som gäller förlängning av giltighetstiden för lagen om främjande av sjukpensionärers återgång i arbete ska träda i kraft innan den lag som ändringen gäller upphör att gälla den 31 december 2024.

10 Förhållande till andra propositioner

10.1 Propositionens beroende av andra propositioner

Propositionen är inte beroende av andra propositioner.

10.2 Förhållande till budgetpropositionen

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2025 och avses bli behandlad i samband med den.

11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

11.1 Bedömningsgrund

11.1.1 Jämlikhet

I 6 § i grundlagen föreskrivs det om jämlikhet som en grundläggande fri- och rättighet. Enligt bestämmelsens 1 mom. är alla lika inför lagen. I bestämmelsens 2 mom. finns det bestämmelser om diskrimineringsförbudet: ingen får utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person.

Jämlikhet och i synnerhet förbud mot diskriminering har en central betydelse också i den internationella människorättsregleringen, som beaktats i reformen av det nationella regelverket kring grundläggande fri- och rättigheter. Likabehandlingsprincipen och diskrimineringsförbudet ingår i bland annat Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Också FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning innehåller ett krav på att alla ska vara lika inför lagen och enligt lagen, rätten till jämlikt lagbaserat skydd utan diskriminering samt till lagbaserade jämlika förmåner.

Syftet med regleringen om jämlikhet i grundlagen är att utöver sedvanlig rättslig likabehandling trygga också tillgodoseendet av faktisk jämlikhet i samhället. Likabehandling inför lagen har traditionellt inneburit i synnerhet ett krav på likabehandling i tillämpningen av lagen. Bestämmelsen om likabehandling i grundlagen gäller dock också för lagstiftaren. Grundlagsutskottet har ansett att en lag kan stå i strid med de konstitutionella krav som likabehandlingen ställer, om den utan allmänt godtagbara grunder, det vill säga godtyckligt, ger medborgare eller medborgargrupper en gynnsammare eller ogynnsammare ställning än andra. Likabehandlingsbestämmelsen förutsätter dock inte att alla medborgare ska bemötas likadant i alla avseenden, om inte de förhållanden som inverkar på ärendet är likadana. Å andra sidan är det typiskt för lagstiftningen att den för ett visst godtagbart samhälleligt intresse skall bemöta människor olika för att främja bland annat faktisk jämställdhet. Positiv särbehandling som behövs för att trygga faktisk likabehandling – till exempel reglering som förbättrar ställningen för dem som har en sämre ställning i samhället – är tillåten, om skillnaden i bemötandet kan motiveras på ett sätt som är godtagbart med tanke på systemet med grundläggande fri- och rättigheter. Grundlagsutskottet har i sin praxis uttryckligen lyft fram också en synpunkt om att likabehandlingen inte kan leda till stränga gränser för lagstiftarens prövning då man strävar efter en reglering som den rådande samhällsutvecklingen kräver (RP 309/1993 rd, s. 42–44). Grundlagsutskottet har till exempel ansett att fastställande av pensioner på olika sätt för personer av olika åldrar är problemfritt med tanke på 6 § i grundlagen, om skillnaderna inte är godtyckliga och skillnaderna i pensionsskyddet inte blir orimliga (GrUU 60/2002 rd, s. 4–5).

11.1.2 Rätten till social trygghet

Enligt 19 § 2 mom. i grundlagen garanteras var och en med lag rätt att få sin grundläggande försörjning tryggad vid arbetslöshet, sjukdom, arbetsoförmåga och under ålderdomen samt vid barnafödsel och förlust av en försörjare. I grundlagen har tryggheten av grundläggande försörjning enligt momentet inte föreskrivits som en subjektiv rätt för en enskild person, utan grundlagen ställer en plikt att garantera detta skydd på en vanlig lags nivå. Bestämmelsen förutsätter dock att tryggheten av den grundläggande försörjningen ska ordnas på lagnivå i de livssituationer som avses i grundlagen. Begreppet trygghet av den grundläggande försörjningen, som använts i bestämmelsen, är inte direkt kopplat till de befintliga förmånssystemen. Bestämmelsens syfte är följaktligen inte att trygga att enskilda förmåner som definierats genom vanlig lag eller att deras nivå är bestående i oförändrad form. Ett ytterligare syfte med bestämmelsen är att säkerställa att den grundläggande försörjningen också på lång sikt är tryggad.

I bedömningen av om tryggheten av den grundläggande försörjningen är tryggad är det av betydelse om personen, med beaktande av de lagstadgade skyddssystemen och hans eller hennes situation, såsom till exempel hans eller hennes familjeförhållanden som en helhet, har möjligheter till försörjning, trots att hans eller hennes normala möjligheter till försörjning är försvagade på grund av en omständighet enligt bestämmelsen, såsom arbetslöshet. Kraven i 19 § 2 mom. i grundlagen uppfylls inte vid sådana ändringar i lagstiftningen som innebär ett väsentligt ingripande i tryggheten av den grundläggande försörjningen som skyddats i lagen. Å andra sidan innehåller bestämmelsen en skyldighet för lagstiftaren att utveckla den sociala tryggheten. Följaktligen är det naturligt att den sociala tryggheten riktas och utvecklas enligt samhällets ekonomiska resurser (RP 309/1993 rd, s. 70–71). Också grundlagsutskottet har ansett att det i dimensioneringen av nivån på de förmåner inom den grundläggande utkomsten vilka det allmänna finansierar direkt är möjligt att beakta den rådande situationen i nationalekonomin och de offentliga finanserna (GrUU 34/1996 rd, GrUU 21/2016 rd).

Rätten till social trygghet tryggas också bland annat i FN:s internationella konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ESK-konventionen) och i Europeiska sociala stadgan.

Enligt artikel 9 i ESK-konventionen erkänner konventionsstaterna rätten för var och en till social trygghet, däribland socialförsäkring. I artikel 11 i ESK-konventionen föreskrivs vidare att konventionsstaterna erkänner rätten för var och en till en tillfredsställande levnadsstandard för sig och sin familj, däribland tillräckligt med mat och kläder, och en lämplig bostad samt till ständigt förbättrade levnadsvillkor. I enlighet med artikel 2 i ESK-konventionen åtar sig konventionsstaterna att vidta åtgärder genom till fullo utnyttja sina tillgängliga resurser för att trygga att de rättigheter som erkänts i konventionen gradvis tillgodoses i sin helhet.

Enligt artikel 12 i Europeiska sociala stadgan åtar sig avtalsparterna att skapa och upprätthålla ett system för social trygghet. Dessutom förbinder sig avtalsparterna att hålla systemet för social trygghet på en tillfredsställande nivå och sträva efter att gradvis höja nivån på sitt system för social trygghet.

Även om konventionsstaterna har en skyldighet att gradvis höja nivån på den sociala tryggheten, står försvagningar som görs i systemet för social trygghet inte automatiskt i strid med ESK-konventionen eller Europeiska sociala stadgan. Ur ESK-konventionens synvinkel kan detta vara fallet till exempel då försvagningarna beror på de tillgängliga resurserna, det inte finns något realistiskt alternativ till dessa och övriga rättigheter som tryggats i ESK-avtalet beaktas. Europeiska kommittén för sociala rättigheter har å sin sida dragit upp en riktlinje om att

ändringarnas karaktär och konsekvenser samt orsakerna till reformen och de sociala och ekonomiska omständigheter som utgör bakgrunden till den ska beaktas i bedömningen av om försvagningar är godtagbara. Bland annat ändringarnas omfattning, deras storlek eller den befolkningsgrupp som är föremål för dessa kan vara av betydelse. Också reformens nödvändighet ska bedömas, liksom också om socialt understöd erbjuds till de befolkningsgrupper var ställning försvagas av reformen. Europeiska kommittén för sociala rättigheter har konstaterat att försvagningar som hänför sig till förmåner kan vara förenliga med stadgan till exempel om de är nödvändiga för att upprätthålla systemet för social trygghet. Inte heller då får ändringarna försvaga ett effektivt skydd mot sociala och ekonomiska risker för samhällets medlemmar, och försvagningarna får inte gå så långt att de ändrar systemet för social trygghet till ett system för minimitrygghet¹¹.

11.1.3 Rätten till eget språk och egen kultur

Grundlagens 17 § utgör grunden för de språkliga grundläggande fri- och rättigheter som tryggats i Finland. Enligt 1 mom. i bestämmelsen är Finlands nationalspråk finska och svenska. Enligt bestämmelsens 2 mom. ska vars och ens rätt att hos domstol och andra myndigheter i egen sak använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska, samt att få expeditioner på detta språk tryggas genom lag. Därtill ska det allmänna sköta de kulturella och sociala behoven hos den finsk- och svenskspråkiga befolkningen i landet utifrån likadana grunder.

I motiveringarna till reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna karakteriseras den andra meningen i 2 mom. i bestämmelsen som ett konstitutionellt uppdrag för det allmänna. Enligt motiveringarna har bestämmelsen betydelse till exempel för ordnandet av samhällsservice samt skol- och andra bildningsförhållanden och informationsförmedling på det egna språket. (RP 309/1993 rd, s. 69). I regeringens proposition om reform av de grundläggande fri- och rättigheterna framhävs också bestämmelsens samband med vissa andra grundläggande fri- och rättigheter: skyldigheten att bemöta olika språkgrupper jämlikt och förbudet mot diskriminering på grund av språk ingår också i likabehandlingsbestämmelsen i grundlagen och de har ett centralt samband med garantierna om en rättvis rättegång och god förvaltning, vilka tryggats i grundlagen. Också yttrandefriheten och rätten till undervisning har kopplingar till de språkliga rättigheterna (RP 309/1993 rd, s. 21). Bestämmelsen i grundlagen utgör grunden för den övriga språklagstiftningen.

Grundlagsutskottet har fäst vikt vid den aspekt som betonades i samband med reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna att språken behandlas jämlikt i formellt hänseende och att också den faktiska jämlikheten mellan den finskspråkiga och den svenskspråkiga befolkningen tryggas bland annat i fråga om ordnandet av samhälleliga tjänster (GrUU 4/2018 rd och GrUU 12/2017 rd, som handlade om propositioner med förslag till ändring av domstolarnas verksamhet). Grundlagsutskottet har till exempel ansett att det i samband med reformen av hela den statliga regionförvaltningen är viktigt att göra en grundlig bedömning av hur olika tänkbara områdesindelningar tillgodoser den finskspråkiga och den svenskspråkiga befolkningens faktiska möjligheter att få tjänster på sitt eget språk i enlighet med grundlagens krav (GrUU 21/2009 rd). I samband med bedömningen av regeringens proposition om inrättande av välfärdsområden och om en reform av ordnandet av social- och hälsovården och räddningsväsendet ansåg utskottet att det är av särskild betydelse med tanke på tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna att de språkliga minoriteternas minskade relativa andel i områden

¹¹ Kotkas - Tuovinen - Nykänen - Kalliomaa-Puha: Sosiaaliset perus- ja ihmisoikeudet sosiaaliturvauudistuksessa, s. 49–52.

som svarar för social- och hälsovården kan leda till att tjänsternas språkliga tillgänglighet försämrats (GrUU 17/2021 rd).

11.1.4 FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och dess fakultativa protokoll trädde i kraft den 10 juni 2016 för Finlands del. Syftet med konventionen är att främja, skydda och säkerställa det fulla och lika åtnjutandet av alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla personer med funktionsnedsättning och att främja respekten för deras inneboende värde. Enligt artikel 1 i konventionen innefattar personer med funktionsnedsättning personer med varaktiga fysiska, psykiska, intellektuella eller sensoriska funktionsnedsättningar, vilka i samspel med olika hinder kan motverka deras fulla och verkliga deltagande i samhället på samma villkor som andra. Det kan anses att utgångspunkten för konventionen utgörs av förhållandet mellan personer med funktionsnedsättning och deras fysiska, sociala, ekonomiska och kulturella miljö och de behov som uppstår i växelverkan med deras miljö.

I artikel 3 i konventionen har samlats dess allmänna principer. Dessa omfattar bland annat respekt för inneboende värde, individuellt självbestämmande, innefattande frihet att göra egna val samt enskilda personers oberoende; icke-diskriminering; fullständigt och faktiskt deltagande i samhället; lika möjligheter och respekt för den fortlöpande utvecklingen av förmågorna hos barn med funktionsnedsättning och respekt för funktionshindrade barns rätt att bevara sin identitet.

I artikel 7 i konventionen föreskrivs att i alla åtgärder som rör barn med funktionsnedsättning ska barnets bästa komma i främsta rummet. Enligt artikel 24 ska konventionsparterna erkänna rätten till utbildning för personer med funktionsnedsättning och enligt artikel 27 ska konventionsstaterna erkänna rätten till arbete för personer med funktionsnedsättning på samma villkor som andra.

Artikel 28 i konventionen gäller en tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet. Enligt 1 punkten i artikeln erkänner konventionsstaterna rätten för personer med funktionsnedsättning till en tillfredsställande levnadsstandard för sig och sin familj, däribland tillräckligt med mat, kläder och en lämplig bostad samt till ständigt förbättrade levnadsvillkor, och ska vidta ändamålsenliga åtgärder för att trygga och främja att denna rätt förverkligas utan diskriminering på grund av funktionsnedsättning. Enligt 2 punkten i artikeln erkänner konventionsstaterna rätten för personer med funktionsnedsättning att åtnjuta social trygghet utan diskriminering bland annat genom att för personer med funktionsnedsättning och deras anhöriga som lever under fattiga förhållanden säkerställa tillgång till stöd från staten med utgifter som är relaterade till funktionsnedsättning, däribland för adekvat utbildning, rådgivning, ekonomiskt stöd och avlastningsvård.

11.1.5 FN:s konvention om barnets rättigheter

FN:s konvention om barnets rättigheter trädde i kraft den 20 juli 1991 för Finlands del. I konventionen avses med barn varje människa under 18 års ålder, om inte barnet blir myndigt tidigare enligt den lag som gäller för barnet. Enligt konventionen ska konventionsstaterna respektera och tillförsäkra varje barn inom deras jurisdiktion de rättigheter som anges i denna konvention utan åtskillnad av något slag.

Enligt artikel 3.1 i konventionen ska bland annat vid lagstiftande organ vid alla åtgärder som gäller barn i första hand beaktas barnets bästa. Enligt 2 punkten i samma artikel åtar sig

konventionsstaterna att tillförsäkra barnet sådant skydd och sådan omvårdnad som behövs för dess välfärd, med hänsyn tagen till de rättigheter och skyldigheter som tillkommer dess föräldrar, vårdnadshavare eller andra personer som har juridiskt ansvar för barnet.

FN:s kommitté för barnets rättigheter har i sin omfattande allmänna kommentar från år 2013 (nr 14) beskrivit vad som kan avses med beaktande av prioriteten för barnets intresse i olika sammanhang. Enligt kommittén är barnets intresse ett dynamiskt begrepp som i fråga om innehåll i sista hand är individuellt i synnerhet i de sammanhang där det avser ett enskilt barns intresse. I lagstiftningsarbete är begreppets innehåll mer kollektivt och det kan hänvisa till exempel till intresset för alla barn som omfattas av regleringen i fråga eller som hör till en viss grupp av barn, ur vilkas synvinkel regleringen ska bedömas och vilket ska ges ändamålsenlig och i princip primär vikt. Enligt kommittén är barnets intresse dock inte alltid ett ostridigt begrepp: barnets intresse kan strida med till exempel den stora allmänhetens eller föräldrarnas intressen och rättigheter och intressena av olika grupper av barn kan också avvika från varandra. Också dessa situationer ska vägas från fall till fall.

Enligt artikel 26.1 i konventionen ska konventionsstaterna erkänna varje barns rätt att åtnjuta social trygghet, inklusive socialförsäkring, och vidta nödvändiga åtgärder för att till fullo förverkliga denna rätt i enlighet med nationell lagstiftning. Enligt 2 punkten i samma artikel ska förmånerna, där så är lämpligt, beviljas med hänsyn till de resurser som barnet och de personer som ansvarar för dess underhåll har och med beaktande av deras omständigheter i övrigt samt med hänsyn till varje annat förhållande som är av betydelse i samband med en ansökan om en sådan förmån från barnet eller för dess räkning.

Enligt artikel 27.1 i konventionen erkänner konventionsstaterna varje barns rätt till den levnadsstandard som krävs för barnets fysiska, psykiska, andliga, moraliska och sociala utveckling. Enligt 2 punkten i samma artikel har föräldrar eller andra som är ansvariga för barnet, inom ramen för sin förmåga och sina ekonomiska resurser, huvudansvaret för att säkerställa de levnadsvillkor som är nödvändiga för barnets utveckling. I 3 punkten i samma artikel föreskrivs vidare att konventionsstaterna i enlighet med nationella förhållanden och inom ramen för sina resurser ska vidta lämpliga åtgärder för att bistå föräldrar och andra som är ansvariga för barnet att genomföra denna rätt och ska vid behov tillhandahålla materiellt bistånd och stödprogram, särskilt i fråga om mat, kläder och bostad.

11.2 Bedömning

Propositionen är en del av att den helhet som regeringen valt för att stärka den offentliga ekonomin, vilken också omfattar en rad andra åtgärder. Situationen för de offentliga finanserna har avsevärt försvårats av att den ekonomiska tillväxten i Finland under de drygt tio senaste åren varit svag jämfört med tidigare och medelvärdet för övriga nordiska länder och EU. Under de kommande åren försvagas förutsättningarna för ekonomisk tillväxt av befolkningsutvecklingen. De offentliga finanserna har uppvisat underskott från och med år 2009. Utan avsevärd ändring av den ekonomiska politiken fortsätter skuldkvoten att växa på 2020-talet. Även om statens förmåga att sköta sina skulder fortfarande är bra, försvagas den kontinuerligt, om den offentliga ekonomin inte stärks. Kriser under kommande år kan leda till en situation där det allmänna inte förmår reagera på adekvat sätt på kriser på grund av begränsningarna i de offentliga finanserna. I så fall blir det nödvändigt att på ett för plötsligt sätt göra besparingar i de offentliga utgifterna och skärpa beskattningen.

Enligt finansministeriet är det underskott som kumulerar Finlands offentliga skuld omfattande och följaktligen förutsätter stabilisering av skuldkvoten i de offentliga finanserna snabba och avsevärda åtgärder under de kommande åren. Med hänsyn till det internationellt sett höga

skattetrycket i Finland och målet att trygga förutsättningarna för ekonomisk tillväxt kan balanseringen inte genomföras genom att det totala skatteuttaget skärps enligt finansministeriet. Regeringens mål om att balansera upp de offentliga finanserna förutsätter också direkta sparåtgärder. Med hållbarhet i den offentliga ekonomin strävar regeringen efter att det allmänna i fortsättningen bättre kan ansvara för sina åtaganden.

Den rådande långvariga strukturella obalansen mellan utgifterna i de offentliga finanserna och inkomsterna kan också anses vara en konstitutionellt godtagbar grund för att göra en kritisk bedömning av den nuvarande allokeringen av utkomststödsförmånerna och ingripa i observerade bristande ändamålsenligheter.

Enligt propositionen höjs den nedre åldersgränsen för folkpension, garantipension, sjukdagpenning och Folkpensionsanstaltens rehabiliteringspenningförmåner från 16 år till 18 år och den interna åldersgränsen för handikappförmåner ändras på motsvarande sätt och undantagen för beviljande av arbetslöshetsförmåner till personer under 18 år begränsas. Då åldersgränserna i enlighet med propositionen höjs för samtliga ovan nämnda pensionsförmåner, sjukdagpenning och Folkpensionsanstaltens rehabiliteringspenningförmåner, är personer som drabbats av en sjukdom, skada eller blivit arbetsoförmögna i olika åldrar så som för närvarande fortfarande i en jämlik ställning sinsemellan. Ändringen av åldersgränsen för handikappförmåner ökar å sin sida den inbördes jämställdheten mellan barn, då alla minderåriga personer i fortsättningen omfattas av samma handikappförmån, det vill säga handikappbidrag för barn. Den lagstadgade möjligheten att bevilja rehabiliteringspenning av Folkpensionsanstalten för att stödja yrkesinriktad rehabilitering har inneburit en möjlighet till positiv särbehandling av de personer som hör till målgruppen för förmånen. Det faktum att denna möjlighet i enlighet med propositionen i fortsättningen avgränsas till myndiga personer, reducerar den nuvarande positiva särbehandlingen.

Syftet med den utvidgade läroplikten har varit att trygga att en utbildning på andra stadiet avläggs och att säkerställa att varje ung person har möjlighet att avlägga en examen på andra stadiet. Målet med reformen var därtill att reducera skillnaderna i inläringen och öka jämställdheten i utbildningen. Det ska anses att den utvidgade läroplikten i avsevärd grad förskjutit tyngdpunkten i stödet för minderåriga unga personers utbildning: samhället har förbundit sig till att trygga utbildningen för unga personer till 18 års ålder och den unga personen har å andra sidan under denna tid en skyldighet att fullgöra sin läroplikt. På samma gång har karaktären på frågorna om att motivera en ung person till studier och stödja honom eller henne i studierna delvis ändrat. Även om den inre motivationen och till exempel valet av ett lämpligt studieområde fortfarande är viktiga omständigheter för att klara av studierna, kan en minderårig person inte längre utifrån ett eget fritt val ställa sig utanför studier. En ung person har också en lagstadgad rätt att få individuellt stöd av sin läroanstalt för att planera och klara av sina studier. Av dessa orsaker ska den utvidgade läroplikten anses vara en motiverad orsak för att göra en ny bedömning av om det fortfarande finns tillräckliga grunder för att fortsätta den positiva särbehandling som följer av rehabiliteringspenningen för unga personer som omfattas av läroplikten. Lagstiftaren har rätt att pröva när positiv särbehandling behövs. Så som konstateras nedan har grundlagsutskottet ansett att det är naturligt att den sociala tryggheten riktas och utvecklas enligt samhällets ekonomiska resurser och i dimensioneringen av nivån på förmånerna inom det grundläggande utkomststödet vilka det allmänna finansierar direkt är det möjligt att beakta läget för nationalekonomin och de offentliga finanserna vid ifrågavarande tidpunkt.

I propositionen har det bedömts att grunderna för positiv särbehandling av minderåriga unga personer, trots rehabiliteringspenningens positiva konsekvenser, har ändrats med anledning av de ändringar som följt av den utvidgade läroplikten. Följaktligen kan kraven på faktisk

likabehandling inte utgöra ett hinder för att höja den nedre åldersgränsen för rehabiliteringspenningförmånerna till 18 år, det vill säga för att begränsa området för positiv särbehandling, vilket föreslås utifrån de grunder som lagts fram i propositionen.

Behörigheten att lagstifta om läroplikten hör till Ålands självstyrelse. Åland har inte utvidgat läroplikt. Trots detta är det med tanke på enhetligheten i förmånslagstiftningen motiverat att anse att denna omständighet inte hindrar att den riksomfattande förmånslagstiftningen ändras på grund av den utvidgade läroplikten och andra aspekter som lagts fram i propositionen. Grunderna i fråga om föräldrarnas underhållsskyldighet och konsekvensen och tydligheten i den grundläggande tryggheten gäller också för Åland.

Enligt 19 § 2 mom. i grundlagen garanteras var och en rätt att få sin grundläggande försörjning tryggad vid arbetslöshet, sjukdom, arbetsoförmåga och under ålderdomen samt vid barnafödelse och förlust av en försörjare. Bestämmelsen hindrar inte lagstiftaren från att ändra förmånerna eller grunderna för att fastställa dessa, så länge som ändringarna inte innebär ett väsentligt ingripande i det lagskyddade tryggheten av den grundläggande försörjningen. Utgångspunkten för grundlagstiftaren har därtill varit att den sociala tryggheten kan riktas och utvecklas enligt de ekonomiska resurserna i samhället. I bedömningen av om tryggheten av den grundläggande försörjningen ligger på tillräcklig nivå har det ansetts vara möjligt att ge betydelse åt om personen, med beaktande av de lagstadgade skyddssystemen och hans eller hennes situation såsom till exempel hans eller hennes familjeförhållanden, har möjligheter till försörjning, trots att hans eller hennes normala möjligheter till försörjning är försvagade på grund av ett förhållande enligt bestämmelsen. Redan för tillfället innehåller lagstiftningen en nedre åldersgräns för att bevilja folkpension, garantipension som beviljas utifrån arbetsoförmåga för invandrare, sjukdagpenning och Folkpensionsanstaltens rehabiliteringspenningförmåner. En höjning av de åldersgränser som föreskrivits i förmånslagarna så att de överensstämmer med den ålder då läroplikten i regel upphör innebär att en utveckling som ägt rum i samhället beaktats. Samhället förutsätter att läropliktiga studerar på heltid. Det faktum att arbetsförvärv eventuellt saknas under läropliktstiden baserar sig följaktligen inte i första hand på att en persons normala möjligheter till utkomst försvagats av en orsak som avses i 19 § 2 mom. i grundlagen. Utkomsten för unga minderåriga tryggas i första hand av deras föräldrars underhållsskyldighet och de förmåner som kan beviljas familjen och familjemedlemmarna. Med beaktande av dessa omständigheter kan det inte anses att de föreslagna ändringarna innebär ett väsentligt ingripande i det lagskyddade tryggheten av den grundläggande försörjningen.

Det kan inte anses att FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning eller om barnets rättigheter utgör hinder för den föreslagna regleringen. Intresset för ett barn och ett barn med funktionsnedsättning enligt konventionerna kan inte anses vara äventyrat på grund av den föreslagna regleringen, med beaktande av den lagstadgade underhållsskyldigheten för barnets föräldrar och familjens möjlighet att förlita sig på lagstadgade förmåner och tjänster. Tryggheten av ett barns intresse kan följaktligen inte anses förutsätta att ett eget förmån som hör till skyddet för grundläggande försörjning kan beviljas till ett barn som är minderårigt. Denna bedömning ska göras också med beaktande av att konventionen om barnets rättigheter föreskriver att konventionsstaterna åtar sig att tillförsäkra barnet sådant skydd och sådan omvårdnad som behövs för dess välfärd, med hänsyn tagen till de rättigheter och skyldigheter som tillkommer dess föräldrar, vårdnadshavare eller andra personer som har juridiskt ansvar för barnet. Utgångspunkten för konventionerna är följaktligen inte statens primära ansvar för underhåll av barn, utan till exempel den sociala tryggheten, som staten är skyldig att upprätthålla, kompletterar i allmänhet den omsorg som barnets föräldrar eller andra som ansvarar för barnet ska ge.

I prövningen av barnets intresse har man följaktligen ansett att ett ekonomiskt eller annat intresse för barnet kan tryggas med andra tillräckliga sätt också då de åldersgränser som avses i propositionen stiger. I bedömningen av ärendet har man också beaktat att det uttryckliga syftet med den utvidgade läroplikten och den avgiftsfria utbildningen på det andra stadiet varit att trygga barnets intresse genom att stärka förutsättningarna för minderåriga barn att avlägga en utbildning på det andra stadiet. Denna lagändring som genomförts nyligen har också på betydande sätt förskjutit tyngdpunkten i det samhälleliga stödet för minderåriga barns utbildning och lyft fram frågan om grunderna för förmåner inom grundskyddet vilket ska betalas till minderåriga. Med beaktande av denna helhet kan de synpunkter som gäller barnets intresse tillgodoses tillräckligt. Den utvidgade läroplikten och den avgiftsfria utbildningen på det andra stadiet ska också för sin del anses stärka rätten till utbildning, arbete, sysselsättning och en tillräcklig levnadsstandard i enlighet med konventionen om rättigheterna för personer med funktionsnedsättning.

Med beaktande av den långvariga svåra situationen för de offentliga finanserna och den befolkningsutveckling som pågått under en lång tid, är det nödvändigt att göra besparingar också med direkta nedskärningar i utgifterna. Eftersom utgifterna i den sociala tryggheten bildar en betydande utgiftskälla i statsfinanserna, är man tvungen att hänföra besparingar också till dessa, varvid det i praktiken är omöjligt att undvika att ändringarna hänför sig också till personer som ekonomiskt och socialt har en svag ställning.

Grunderna för de föreslagna ändringarna av åldersgränserna har lagts fram i propositionen. Ändringarna anses också vara motiverade, med tanke på besparingarna, men också utifrån samhälleliga aspekter och ändringar. Efter att ändringarna trätt i kraft skulle de gälla för personer som fyllt 16 år under den tid de är 16 och 17 år gamla, då de fortfarande omfattas av deras föräldrars underhållsskyldighet. I praktiken innebär detta att framtida årskullar har rätt till folkpension, garantipension, Folkpensionsanstaltens rehabiliteringspenningar och sjukdagpenning två år senare än nuvarande förmånstagare. Därtill skulle de situationer där en arbetslöshetsförmån kan betalas till en person under 18 år begränsas ytterligare. Följaktligen skulle ändringarna gälla en avgränsad åldersfas, under vilken inkomstbortfallet för en ung person, men hänsyn till att läroplikten har prioritet, inte anses bero i det främsta rummet på att en social risk, det vill säga arbetsförmåga, skulle ha realiserats. På grund av dessa orsaker kan ändringarna inte heller anses innebära ett väsentligt ingripande i det lagskyddade trygghetssystemet av den grundläggande försörjningen.

Under beredningen av propositionen har det kommit fram att det är möjligt att avlägga yrkesstudier med krävande särskilt stöd på svenska enbart i Österbotten. Därför har rehabiliteringspenningförmånerna i praktiken varit ett viktigt ekonomiskt stöd för många unga personer som varit tvungna att flytta bort från familjens hemort för att studera i Österbotten. Grundlagsutskottet har i sin praxis förutsatt att den faktiska jämställdheten för den finsk- och svenskspråkiga befolkningen tryggas bland annat vid ordnandet av de centrala samhällstjänsterna. Utskottet har i sin praxis betonat också den faktiska tillgängligheten till service. Eftersom propositionen inte innehåller förslag om ändring av anordnandet av service ska det anses att endast en försvagning av de ekonomiska förutsättningarna för att ta del av tjänster för de unga personer som är föremål för propositionen inte står i strid med de språkliga rättigheter som föreskrivits i grundlagen. Även om svenskspråkiga unga personer som behöver krävande särskilt stöd i sina yrkesstudier typiskt utgör en grupp som är tvungen att flytta bort från familjens hemort för att studera, berör behovet att på grund av en sjukdom eller skada flytta till en annan ort på grund av lämpliga studiemöjligheter inte uteslutande denna grupp av unga personer. I dessa situationer ska en ung persons möjlighet att studera tryggas med föräldrarnas inkomster och medel och de förmåner som är tillgängliga för familjen – i sista hand med utkomststöd.

På de grunder som anförts ovan anser regeringen att propositionen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning, men ser det som önskvärt att utlåtande om förslaget inhämtas av grundlagsutskottet.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av folkpensionslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i folkpensionslagen (568/2007) 9 § 2 mom., 12 § 1 mom., 15 § 1 och 3 mom., 16 § 2 mom., 57 § 3 mom., 58 § 4 mom., och 73 § 3 mom. 1 punkten,
av dem 9 § 2 mom. och 73 § 3 mom. 1 punkten sådana de lyder i lag 1223/2009, 12 § 1 mom. sådant det lyder i lag 84/2016 och 58 § 4 mom. sådant det lyder i lag 1011/2021, som följer:

9 §

Krav på bosättningstid

Kravet på bosättningstid gäller dock inte den vars arbetsförmåga har inträtt medan han eller hon varit bosatt i Finland och innan han eller hon har fyllt 19 år. Kravet på bosättningstid gäller inte heller den som ansöker om sjukpension och som fick handikappbidrag för barn enligt lagen om handikappförmåner (570/2007) när han eller hon fyllde 18 år.

12 §

Rätt till sjukpension

Den som har fyllt 18 år och är arbetsförmögen har fram till uppnåendet av åldern för ålderspension enligt 10 § rätt till sjukpension, dock så att den som är under 20 år kan beviljas pension endast under de förutsättningar som föreskrivs i 16 §.

15 §

När rätt till sjukpension uppkommer

Sjukpension beviljas tidigast från ingången av månaden efter den för vilken sökanden på grund av sjukdom, lyte eller skada sist i enlighet med 8 kap. 2 § i sjukförsäkringslagen (1224/2004) hade haft rätt till sjukdagpenning. Om rätt till sjukdagpenning inte finns beviljas sjukpension dock först efter det att den tid som motsvarar maximitiden för sjukdagpenningen har gått ut. Om en person har beviljats invalidpension enligt arbetspensionslagarna (sjukpension), kan sjukpension enligt denna lag beviljas från samma tidpunkt, dock med beaktande av vad som i 12 § 1 mom. i denna lag föreskrivs om den nedre åldersgränsen för beviljande av sjukpension och vad som i 55 § i denna lag föreskrivs om retroaktiv ansökningstid.

Om sökandens arbetsförmåga har inträtt innan han eller hon fyllt 17 år, krävs ingen maximitid enligt sjukförsäkringslagen eller någon motsvarande tid.

16 §

Rätt till sjukpension för personer under 20 år

Sjukpension kan dock beviljas den som fyllt 18 år och som enligt utredningar inte anses ha möjligheter till yrkesinriktad rehabilitering eller vars yrkesinriktade rehabilitering avbrutits på grund av sjukdom eller upphört som resultatlös.

57 §

Ansökan om och anmälningsskyldighet i fråga om sjukpension

Utöver vad som föreskrivs i 56 § 2, 4 och 5 mom. ska den som får sjukpension till Folkpensionsanstalten anmäla väsentliga förbättringar av hälsotillståndet eller arbetsförmågan, att han eller hon har fått yrkesundervisning och har börjat arbeta samt att rehabiliteringen har avbrutits.

58 §

Ansökan om och anmälningsskyldighet i fråga om efterlevandepension

Utöver vad som föreskrivs i 56 § 2, 4 och 5 mom. ska den som får efterlevandepension till Folkpensionsanstalten anmäla förändringar i de inkomster som påverkar pensionen samt beviljande av sjuk- eller ålderspension enligt denna lag eller pension från utlandet som motsvarar dessa pensioner.

73 §

Avbrott i utbetalningen

Utbetalningen av pension avbryts, om

- 1) en pensionstagare som är bosatt utomlands inte inom utsatt tid har svarat på den begäran om utredning av pensionstagares förhållanden som sänts till honom eller henne med stöd av 56 § 5 mom.,

Denna lag träder i kraft den 20 .

På personer som är födda före den 1 januari 2009 tillämpas dock de bestämmelser i 9 § 2 mom., 12 § 1 mom., 15 § 3 mom. och 16 § 2 mom. som gällde vid ikraftträdandet av denna lag.

Kravet på bosättningsstid enligt 9 § 1 mom. i den lag som ändras genom denna lag gäller inte heller den som ansöker om sjukpension och som fick handikappbidrag för personer under 16 år när han eller hon fyllde 16 år.

2.

Lag

om ändring av lagen om garantipension

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om garantipension (703/2010) 4 § 2 mom., 5 §, 7 § 1 mom. och 7 § 2 mom. 2 punkten,
av dem 5 § sådan den lyder i lag 385/2012 och 7 § 1 mom. sådant det lyder i lagarna 85/2016 och 1267/2016, som följer:

4 §

Krav på bosättningsstid

Kravet på en treårig bosättningsstid i Finland gäller dock inte den som drabbats av arbetsoförmåga medan han eller hon har varit bosatt i Finland och innan han eller hon har fyllt 19 år. Kravet på en treårig bosättningsstid i Finland gäller inte heller den som ansöker om sjukpension och som fick handikappbidrag för barn enligt lagen om handikappförmåner (570/2007) när han eller hon fyllde 18 år.

5 §

Invandrare

Med *invandrare* avses i denna lag den som fyllt 18 år och som flyttat till Finland men inte får folkpension.

7 §

Rätt till garantipension

Rätt till garantipension har en person som har fyllt 18 år och som

- 1) dessutom har uppnått den nedre åldersgräns för ålderspension som föreskrivs för hans eller hennes åldersklass i 11 § i lagen om pension för arbetstagare (395/2006) och får ålderspension,
- 2) får förtida ålderspension enligt folkpensionslagen (568/2007),
- 3) får sjukpension enligt folkpensionslagen,
- 4) får full invalidpension enligt de lagar som nämns i 3 § i lagen om pension för arbetstagare eller annan motsvarande full invalidpension på grundval av ett arbetsavtals- eller tjänsteförhållande,
- 5) får fortlöpande olycksfallspension, livränta, sjukpension eller sådan ersättning för inkomstbortfall som betalas när ett år har gått från en trafikskada och vilka enligt den lagstadgade olycksfallsförsäkringen, lagen om olycksfall i militärtjänst (1211/1990), trafikförsäkringslagstiftningen eller lagen om skada, ådragen i militärtjänst (404/1948) beviljas på grundval av full arbetsoförmåga,

6) får ålderspension enligt 11 § i folkpensionslagen med stöd av arbetslöshetsdagpenningens tilläggsdagsrätt, eller

7) får avträdelsestöd enligt lagen om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk (612/2006) eller lagen om avträdelsestöd för lantbruksföretagare (1293/1994) (*avträdelsestöd*).

Rätt till garantipension har också en invandrare

2) som har fyllt 18 år och som är arbetsoförmögen enligt 12 § i folkpensionslagen med undantag för de personer som avses i 4 mom. i den paragrafen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På personer som är födda före den 1 januari 2009 tillämpas dock de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag.

Kravet på bosättningstid enligt 4 § 1 mom. i lagen om garantipension (703/2010) gäller inte heller den som ansöker om sjukpension och som fick handikappbidrag för personer under 16 år när han eller hon fyllde 16 år.

3.

Lag

om ändring av 17 och 20 § i lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner (566/2005) 17 § 2 mom. och 20 § 1 mom., sådana de lyder, 17 § 2 mom. i lag 1236/2014 och 20 § 1 mom. i lag 1344/2016, som följer:

17 §

Allmänna förutsättningar

En 18–67-årig rehabiliteringsklient har rätt till rehabiliteringspenningförmån. En rehabiliteringsklient har rätt till rehabiliteringspenning för den tid då han eller hon på grund av deltagande i rehabilitering är förhindrad att arbeta för egen eller någon annans räkning på det sätt som avses i 23 §. En rehabiliteringspenningförmån kan betalas högst till utgången av den kalendermånad då rehabiliteringsklienten fyller 68 år.

20 §

Rehabiliteringspenning för unga

I syfte att säkerställa yrkesinriktad rehabilitering och främja möjligheterna att få arbete beviljas rehabiliteringspenning också en försäkrad som fyllt 18 år och vars arbets- och studieförmåga och förtjänstmöjligheter eller möjligheter att välja yrke och arbete är väsentligt försämrade på grund av sjukdom, lyte eller kroppsskada på det sätt som avses i 6 § och som på basis av intensifierad bedömning av arbetsförmågan är i behov av intensifierad rehabilitering (*rehabiliteringspenning för unga*). Dessutom förutsätts det att en individuell studie- och rehabiliteringsplan har upprättats för den försäkrade.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På personer som är födda före den 1 januari 2009 tillämpas dock de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag.

4.

Lag

om ändring av lagen om handikappförmåner

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om handikappförmåner (570/2007) 18 § 5 mom. och
ändras 2 § 1 mom., 6 § 2 mom., rubriken för 7 §, 7 § 1 mom., rubriken för 8 §, 8 § 1 mom.,
det inledande stycket i 9 § 1 mom., 13 §, 15 § 2 mom., rubriken för 17 §, det inledande stycket
i 17 § 1 och 2 mom., rubriken för 18 §, det inledande stycket i 18 § 1 och 2 mom., 18 § 4 mom.,
rubriken för 27 §, 27 § 1 mom., 33 § 2 och 3 mom., 34 § 5 mom. och 41 a § 1 mom.,
av dem 2 § 1 mom. och det inledande stycket i 18 § 2 mom. sådana de lyder i lag 1050/2009,
6 § 2 mom. sådant det lyder i lag 1228/2009, 7 § 1 mom. och 8 § 1 mom. sådana de lyder i lag
1352/2014, 15 § 2 mom., rubriken för 27 § och 27 § 1 mom. sådana de lyder i lag 560/2022, det
inledande stycket i 17 § 2 mom. samt 34 § 5 mom. sådana de lyder i lag 1153/2007, 33 § 3 mom.
sådant det lyder i lag 88/2016 och 41 a § 1 mom. sådant det lyder i lag 677/2011, som följer:

2 §

Förmåner

Handikappförmånerna består av handikappbidrag för barn, handikappbidrag för vuxna,
vårdbidrag för pensionstagare samt veteran tillägg som en del av vårdbidraget.

6 §

Krav på bosättningstid

Trots kravet på bosättningstid har en person dessutom rätt till

- 1) handikappbidrag för barn,
- 2) handikappbidrag för vuxna, om personen får handikappbidrag för barn när han eller hon
fyller 18 år,
- 3) vårdbidrag för pensionstagare, om han eller hon får handikappbidrag för barn när han eller
hon fyller 18 år.

7 §

Handikappbidrag för barn

Rätt till handikappbidrag har barn i fråga om vilka vården, omvårdnaden och rehabiliteringen
i anslutning till sjukdom, lyte eller skada i minst sex månader innebär större belastning och
bundenhet än vad som är vanligt jämfört med friska barn i samma ålder. Bestämmelser om hur
särskilda kostnader som orsakas av barnets sjukdom, lyte eller skada inverkar på beviljandet av
bidraget finns i 10 §.

8 §

Handikappbidrag för vuxna

Rätt till handikappbidrag har en person som fyllt 18 år och vars funktionsförmåga på grund av sjukdom, lyte eller skada beräknas vara nedsatt åtminstone ett år utan avbrott. Dessutom förutsätts det att sjukdomen, lytet eller skadan medför olägenhet, hjälpbehov eller behov av handledning och tillsyn. Bestämmelser om hur särskilda kostnader som orsakas av personens sjukdom, lyte eller skada inverkar på beviljandet av bidraget finns i 10 §.

9 §

Vårdbidrag för pensionstagare

Rätt till vårdbidrag har en person som fyllt 18 år och som får

13 §

Handikappbidrag för den tid pensionen är vilande

Om en sjukpensionär börjar förvärvsarbete och förtjänar minst 588,66 euro i månaden och lämnar sin sjukpension vilande i enlighet med 17 § i folkpensionslagen, betalas han eller hon utan ansökan handikappbidrag för vuxna med högsta belopp för den tid pensionen är vilande, dock för högst 24 månader. Under denna tid kan han eller hon inte få handikappbidrag eller vårdbidrag på någon annan grund. Om personen har fått vårdbidrag innan pensionen har lämnats vilande, avbryts utbetalningen av vårdbidraget.

15 §

Ansökan om handikappförmåner

Om en person på grund av sjukdom, ålderdom eller någon annan sådan orsak är oförmögen att själv ansöka om en handikappförmån eller att i övrigt sörja för sina förmånsrättigheter och om han eller hon inte har någon intressebevakare, kan en av Folkpensionsanstalten godkänd nära anhörig eller någon annan som huvudsakligen har skött personen, i dennes ställe föra talan i ärenden som gäller handikappförmåner. När det gäller handikappbidrag för barn kan barnets intressebevakare, vårdnadshavare, ett välfärdsområde eller den person i vars vård barnet har placerats enligt 81 § i barnskyddslagen (417/2007) göra ansökan.

17 §

Ansökan om och anmälningsskyldighet i fråga om handikappbidrag för barn

Av en ansökan om handikappbidrag för barn ska framgå

Intressebevakaren eller vårdnadshavaren för ett barn som får handikappbidrag för barn eller en annan person som enligt 15 § 2 mom. har rätt att ansöka om handikappbidrag för barn ska meddela

18 §

Ansökan om och anmälningsskyldighet i fråga om vårdbidrag och handikappbidrag för vuxna

Av en ansökan om vårdbidrag eller om handikappbidrag för vuxna ska de uppgifter enligt 17 § 1 mom. 1–3 samt 5 och 6 punkten som gäller sökanden framgå. Dessutom ska sökanden lämna uppgifter om

Den som får vårdbidrag och den som får handikappbidrag för vuxna ska meddela de uppgifter enligt 17 § 2 mom. 1 och 5 punkten som gäller honom eller henne. Dessutom ska han eller hon lämna uppgifter om

Den som ansöker om och den som får vårdbidrag eller handikappbidrag för vuxna ska lämna Folkpensionsanstalten även övriga uppgifter som är nödvändiga för avgörande av ansökan och betalning av förmånen.

27 §

Särskilda bestämmelser om betalning av handikappbidrag för barn

Om ett barn inte bor i samma hushåll som sin intressebevakare, kan handikappbidraget betalas till barnets vårdnadshavare eller till den person i vars vård barnet har placerats enligt 81 § i barnskyddslagen. Folkpensionsanstalten ska höra välfärdsområdet och barnets intressebevakare.

33 §

Indragning av en handikappförmån

Handikappbidrag för barn upphör senast från ingången av den månad som följer efter den under vilken barnet fyller 18 år.

Handikappbidrag för vuxna upphör från ingången av den månad då bidragstagaren beviljas pension eller förmån enligt 9 § 1 mom., eller, om bidragstagaren får sådan efterlevandepension som avses i 9 § 1 mom. 4 b-punkten, från utgången av den månad då han eller hon uppnår åldern för ålderspension enligt 10 § i folkpensionslagen.

34 §

Återkrav

Överbetalt handikappbidrag för barn återkrävs hos barnets intressebevakare eller hos den till vilken det betalats.

41 a §

Nytt avgörande av ett ärende med anledning av beviljad förmån eller ersättning

Om en i 8 § avsedd person som får handikappbidrag för vuxna, efter det att beslutet har meddelats, retroaktivt har beviljats en förmån eller ersättning som avses i 9 § 1 mom. och som berättigar till vårdbidrag för pensionstagare, kan Folkpensionsanstalten utan undanröjande av beslutet eller samtycke av part avgöra ärendet på nytt.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Om rätten till en förmån har börjat gälla före ikraftträdandet av denna lag, tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. Rätten till förmåner som beviljats med stöd av de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag fortsätter fram till nästa justering enligt 32 § i den lag som ändras genom denna lag eller tills de upphör enligt 33 § i den lag som ändras genom denna lag.

En person kan inte samtidigt ha rätt till flera handikappförmåner, med undantag för de situationer som det föreskrivs särskilt om i 56 § i den lag som ändras genom denna lag.

En person har rätt till handikappbidrag för vuxna eller vårdbidrag för pensionstagare utan att kravet på bosättningstid uppfylls, om personen fick handikappbidrag för personer under 16 år när han eller hon fyllde 16 år.

Sådant handikappbidrag för personer över 16 år som beviljats med stöd av de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag ändras utan ansökan vad gäller namnet till handikappbidrag för vuxna från och med den 1 januari 2029. Beslut om ändring av namnet meddelas på begäran.

5.

Lag

om ändring av 8 kap. 2 och 11 § i sjukförsäkringslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i sjukförsäkringslagen (1224/2004) 8 kap. 2 § och 11 § 1 mom.,
av dem 11 § 1 mom. sådant det lyder i lag 532/2009, som följer:

8 kap.

Sjukdagpenning och partiell sjukdagpenning

2 §

Försäkrads ålder

Rätt till sjukdagpenning har varje 18–67-årig försäkrad som är bosatt i Finland, förutsatt att arbetsförmåga till följd av sjukdom har inträtt efter det att den försäkrade har fyllt 18 år. Dagpenning kan betalas högst till utgången av den kalendermånad då den försäkrade fyller 68 år.

Har arbetsförmåga till följd av sjukdom inträtt efter det att den försäkrade har fyllt 17 år och fortgår sjukdomen efter det att han eller hon har fyllt 18 år, har den försäkrade rätt att få sjukdagpenning för tiden för arbetsförmåga efter det han eller hon uppnått sistnämnda ålder högst till utgången av den kalendermånad som föregår den månad då arbetsförmågan kommer att ha fortgått ett år.

11 §

Rätt till partiell sjukdagpenning

Syftet med partiell sjukdagpenning är att stödja sådana 18–67-åriga försäkrade som är arbetsförmögna i enlighet med 4 § att stanna kvar i arbetslivet och återgå till heltidsarbete.

Denna lag träder i kraft den

20 .

På personer som är födda före 1 januari 2009 tillämpas dock de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag.

6.

Lag

om ändring av 3 kap. 1 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002) 3 kap. 1 § 1 mom., sådant det lyder i lag 1240/2020, som följer:

3 kap.

Allmänna begränsningar för erhållande av förmåner

1 §

Allmänna begränsningar

Arbetslöshetsförmåner beviljas inte en arbetssökande som inte har fyllt 18 år. Arbetslöshetsförmåner kan dock beviljas en arbetssökande som fyllt 17 år och som har fullgjort sin läroplikt. Arbetslöshetsförmåner beviljas en arbetssökande som är född före 1965 högst till utgången av den kalendermånad under vilken den arbetssökande fyller 65 år. En arbetssökande som är född 1965 eller därefter beviljas arbetslöshetsförmån högst till utgången av den kalendermånad under vilken den arbetssökande uppnår den lägsta ålder för ålderspension som avses i 11 § i lagen om pension för arbetstagare (395/2006).

Denna lag träder i kraft den 20 .
På personer som är födda före den 1 januari 2008 tillämpas dock de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag.

7.

Lag

om ändring av 12 § i lagen om främjande av sjukpensionärers återgång i arbete

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om främjande av sjukpensionärers återgång i arbete (738/2009) 12 § 1 mom.,
sådant det lyder i lag 1159/2022, som följer:

12 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010 och gäller till och med den 31 december 2025.

Denna lag träder i kraft den

20 .

Helsingfors den 23 september 2024

Statsminister

Petteri Orpo

Minister för social trygghet Sanni Grahn-Laasonen

1.

Lag

om ändring av folkpensionslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i folkpensionslagen (568/2007) 9 § 2 mom., 12 § 1 mom., 15 § 1 och 3 mom., 16 § 2 mom., 57 § 3 mom., 58 § 4 mom., och 73 § 3 mom. 1 punkten,
av dem 9 § 2 mom. och 73 § 3 mom. 1 punkten sådana de lyder i lag 1223/2009, 12 § 1 mom. sådant det lyder i lag 84/2016 och 58 § 4 mom. sådant det lyder i lag 1011/2021, som följer:

Gällande lydelse

9 §

Krav på bosättningsstid

Kravet på bosättningsstid gäller dock inte den vars arbetsförmåga har inträtt medan han eller hon varit bosatt i Finland och innan han eller hon har fyllt 19 år. Kravet på bosättningsstid gäller inte heller den som ansöker om sjukpension och som får handikappbidrag för personer under 16 år när han eller hon fyller 16 år.

12 §

Rätt till sjukpension

Den som har fyllt 16 år och är arbetsförmögen har fram till uppnåendet av åldern för ålderspension enligt 10 § rätt till sjukpension, dock så att den som är under 20 år kan beviljas pension endast under de förutsättningar som föreskrivs i 16 §.

Föreslagen lydelse

9 §

Krav på bosättningsstid

Kravet på bosättningsstid gäller dock inte den vars arbetsförmåga har inträtt medan han eller hon varit bosatt i Finland och innan han eller hon har fyllt 19 år. Kravet på bosättningsstid gäller inte heller den som ansöker om sjukpension och som *fick handikappbidrag för barn enligt lagen om handikappförmåner (570/2007) när han eller hon fyllde 18 år.*

12 §

Rätt till sjukpension

Den som har fyllt 18 år och är arbetsförmögen har fram till uppnåendet av åldern för ålderspension enligt 10 § rätt till sjukpension, dock så att den som är under 20 år kan beviljas pension endast under de förutsättningar som föreskrivs i 16 §.

Gällande lydelse

15 §

När rätt till sjukpension uppkommer

Sjukpension beviljas tidigast från ingången av månaden efter den för vilken sökanden på grund av sjukdom, lyte eller skada sist i enlighet med 8 kap. 2 § i sjukförsäkringslagen (1224/2004) hade haft rätt till sjukdagpenning. Om rätt till sjukdagpenning inte finns beviljas sjukpension dock först efter det att den tid som motsvarar maximitiden för sjukdagpenningen har gått ut. Om en person har beviljats invalidpension enligt arbetspensionslagarna (sjukpension), kan sjukpension enligt denna lag beviljas från samma tidpunkt, dock med beaktande av vad som i 55 § bestäms om retroaktiv ansökningstid.

Om sökandens arbetsoförmåga har inträtt innan han eller hon fyllt 15 år, krävs ingen maximitid enligt sjukförsäkringslagen eller någon motsvarande tid.

16 §

Rätt till sjukpension för personer under 20 år

Sjukpension kan dock beviljas den som fyllt 16 år och som enligt utredningar inte anses ha möjligheter till yrkesinriktad rehabilitering eller vars yrkesinriktade rehabilitering avbrutits på grund av sjukdom eller upphört som resultatlös.

57 §

Ansökan om och anmälningsskyldighet i fråga om sjukpension

Föreslagen lydelse

15 §

När rätt till sjukpension uppkommer

Sjukpension beviljas tidigast från ingången av månaden efter den för vilken sökanden på grund av sjukdom, lyte eller skada sist i enlighet med 8 kap. 2 § i sjukförsäkringslagen (1224/2004) hade haft rätt till sjukdagpenning. Om rätt till sjukdagpenning inte finns beviljas sjukpension dock först efter det att den tid som motsvarar maximitiden för sjukdagpenningen har gått ut. Om en person har beviljats invalidpension enligt arbetspensionslagarna (sjukpension), kan sjukpension enligt denna lag beviljas från samma tidpunkt, dock med beaktande av vad som i 12 § 1 mom. i denna lag föreskrivs om den nedre åldersgränsen för beviljande av sjukpension och vad som i 55 § i denna lag föreskrivs om retroaktiv ansökningstid.

Om sökandens arbetsoförmåga har inträtt innan han eller hon fyllt 17 år, krävs ingen maximitid enligt sjukförsäkringslagen eller någon motsvarande tid.

16 §

Rätt till sjukpension för personer under 20 år

Sjukpension kan dock beviljas den som fyllt 18 år och som enligt utredningar inte anses ha möjligheter till yrkesinriktad rehabilitering eller vars yrkesinriktade rehabilitering avbrutits på grund av sjukdom eller upphört som resultatlös.

57 §

Ansökan om och anmälningsskyldighet i fråga om sjukpension

Gällande lydelse

Utöver vad som bestäms i 56 § 2–4 mom. skall den som får sjukpension till Folkpensionsanstalten anmäla väsentliga förbättringar av hälsotillståndet eller arbetsförmågan, att han eller hon har fått yrkesundervisning och har börjat arbeta samt att rehabiliteringen har avbrutits.

58 §

Ansökan om och anmälningsskyldighet i fråga om efterlevandepension

Utöver vad som anges i 56 § 2 och 4 mom. ska den som får efterlevandepension till Folkpensionsanstalten anmäla förändringar i de inkomster som påverkar pensionen samt beviljande av sjuk- eller ålderspension enligt denna lag eller pension från utlandet som motsvarar dessa pensioner.

73 §

Avbrott i utbetalningen

Utbetalningen av pension avbryts, om
1) en pensionstagare som är bosatt utomlands inte inom utsatt tid har svarat på den begäran om utredning av pensionstagares förhållanden som sänts till honom eller henne med stöd av 56 § 4 mom.,

Föreslagen lydelse

Utöver vad som föreskrivs i 56 § 2, 4 och 5 mom. ska den som får sjukpension till Folkpensionsanstalten anmäla väsentliga förbättringar av hälsotillståndet eller arbetsförmågan, att han eller hon har fått yrkesundervisning och har börjat arbeta samt att rehabiliteringen har avbrutits.

58 §

Ansökan om och anmälningsskyldighet i fråga om efterlevandepension

Utöver vad som föreskrivs i 56 § 2, 4 och 5 mom. ska den som får efterlevandepension till Folkpensionsanstalten anmäla förändringar i de inkomster som påverkar pensionen samt beviljande av sjuk- eller ålderspension enligt denna lag eller pension från utlandet som motsvarar dessa pensioner.

73 §

Avbrott i utbetalningen

Utbetalningen av pension avbryts, om
1) en pensionstagare som är bosatt utomlands inte inom utsatt tid har svarat på den begäran om utredning av pensionstagares förhållanden som sänts till honom eller henne med stöd av 56 § 5 mom.,

Denna lag träder i kraft den 20 .
På personer som är födda före den 1 januari 2009 tillämpas dock de bestämmelser i 9 § 2 mom., 12 § 1 mom., 15 § 3 mom. och 16 § 2 mom. som gällde vid ikraftträdandet av denna lag.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Kravet på bosättningsstid enligt 9 § 1 mom. i den lag som ändras genom denna lag gäller inte heller den som ansöker om sjukpension och som fick handikappbidrag för personer under 16 år när han eller hon fyllde 16 år.

2.

Lag

om ändring av lagen om garantipension

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om garantipension (703/2010) 4 § 2 mom., 5 §, 7 § 1 mom. och 7 § 2 mom. 2 punkten,
av dem 5 § sådan den lyder i lag 385/2012 och 7 § 1 mom. sådant det lyder i lagarna 85/2016 och 1267/2016, som följer:

Gällande lydelse

4 §

Krav på bosättningsstid

Kravet på en treårig bosättningsstid i Finland gäller dock inte den som drabbats av arbetsoförmåga medan han eller hon har varit bosatt i Finland och innan han eller hon har fyllt 19 år. Kravet på en treårig bosättningsstid i Finland gäller inte heller den som ansöker om sjukpension och som fick handikappbidrag för personer under 16 år enligt lagen om handikappförmåner (570/2007) när han eller hon fyllde 16 år.

5 §

Invandrare

Med *invandrare* avses i denna lag den som fyllt 16 år och som flyttat till Finland men inte får folkpension.

7 §

Rätt till garantipension

Rätt till garantipension har en person som

Föreslagen lydelse

4 §

Krav på bosättningsstid

Kravet på en treårig bosättningsstid i Finland gäller dock inte den som drabbats av arbetsoförmåga medan han eller hon har varit bosatt i Finland och innan han eller hon har fyllt 19 år. Kravet på en treårig bosättningsstid i Finland gäller inte heller den som ansöker om sjukpension och som fick handikappbidrag för *barn* enligt lagen om handikappförmåner (570/2007) när *han eller hon* fyllde 18 år.

5 §

Invandrare

Med *invandrare* avses i denna lag den som fyllt 18 år och som flyttat till Finland men inte får folkpension.

7 §

Rätt till garantipension

Rätt till garantipension har en person *som har fyllt 18 år och* som

Gällande lydelse

1) har uppnått den nedre åldersgräns för ålderspension som föreskrivs för hans eller hennes ålders-klass i 11 § i lagen om pension för arbetstagare (395/2006) och får ålderspension,

2) får förtida ålderspension enligt folkpensionslagen (568/2007),

3) får sjukpension enligt folkpensionslagen,

4) får full invalidpension enligt de lagar som nämns i 3 § i lagen om pension för arbetstagare eller annan motsvarande full invalidpension på grundval av ett arbetsavtals- eller tjänsteförhållande,

5) får fortlöpande olycksfallspension, livränta, sjukpension eller sådan ersättning för inkomstbortfall som betalas när ett år har gått från en trafikskada och vilka enligt den lagstadgade olycksfallsförsäk-ringen, lagen om olycksfall i militärtjänst (1211/1990), trafikförsäkringslagstiftningen eller lagen om skada, ådragen i militärtjänst (404/1948) beviljas på grundval av full arbetsoförmåga,

6) får ålderspension enligt 11 § i folkpensionslagen med stöd av arbetslöshetsdagpenningens till-äggsdagsrätt, eller

7) får avträdelsestöd enligt lagen om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk (612/2006) eller lagen om avträdelsestöd för lantbruksföretagare (1293/1994) (*avträdelsestöd*).

Rätt till garantipension har också en invandrare

2) som har fyllt 16 år och som är arbetsoförmögen enligt 12 § i folkpensionslagen med undantag för de personer som avses i 4 mom. i den paragrafen.

Föreslagen lydelse

1) *dessutom* har uppnått den nedre åldersgräns för ålderspension som föreskrivs för hans eller hennes åldersklass i 11 § i lagen om pension för arbetstagare (395/2006) och får ålderspension,

2) får förtida ålderspension enligt folkpensionslagen (568/2007),

3) får sjukpension enligt folkpensionslagen,

4) får full invalidpension enligt de lagar som nämns i 3 § i lagen om pension för arbetstagare eller annan motsvarande full invalidpension på grundval av ett arbetsavtals- eller tjänsteförhållande,

5) får fortlöpande olycksfallspension, livränta, sjukpension eller sådan ersättning för inkomstbortfall som betalas när ett år har gått från en trafikskada och vilka enligt den lagstadgade olycksfallsförsäkringen, lagen om olycksfall i militärtjänst (1211/1990), trafikförsäkringslagstiftningen eller lagen om skada, ådragen i militärtjänst (404/1948) beviljas på grundval av full arbetsoförmåga,

6) får ålderspension enligt 11 § i folkpensionslagen med stöd av arbetslöshetsdagpenningens tilläggsdagsrätt, eller

7) får avträdelsestöd enligt lagen om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk (612/2006) eller lagen om avträdelsestöd för lantbruksföretagare (1293/1994) (*avträdelsestöd*).

Rätt till garantipension har också en invandrare

2) som har fyllt 18 år och som är arbetsoförmögen enligt 12 § i folkpensionslagen med undantag för de personer som avses i 4 mom. i den paragrafen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På personer som är födda före den 1 januari 2009 tillämpas dock de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag.

Kravet på bosättningsstid enligt 4 § 1 mom. i lagen om garantipension (703/2010) gäller inte heller den som ansöker om sjukpension

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse
och som fick handikappbidrag för personer
under 16 år när han eller hon fyllde 16 år.

3.

Lag

om ändring av 17 och 20 § i lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner (566/2005) 17 § 2 mom. och 20 § 1 mom., sådana de lyder, 17 § 2 mom. i lag 1236/2014 och 20 § 1 mom. i lag 1344/2016, som följer:

Gällande lydelse

17 §

Allmänna förutsättningar

En 16–67-årig rehabiliteringsklient har rätt till rehabiliteringspenningförmån. En rehabiliteringsklient har rätt till rehabiliteringspenning för den tid då han eller hon på grund av deltagande i rehabilitering är förhindrad att arbeta för egen eller någon annans räkning på det sätt som avses i 23 §. En rehabiliteringspenningförmån kan betalas högst till utgången av den kalendermånad då rehabiliteringsklienten fyller 68 år.

20 §

Rehabiliteringspenning för unga

I syfte att säkerställa yrkesinriktad rehabilitering och främja möjligheterna att få arbete beviljas rehabiliteringspenning också en försäkrad som fyllt 16 år och vars arbets- och studieförmåga och förtjänstmöjligheter eller möjligheter att välja yrke och arbete är väsentligt försämrade på grund av sjukdom, lyte eller kroppsskada på det sätt som avses i 6 § och som på basis av intensifierad bedömning av arbetsförmågan är i behov av

Föreslagen lydelse

17 §

Allmänna förutsättningar

En 18–67-årig rehabiliteringsklient har rätt till rehabiliteringspenningförmån. En rehabiliteringsklient har rätt till rehabiliteringspenning för den tid då han eller hon på grund av deltagande i rehabilitering är förhindrad att arbeta för egen eller någon annans räkning på det sätt som avses i 23 §. En rehabiliteringspenningförmån kan betalas högst till utgången av den kalendermånad då rehabiliteringsklienten fyller 68 år.

20 §

Rehabiliteringspenning för unga

I syfte att säkerställa yrkesinriktad rehabilitering och främja möjligheterna att få arbete beviljas rehabiliteringspenning också en försäkrad som fyllt 18 år och vars arbets- och studieförmåga och förtjänstmöjligheter eller möjligheter att välja yrke och arbete är väsentligt försämrade på grund av sjukdom, lyte eller kroppsskada på det sätt som avses i 6 § och som på basis av intensifierad bedömning av arbetsförmågan är i behov av

Gällande lydelse

intensifierad rehabilitering
(*rehabiliteringspenning för unga*). Dessutom
förutsätts det att en individuell studie- och
rehabiliteringsplan har upprättats för den
försäkrade.

Föreslagen lydelse

intensifierad rehabilitering
(*rehabiliteringspenning för unga*). Dessutom
förutsätts det att en individuell studie- och
rehabiliteringsplan har upprättats för den
försäkrade.

*Denna lag träder i kraft den 20 .
På personer som är födda före den 1 januari
2009 tillämpas dock de bestämmelser som
gällde vid ikraftträdandet av denna lag.*

4.

Lag

om ändring av lagen om handikappförmåner

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen om handikappförmåner (570/2007) 18 § 5 mom. och *ändras* 2 § 1 mom., 6 § 2 mom., rubriken för 7 §, 7 § 1 mom., rubriken för 8 §, 8 § 1 mom., det inledande stycket i 9 § 1 mom., 13 §, 15 § 2 mom., rubriken för 17 §, det inledande stycket i 17 § 1 och 2 mom., rubriken för 18 §, det inledande stycket i 18 § 1 och 2 mom., 18 § 4 mom., rubriken för 27 §, 27 § 1 mom., 33 § 2 och 3 mom., 34 § 5 mom. och 41 a § 1 mom., av dem 2 § 1 mom. och det inledande stycket i 18 § 2 mom. sådana de lyder i lag 1050/2009, 6 § 2 mom. sådant det lyder i lag 1228/2009, 7 § 1 mom. och 8 § 1 mom. sådana de lyder i lag 1352/2014, 15 § 2 mom., rubriken för 27 § och 27 § 1 mom. sådana de lyder i lag 560/2022, det inledande stycket i 17 § 2 mom. samt 34 § 5 mom. sådana de lyder i lag 1153/2007, 33 § 3 mom. sådant det lyder i lag 88/2016 och 41 a § 1 mom. sådant det lyder i lag 677/2011, som följer:

Gällande lydelse

2 §

Förmåner

Handikappförmånerna består av handikappbidrag för personer under 16 år, handikappbidrag för personer över 16 år, vårdbidrag för pensionstagare samt veteran tillägg som en del av vårdbidraget.

6 §

Krav på bosättningsstid

Trots kravet på bosättningsstid har en person dessutom rätt till

- 1) handikappbidrag för personer under 16 år,
- 2) handikappbidrag för personer över 16 år, om personen får handikappbidrag för personer under 16 år när han eller hon fyller 16 år,

Föreslagen lydelse

2 §

Förmåner

Handikappförmånerna består av handikappbidrag för *barn*, handikappbidrag för *vuxna*, vårdbidrag för pensionstagare samt veteran tillägg som en del av vårdbidraget.

6 §

Krav på bosättningsstid

Trots kravet på bosättningsstid har en person dessutom rätt till

- 1) handikappbidrag för *barn*,
- 2) handikappbidrag för *vuxna*, om personen får handikappbidrag för *barn* när han eller hon fyller 18 år,

Gällande lydelse

3) vårdbidrag för pensionstagare, om han eller hon får handikappbidrag för personer under 16 år när han eller hon fyller 16 år.

7 §

Handikappbidrag för personer under 16 år

Rätt till handikappbidrag har personer under 16 år i fråga om vilka vården, omvårdnaden och rehabiliteringen i anslutning till sjukdom, lyte eller skada i minst sex månader innebär större belastning och bundenhet än vad som är vanligt jämfört med friska barn i samma ålder. Särskilda kostnader som orsakas av barnets sjukdom, lyte eller skada inverkar på beviljandet av bidraget på det sätt som föreskrivs i 10 §.

8 §

Handikappbidrag för personer över 16 år

Rätt till handikappbidrag har en person som fyllt 16 år och vars funktionsförmåga på grund av sjukdom, lyte eller skada beräknas vara nedsatt åtminstone ett år utan avbrott. Dessutom förutsätts det att sjukdomen, lytet eller skadan medför olägenhet, hjälpbehov eller behov av handledning och tillsyn. Särskilda kostnader som orsakas av personens sjukdom, lyte eller skada inverkar på beviljandet av bidraget på det sätt som föreskrivs i 10 §.

9 §

Vårdbidrag för pensionstagare

Rätt till vårdbidrag har en person som fyllt 16 år och som får

Föreslagen lydelse

3) vårdbidrag för pensionstagare, om han eller hon får handikappbidrag för *barn* när han eller hon fyller 18 år.

7 §

*Handikappbidrag för **barn***

Rätt till handikappbidrag har *barn* i fråga om vilka vården, omvårdnaden och rehabiliteringen i anslutning till sjukdom, lyte eller skada i minst sex månader innebär större belastning och bundenhet än vad som är vanligt jämfört med friska barn i samma ålder. *Bestämmelser om hur särskilda* kostnader som orsakas av barnets sjukdom, lyte eller skada inverkar på beviljandet av bidraget *finns* i 10 §.

8 §

*Handikappbidrag för **vuxna***

Rätt till handikappbidrag har en person som fyllt 18 år och vars funktionsförmåga på grund av sjukdom, lyte eller skada beräknas vara nedsatt åtminstone ett år utan avbrott. Dessutom förutsätts det att sjukdomen, lytet eller skadan medför olägenhet, hjälpbehov eller behov av handledning och tillsyn. *Bestämmelser om hur särskilda* kostnader som orsakas av personens sjukdom, lyte eller skada inverkar på beviljandet av bidraget *finns* i 10 §.

9 §

Vårdbidrag för pensionstagare

Rätt till vårdbidrag har en person som fyllt 18 år och som får

Gällande lydelse

13 §

Handikappbidrag för den tid pensionen är vilande

Om en sjukpensionär börjar förvärvsarbete och förtjänar minst 588,66 euro i månaden och lämnar sin sjukpension vilande så som avses i 17 § i folkpensionslagen, betalas han eller hon utan ansökan handikappbidrag för personer över 16 år med högsta belopp för den tid pensionen är vilande, dock för högst 24 månader. Under denna tid kan han eller hon inte få handikappbidrag eller vårdbidrag på någon annan grund. Om personen har fått vårdbidrag innan pensionen har lämnats vilande, avbryts utbetalningen av vårdbidraget.

15 §

Ansökan om handikappförmåner

Om en person på grund av sjukdom, ålderdom eller någon annan sådan orsak är oförmögen att själv ansöka om en handikappförmån eller att i övrigt sörja för sina förmånsrättigheter och om han eller hon inte har någon intressebevakare, kan en av Folkpensionsanstalten godkänd nära anhörig eller någon annan som huvudsakligen har skött personen, i dennes ställe föra talan i ärenden som gäller handikappförmåner. När det gäller handikappbidrag för personer under 16 år kan barnets intressebevakare, vårdnadshavare, ett välfärdsområde eller den person i vars vård barnet har placerats enligt 81 § i barnskyddslagen (417/2007) göra ansökan.

17 §

Ansökan om och anmälningsskyldighet i fråga om handikappbidrag för personer

Föreslagen lydelse

13 §

Handikappbidrag för den tid pensionen är vilande

Om en sjukpensionär börjar förvärvsarbete och förtjänar minst 588,66 euro i månaden och lämnar sin sjukpension vilande *i enlighet med* 17 § i folkpensionslagen, betalas han eller hon utan ansökan handikappbidrag för *vuxna* med högsta belopp för den tid pensionen är vilande, dock för högst 24 månader. Under denna tid kan han eller hon inte få handikappbidrag eller vårdbidrag på någon annan grund. Om personen har fått vårdbidrag innan pensionen har lämnats vilande, avbryts utbetalningen av vårdbidraget.

15 §

Ansökan om handikappförmåner

Om en person på grund av sjukdom, ålderdom eller någon annan sådan orsak är oförmögen att själv ansöka om en handikappförmån eller att i övrigt sörja för sina förmånsrättigheter och om han eller hon inte har någon intressebevakare, kan en av Folkpensionsanstalten godkänd nära anhörig eller någon annan som huvudsakligen har skött personen, i dennes ställe föra talan i ärenden som gäller handikappförmåner. När det gäller handikappbidrag för *barn* kan barnets intressebevakare, vårdnadshavare, ett välfärdsområde eller den person i vars vård barnet har placerats enligt 81 § i barnskyddslagen (417/2007) göra ansökan.

17 §

*Ansökan om och anmälningsskyldighet i fråga om handikappbidrag för **barn***

Gällande lydelse

Av en ansökan om handikappbidrag för personer under 16 år skall framgå

Intressebevakaren eller vårdnadshavaren för ett barn som får handikappbidrag för personer under 16 år eller en annan person som enligt 15 § 2 mom. har rätt att ansöka om handikappbidrag för personer under 16 år ska meddela

18 §

Ansökan om och anmälningsskyldighet i fråga om vårdbidrag och handikappbidrag för personer över 16 år

Av en ansökan om vårdbidrag eller om handikappbidrag för personer över 16 år skall de uppgifter enligt 17 § 1 mom. 1–3 samt 5 och 6 punkten som gäller sökanden framgå. Dessutom skall sökanden lämna uppgifter om

Den som får vårdbidrag och den som får handikappbidrag för personer över 16 år ska meddela de uppgifter enligt 17 § 2 mom. 1 och 5 punkten som gäller honom eller henne. Dessutom ska han eller hon lämna uppgifter om

Den som ansöker om och den som får vårdbidrag eller handikappbidrag för personer över 16 år skall lämna Folkpensionsanstalten även övriga uppgifter som är nödvändiga för avgörande av ansökan och betalning av förmånen.

Vad som bestäms ovan om den som ansöker om och den som får en förmån tillämpas också på intressebevakare och vårdnadshavare för förmånstagare under 18 år.

27 §

Särskilda bestämmelser om betalning av handikappbidrag för personer under 16 år

Föreslagen lydelse

Av en ansökan om handikappbidrag för barn ska framgå

Intressebevakaren eller vårdnadshavaren för ett barn som får handikappbidrag för *barn* eller en annan person som enligt 15 § 2 mom. har rätt att ansöka om handikappbidrag för *barn* ska meddela

18 §

*Ansökan om och anmälningsskyldighet i fråga om vårdbidrag och handikappbidrag för **vuxna***

Av en ansökan om vårdbidrag eller om handikappbidrag för *vuxna* ska de uppgifter enligt 17 § 1 mom. 1–3 samt 5 och 6 punkten som gäller sökanden framgå. Dessutom ska sökanden lämna uppgifter om

Den som får vårdbidrag och den som får handikappbidrag för *vuxna* ska meddela de uppgifter enligt 17 § 2 mom. 1 och 5 punkten som gäller honom eller henne. Dessutom ska han eller hon lämna uppgifter om

Den som ansöker om och den som får vårdbidrag eller handikappbidrag för *vuxna* ska lämna Folkpensionsanstalten även övriga uppgifter som är nödvändiga för avgörande av ansökan och betalning av förmånen.

(5 mom. upphävs)

27 §

*Särskilda bestämmelser om betalning av handikappbidrag för **barn***

Gällande lydelse

Om ett barn *under 16 år som får handikappbidrag* inte bor i samma hushåll som sin intressebevakare, kan handikappbidraget betalas till barnets vårdnadshavare eller till den person i vars vård barnet har placerats enligt 81 § i barnskyddslagen. Folkpensionsanstalten ska höra välfärdsområdet och barnets intressebevakare.

33 §

Indragning av en handikappförmån

Handikappbidrag för personer under 16 år upphör senast från ingången av den månad som följer efter den under vilken barnet fyller 16 år.

Handikappbidrag som beviljats en person som fyllt 16 år upphör från ingången av den månad då bidragstagaren beviljas pension eller förmån enligt 9 § 1 mom., eller, om bidragstagaren får sådan efterlevandepension som avses i 9 § 1 mom. 4 b-punkten, från utgången av den månad då han eller hon uppnår åldern för ålderspension enligt 10 § i folkpensionslagen.

34 §

Återkrav

Överbetalt handikappbidrag till ett barn under 16 år återkrävs hos barnets intressebevakare eller hos den till vilken det betalats.

41 a §

Nytt avgörande av ett ärende med anledning av beviljad förmån eller ersättning

Föreslagen lydelse

Om ett barn inte bor i samma hushåll som sin intressebevakare, kan handikappbidraget betalas till barnets vårdnadshavare eller till den person i vars vård barnet har placerats enligt 81 § i barnskyddslagen. Folkpensionsanstalten ska höra välfärdsområdet och barnets intressebevakare.

33 §

Indragning av en handikappförmån

Handikappbidrag för *barn* upphör senast från ingången av den månad som följer efter den under vilken barnet fyller 18 år.

Handikappbidrag för *vuxna* upphör från ingången av den månad då bidragstagaren beviljas pension eller förmån enligt 9 § 1 mom., eller, om bidragstagaren får sådan efterlevandepension som avses i 9 § 1 mom. 4 b-punkten, från utgången av den månad då han eller hon uppnår åldern för ålderspension enligt 10 § i folkpensionslagen.

34 §

Återkrav

Överbetalt handikappbidrag för *barn* återkrävs hos barnets intressebevakare eller hos den till vilken det betalats.

41 a §

Nytt avgörande av ett ärende med anledning av beviljad förmån eller ersättning

Gällande lydelse

Om en i 8 § avsedd person som har fyllt 16 år och som får handikappbidrag, efter det att beslutet har meddelats, retroaktivt har beviljats en förmån eller ersättning som avses i 9 § 1 mom. och som berättigar till vårdbidrag för pensionstagare, kan Folkpensionsanstalten utan undanröjande av beslutet eller samtycke av part avgöra ärendet på nytt.

Föreslagen lydelse

Om en i 8 § avsedd person som får handikappbidrag för vuxna, efter det att beslutet har meddelats, retroaktivt har beviljats en förmån eller ersättning som avses i 9 § 1 mom. och som berättigar till vårdbidrag för pensionstagare, kan Folkpensionsanstalten utan undanröjande av beslutet eller samtycke av part avgöra ärendet på nytt.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Om rätten till en förmån har börjat gälla före ikraftträdandet av denna lag, tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. Rätten till förmåner som beviljats med stöd av de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag fortsätter fram till nästa justering enligt 32 § i den lag som ändras genom denna lag eller tills de upphör enligt 33 § i den lag som ändras genom denna lag.

En person kan inte samtidigt ha rätt till flera handikappförmåner, med undantag för de situationer som det föreskrivs särskilt om i 56 § i den lag som ändras genom denna lag.

En person har rätt till handikappbidrag för vuxna eller vårdbidrag för pensionstagare utan att kravet på bosättningstid uppfylls, om personen fick handikappbidrag för personer under 16 år när han eller hon fyllde 16 år.

Sådant handikappbidrag för personer över 16 år som beviljats med stöd av de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag ändras utan ansökan vad gäller namnet till handikappbidrag för vuxna från och med den 1 januari 2029. Beslut om ändring av namnet meddelas på begäran.

5.

Lag

om ändring av 8 kap. 2 och 11 § i sjukförsäkringslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i sjukförsäkringslagen (1224/2004) 8 kap. 2 § och 11 § 1 mom.,
av dem 11 § 1 mom. sådant det lyder i lag 532/2009, som följer:

Gällande lydelse

8 kap.

Sjukdagpenning och partiell sjukdagpenning

2 §

Försäkrads ålder

Rätt till sjukdagpenning har varje 16–67-årig försäkrad som är bosatt i Finland, förutsatt att arbetsförmåga till följd av sjukdom har inträtt efter det att den försäkrade har fyllt 16 år. Dagpenning kan betalas högst till utgången av den kalendermånad då den försäkrade fyller 68 år.

Har arbetsförmåga till följd av sjukdom inträtt efter det att den försäkrade har fyllt 15 år och fortgår sjukdomen efter det att han eller hon har fyllt 16 år, har den försäkrade rätt att få sjukdagpenning för tiden för arbetsförmåga efter det han eller hon uppnått sistnämnda ålder högst till utgången av den kalendermånad som föregår den månad då arbetsförmågan kommer att ha fortgått ett år.

11 §

Rätt till partiell sjukdagpenning

Syftet med partiell sjukdagpenning är att stödja sådana 16–67-åriga försäkrade som är

Föreslagen lydelse

8 kap.

Sjukdagpenning och partiell sjukdagpenning

2 §

Försäkrads ålder

Rätt till sjukdagpenning har varje 18–67-årig försäkrad som är bosatt i Finland, förutsatt att arbetsförmåga till följd av sjukdom har inträtt efter det att den försäkrade har fyllt 18 år. Dagpenning kan betalas högst till utgången av den kalendermånad då den försäkrade fyller 68 år.

Har arbetsförmåga till följd av sjukdom inträtt efter det att den försäkrade har fyllt 17 år och fortgår sjukdomen efter det att han eller hon har fyllt 18 år, har den försäkrade rätt att få sjukdagpenning för tiden för arbetsförmåga efter det han eller hon uppnått sistnämnda ålder högst till utgången av den kalendermånad som föregår den månad då arbetsförmågan kommer att ha fortgått ett år.

11 §

Rätt till partiell sjukdagpenning

Syftet med partiell sjukdagpenning är att stödja sådana 18–67-åriga försäkrade som är

Gällande lydelse

arbetsoförmögna i enlighet med 4 § att stanna kvar i arbetslivet och återgå till heltidsarbete.

Föreslagen lydelse

arbetsoförmögna i enlighet med 4 § att stanna kvar i arbetslivet och återgå till heltidsarbete.

*Denna lag träder i kraft den 20 .
På personer som är födda före den 1 januari
2009 tillämpas dock de bestämmelser som
gällde vid ikraftträdandet av denna lag.*

6.

Lag

om ändring av 3 kap. 1 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002) 3 kap. 1 § 1 mom., sådant det
lyder i lag 1240/2020, som följer:

Gällande lydelse

3 kap.

**Allmänna begränsningar för erhållande av
förmåner**

1 §

Allmänna begränsningar

Arbetslöshetsförmåner beviljas inte en arbetssökande som inte har fyllt 18 år. Arbetslöshetsförmåner kan dock beviljas en arbetssökande som fyllt 17 år och som har fullgjort sin läroplikt *eller som har avbrutit fullgörandet av sin läroplikt på det sätt som anges i 7 § i läropliktslagen (1214/2020)*. Arbetslöshetsförmåner beviljas en arbetssökande som är född före 1965 högst till utgången av den kalendermånad under vilken den arbetssökande fyller 65 år. En arbetssökande som är född 1965 eller därefter beviljas arbetslöshetsförmån högst till utgången av den kalendermånad under vilken den arbetssökande uppnår den lägsta ålder för ålderspension som avses i 11 § i lagen om pension för arbetstagare (395/2006).

Föreslagen lydelse

3 kap.

**Allmänna begränsningar för erhållande av
förmåner**

1 §

Allmänna begränsningar

Arbetslöshetsförmåner beviljas inte en arbetssökande som inte har fyllt 18 år. Arbetslöshetsförmåner kan dock beviljas en arbetssökande som fyllt 17 år och som har fullgjort sin läroplikt. Arbetslöshetsförmåner beviljas en arbetssökande som är född före 1965 högst till utgången av den kalendermånad under vilken den arbetssökande fyller 65 år. En arbetssökande som är född 1965 eller därefter beviljas arbetslöshetsförmån högst till utgången av den kalendermånad under vilken den arbetssökande uppnår den lägsta ålder för ålderspension som avses i 11 § i lagen om pension för arbetstagare (395/2006).

Denna lag träder i kraft den

20 .

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

På personer som är födda före den 1 januari 2008 tillämpas dock de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag.

7.

Lag

om ändring av 12 § i lagen om främjande av sjukpensionärers återgång i arbete

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om främjande av sjukpensionärers återgång i arbete (738/2009) 12 § 1 mom.,
sådant det lyder i lag 1159/2022, som följer:

Gällande lydelse

12 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010
och gäller till och med den 31 december 2024.

Föreslagen lydelse

12 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010
och gäller till och med den 31 december 2025.

Denna lag träder i kraft den

20 .